

Nyaraga cĩ Lugitho

Thõõth cĩ aduwuay cĩ Nyaraga cĩ Lugitho:

Mêêlĩ nyaragêta Nyaragawa ĩcĩ Nyekuco. Êên Nyaraga cĩ Lugitho nyaraga cĩ êên ramma, ĩthõng aduwa thõõth cĩ Nyekuco. Anyi balna Nyekuci Mutha kayaha eet cĩk ĩthraĩlĩ looca ĩcĩ Ijibi ngatĩvõrĩ. Adĩmanni thõõth coo balna erkinya cĩk êên vucciaknya eet eet ĩmma kĩ eet tur (1500) balna nga kitirriay Yesu Kiristo.

Eheddi balna Nyaraga cĩ Thianantõ êhêdia ĩcowu Nyaragawa ĩcĩ Nyekuco. Nyaraga cĩ Thiananĩt cĩ aduwa thõõth cĩ êngênycanĩ Nyekuci tammutiddin kĩ looc, kĩ kêtêngênya nê Adam kĩ Êva. Aduwa naboo thõõth cĩ gerthetin cĩning kĩ thoothonniok cĩk Nyekucak, cĩk balna ayahai ĩnõogõ cĩnênêt kĩ daaĩth. ĩthõng naboo aduwa thõõth cĩ Nyekuco cĩ adimi nê eet cĩk êlêmĩ ĩnõõnõ, ĩthõng ĩthĩhĩt thõõth cĩnnĩ.

Thõõth cĩ Nyaraga cĩ Thianantõ kĩ cĩ atdurna kĩ cĩ êên kõrgên aduwa thõõth cĩ êbêranĩ Nyekuci Abraham kĩ tionniok cĩgĩnik kivitia kĩtõ eet cĩk dĩhĩmik ĩcĩ Nyekuco. Athĩ Nyekuci ne kagatanni katĩ nê eet vëlêk cĩk loocak, tionniowẽ ĩcĩgĩnik. Ayaha Yesu Kiristo bũtan coo wu balna êên nê tionniot cĩ Abrahamĩ.

Ayak balna Abraham doolec cĩ athĩ thaar Aĩthak, êên balna Aĩthaĩ doo cĩ Yokobĩ. Ũtũwũ Nyekuci thaar cĩk Yokobĩ ĩthĩ ĩthraĩlĩ ĩthõng Yokobĩ ayak balna nê dõõlĩ õmmõtõ kĩ ramma. Ũtênê balna gotoonogua doolec codoi cĩ Yothêbõ kĩ nyakapanait Ijiba. Anyĩk Nyekuci ĩnõõnõ kĩ cobbi alaana cĩ Ijibi balna ngĩ avĩ magĩthĩ. Anyĩk magĩthĩ coo Yokobĩ kũũk looca ĩcĩ Ijibi kirioit kĩ dõõlĩ cĩgĩk kĩ ngaay cĩgĩk kĩ dõõlĩ buu. Êtêrêanĩ Lugithi balna ngĩ adaaito Yokobĩ kĩ dõõlĩ cĩgĩnik kĩ Yothêbõ.

Ītdangcê eeta cĩk ĩthraĩlĩ Ijiba

1 ¹ Ōkkõ balna Yokobĩ^a cĩ athĩ thaar õõgĩ ĩthraĩlĩ, looca cĩ Ijibi iriok nê kĩ lõgõõ cĩgĩnik vëlêk. ĩthõng lõgõõ cĩk gĩnnêk buu iriok kĩ dõõlĩ cĩgĩk kĩ ngaay. Athĩ thaar cĩgĩk, ² Ruuben, Thimone, Levi, Judaa, ³ Ithacar, Thebulun, Benyamin, ⁴ Daan, Naptali, Gad, kĩ Athêr. ⁵ Akku meelitini cĩ eet cĩkkõ akku kir ĩcĩ katũk cĩ Yokobĩ êên balna eet iyio kõmmõtõ vëlêk. Aavu balna ngêrĩnê cĩnnê ĩmma Yothêbõ looca ĩcĩ Ijibi.^b

^a1:1 Yokobĩ: Akku balna Yokobĩ Ijiba erkinyai ĩcĩk êên vucciaknya weec (4,000).

^b1:5 Yothêbõ: Ũtênê balna gotoonogua Yothêbõ ũtĩ eet cĩk Ijibi ĩthõng ayahê ũũk Ijiba. Bêl Nyaraga cĩ Thianantõ 37:18-36.

⁶ Ma balna ngī adaaito Yothēbō kī gōtōōnōgī cīgīnik vėlēk, ⁷ Ma balna ayait eeta cīk Īthraīlī dōōlī cīk meelīk ĩthōng ĩbītīt nēēgē looc.

⁸ Erkinyai cīk meelīk ĩthōng ikiyyia balna alaanī cī nganī jōr Ijiba cī athii cī agawī Yothēbō.^c ⁹ Ennek nē eet cīgīnik ne, “Īcīnīt ĩtō mēēlī eeta cīk Īthraīlī ĩcī nac ōrrōt. ¹⁰ Ivita, adiim naaga kadīman ĩnōōgō buth kōdē ngī aavu nēēgē ĩthōng ĩtō mēēlī, ĩthōng ma ngī ĩtīnga jore, arūmē koccia nēēgē kī mīrōk cīgaac, ĩthōng kuktoy kī ageeta ĩthōng ũtūngtēk looc cīnac.”

¹¹ ĩthōng anycīk nēēgē gaala cīk nyakapanawu kagamit ĩnōōgō kītanyīto komoktek ĩnōōgō tic, ketengenyit eeta cīk Īthraīlī korokjiok cīk gaalawu cīk Pithom kī Ramēthēthī kī kitangit ijio cīk alaan cī Ijibi.

¹² ĩthōng balna ma ngī ĩtdany eeta cīk Ijibi ĩnōōgō ōrrōt, avvu kēnnē Īthraīlī mēēlī ōrrōt, ĩthōng balna otongollie eeta cīk ēēn Ijib eet cīk Īthraīlī. ¹³ ĩthōng anycīk nēēgē ĩnōōgō kiticantoi ōrrōt buth. ¹⁴ Ēhēcī nēēgē ĩnōōgō kiticantoi ōrrōt kīdīmanta namatavalī ĩthōng aryik tōdōwac kōdōwē kagamtōī kī namatavalī kī tiiciok vėlēk cīk evvintiak, tiica cīning vėlēk cī tiri adīman eeta cīk Ijibi eet cīk Īthraīlī buth.

¹⁵ Uduwak alaanī cī Ijibi ngaay cīk ũkca ngaay cīk ēēn Heburu,^d cīk balna athī thaar cīgīk, Thipiraa kī Pua. ¹⁶ “Ma ngī ellu niigia ngaay cīk ēēn Heburu katī ngī ũkca dōōlī cīk ngayyik anycīk kūrūgīt, ma ngī ēēn doolec cī maacī ruk ĩnōōnō.” ¹⁷ Ongolie balna ngaay cīk ũkca ngaay Nyekuc, ĩthōng ĩnīnga adīman thōōth cī aduwaai alaanī ĩnōōgō balna kīdīmanit, anycīk nēēgē dōōlī cīk maacīk kūrūgīt. ¹⁸ Ūtūvūwa thīna alaanī cī Ijibi ngaay cīk ũkca ngaay, ĩthōng ĩjin ĩnōōgō ennek ne, “Adīmannu niigia thōōth coo nyia? Anyicu niigia dōōlī cīk maacīk kūrūgīt nyia?”

¹⁹ Atajanit ngaay cīkkō alaan, “Athii ngaay cīk ēēn Heburu cī ōgōōn kī ngaay cīk Ijibi, ukciay ngaay tamanoko nga kivitaha naaga kēllīa ĩnōōgō.”

²⁰ Īdīman thīna Nyekuci ngaay cīk ũkca ngaay wo jurrung, ĩthōng ĩtoryie eeta ĩthōng ĩtō mēēlī ōrrōt. ²¹ Nyatarka balna ongolie ngaay Nyekuc cīk ũkca ngaay dōōlī, anyīk thī Nyekuci ĩnōōgō dōōlī cīgīk.

²² Ennek alaanī eet cīgīnik vėlēk ne, “Utduktek dōōlī cīk maacīk Līla ĩcī athī thaar Naaīl,^e ĩthōng anyciwu dōōlī cīk ngayyik kūrūgīt.”

Tūūwūanēt cī Mutha

2 ¹ Itik balna eeti ĩmma cī tatūk cī Levi ngaa cī et cī ēēn katūk codoi. ² ĩthōng ikiyyia ngaa anyaawōy ngaatī ũkcanē doolec cī maacī. Ma balna mī acīn nē logoo coo abūnna, uluguny nē ĩnōōnō nyīllōwē iyyio.

^c1:8 Alaan: Akku balna alaanī coo erkinyai ĩcīk balna ēēn eet ōmmōtō (200) balna ngadak Yothēbō.

^d1:15 Eet cīk Heburu: Eeta cīk ēēn Heburu oo avvue naboo nēēgē a ne ēēn eet cīk Īthraīlī.

^e1:22 Līla cī athī thaar Naaīl: Līl cī athī Naaīl coo cī arik edeem Juba ōkkō ĩcī lootu.

³ Īthōng ĭnīnga balna nē aluguny ĭnōōnō naboo, ĭdīma nē locibiro cī ēēn yavac ĭthōng ūmūrmūran ballooi baronei. Īthōng ĭdīmana nē gii cī ōgōōn kī kovowolī ĭthōng idilek doolian kī katī athii maama cī ithio. Īthōng arīk nē doolec ĭcītō, ĭthōng ngaatī arīcē nē locibiro galalai tōōna ĭcī līl cī Naalī. ⁴ Abīlī balna ngoonia rēēna kī kīcīn nyia woccia cī ōgōōn gōtōnī cīnī wo.

⁵ Ūūk buwanyīnī alaano ōkkō aranni līla, ōwō balna gonogia joonui līla cī ēbēk ĭnōōnō. Ition nē doo cī ēēn nyakapanait cīnī kūk kēyēha locibiro cī acīn nē. ⁶ Ubuk nē locibiro, ĭthōng ĭcīn doolec. Utulu balna nē, ĭthōng atamatīk nē ĭnōōnō. Īthī nē ne, “Doolec cī eet cīk Heburu coo.”

⁷ Īthōng ĭjin balna ngoonia cīnē buwenyīnī cī alaano, “Kōkkō koccia na kēyēha ngaa cī ēēn Heburu kikiyia kitilingaai doolec coo aniitia?”

⁸ Atajan buwanyīnī cī alaano, ĭthī nē ne, “Ii bītō” Īthōng ūūk ayaha nē yaatī dooleco. ⁹ Ma natē ikiyyia uduwak doo cī alaano ngaa coo ennek ne, “Bītī logoo coo tilingaaha aneeta, ĭthōng kītabjī katī na aniitia.” Īthōng thī ikiyyia ūūwī ngaa doolec ĭthōng itilinga. ¹⁰ Ma balna ngī ĭlīlītha doolec ĭthī maka, ūūwī yaatīnē doolec, dooleca ĭcī alaano, ĭthōng ĭthī nē logoo cīnī. Akatēk doo cī alaano ĭnōōnō thaar cīk athī Mutha a ne, “Kacalūwa na ĭnōōnō maamīy.”

Ivir Mutha ūūk looca cī Midiani

¹¹ Ma balna ngī ĭlīlītha Mutha ĭthī maka, ūūk balna nē ĭcīn eet cīgīnīk tiica ĭcī ēnē nyakapanak, acīn nē et cī Ijibi uuk et cī ēēn Heburenit.

¹² Amudi balna Mutha ĭthōng acīn kothii et ĭmma ĭthōng kī kūrūk nē et cī Ijibi kī kūlūgūny nē et coo kathacīnta. ¹³ Ūūk balna nē ngerethietin ĭmma ĭcīn eet cīk ēēn Heburu ramma, ukoi, ennek nē et cī ayak kiriren ēē ne, “Uuki niia goonu cī ēēn Heburenit nyia?”

¹⁴ Atajan eeti ĭthī ne, “Ngēnē cī ariici aniitia ĭthī gaalinit cīngang? Amui niia adiimi niia arukca aneeta kī balna ngī aruui et cī Ijibi?” Īthōng ōtōngōlē Mutha ĭthōng umuk ī ne, “Gii wu balna kadīmani na agawē.”

¹⁵ Ma balna alaanī ngī athīhī thōōth coo wo, idim uruk nē Mutha, ĭthōng ivir Mutha ĭcī alaano ĭthōng ūūk abaa looca ĭcī Midiani, ngatī avē balna nē loota duwwa cī adawuay cī wuuni joonui. ¹⁶ Ayak Rueli cī balna ēēn Paadīr cī Midiani dōōlī cīk ngayyik tūrgērēm, ĭthōng avvu balna nēēgē atīla maam duwwa, ĭthōng aryik ĭjjionya kībbītīt kī keelik ēētha cīgīk maam kovowola. ¹⁷ Ivita tūwayyiowa gwak, ĭthōng umurit ĭnōōgō kōōt nīcē, ĭthōng ĭfīnga Mutha, ĭthōng ikiyyia ēēla ĭnōōgō, ĭthōng kī keelihi kaal maam.

¹⁸ Ma balna ngī oboddia doolia cīk Rueli, ĭjin nē ĭnōōgō, ennek ne, “Nyia te oboddia kōr coo niigia nga waathīn oo?”

¹⁹ Atajanit nēēgē athī ne, “Ēlanet ageeta eeti cī Ijibi tūwayyiowīy. Atīlacēt ageeta maam ĭthōng eliet naboo kaal maam.”

²⁰ Ijin nē dōōlī cīgīnīk koo, ennek ne, “Avī yoko thī nē nga? Ūūknīcū thītē niigia ĩnōōnō nyia? Utuvvuyia ĩnōōnō kikiyia kadak gimma.”

²¹ Ēlēm balna Mutha ngatī arūmēēnī kī et nīcē, wu balna anyi Rueli ĩnōōnō buwanyīnī cīnnī Thipporaa kitik. ²² Itirriay Thipporah doolec, ĩthōng akatēk Mutha thaar cīk athī nē Gerthom, thaara cīk athī Gerthom oo a ne, “Kīthē na et cī rēēng looca ĩcī rēēng.”

²³ Ma balna vurtia ĩcī rēēnī ikiyyia adaak alaani cī Ijibi. Ōngōngōcō eeta cīk Īthraīlī nyakapanthēfina ĩcīning, nyatarka pīrnanēt cīning ūūk thī tuluwi cīning ōdōlan Nyekuc. ²⁴ Īthīk Nyekuci tuluwi cīning ĩthōng ahada ngērēmngērēm cīnnī kī Abraham, Aīthak kī Yokob. ²⁵ Ma balna ĩcīn Nyekuci eet cīk Īthraīlī ĩthōng ahada ĩnōōgō.

Mutha kī bōōnō cī atūūthī

3 ¹ Ūūwa balna Mutha ēētha cīk baafīnnī cī atienī nēnē, cī athī thaar ōōgī Jethuru, paadīr cī Midiani, ĩthōng ōkōyyī nē ēētha many tōōna ĩcī baathu, kīī kikiyia Horeba thiira ĩcī Nyekuco. ² Ilibak ĩnōōnō anjīlo cī Makayyiokto natē guyyia cī alanyīt bōōnatō ĩmmanī ĩcītō. Acīn Mutha atūūthī bōōnō, ĩthōng mī atūūthī ēē athii cī atūūthī bōōnō buu. ³ Umuk Mutha ĩi ne, “Kōkkō na ĩthōng kīcīna nginice nyia bōōnō athii cī atūūthī wo.”

⁴ Ma balna mī acīn Makayyioiti^f mī ōkkō Mutha acīn guo wo, ūtūvū Nyekuci ĩnōōnō bōōnatō ĩcītō, “Mutha! Mutha!”

Īthī Mutha ne, “Aneeta coo.”

⁵ Aduwaaī Nyekuci ĩnōōnō ennei ne, “Nyakuni joonui noko, ara nakavacīt cugunik, ngītī abīlnē niia wo, ngītī angiranni. ⁶ Keeni na Nyekuc cī oo baaba, Nyekuc cī oo Abraham, Nyekuc cī oo Aīthaī, ĩthōng Nyekuc cī oo Yokobī,” ma ngato uluguny Mutha nguum cīnnī, nyatarka ongollie balna nē, ngatī acīnī nē Nyekuc.

⁷ Ī Makayyioiti ne, “Kīcīna na kir pīrnanēt cī eet cīganīk Ijiba. Kīthīha na ĩnōōgō mī alu, nyatarka eet cīk obbitik cīk adīman ĩnōōgō buth, ĩthōng kahada na pīrnanēt cīning. ⁸ Kakuni na kēēla ĩnōōgō athīnēī ĩcīk Ijibi, ĩthōng kēyēha ĩnōōgō looca ĩcī arik irana kī lotec. Looc cī eet cīk Kanan, Hiiti, Amōrī, Perithit, Hivit kī Jebuthīt. ⁹ Ōdōlana aneeta yoko tuluwi cī eet cīk Īthraīlī, ĩthōng kīcīna na gōōl cī ĩtdanyī eeta cīk Ijibi ĩnōōgō.

¹⁰ Bīt thī yoko, kitionni na anitia bīt ĩcī alaano bīt yaha eet cīk gannīk cīk Īthraīlī ngatīvōrī Ijiba.”

¹¹ Uduwak Mutha Nyekuc, “Aneeta thēk ngēnē, kūūk na alaana, ĩthōng kēyēha eet cīk Īthraīlī ngatīvōrī Ijiba?”

^f3:4 Makayyioiti: Ma ngī avvue thaara cīk Makayyioktak Nyaragawa ĩcī Lugitho, avvuenī thaar cīk Nyekucak, avvue thaara cīkkō athī nē Nyekuc, ĩthōng thaara cīkkō avvue athī nē Yawe Hebureyyiey.

¹² Īthōng ĭthī Nyekuci ne, “Karūmē katī na kī aniitia. Thōōth katī ĩmma coo cī katī akku kī aniitia canē aneeta cī kitionanī aniitia. Ma ngī ayaha niia eet ngatīvōrī Ijiba, alayyu katī niigia Nyekuc thiira ĩcoo tiddina.”

¹³ Uduwak Mutha Nyekuc, “Ma ngī kūūwa na ĩcī eet cīk Īthraīlī, ĭthōng kenea ĩnōōgō ne, ‘Ītionana Nyekuci coo babaa aneeta kikiyia’ ĭthōng ma ngī ijinta nēēgē aneeta a ne, ‘Athī thaar cīgīnīk ngēnē?’ Īthōng kaduwai koccia na ĩnōōgō kennei ne?”

¹⁴ Uduwak Nyekuci Mutha, “Aneeta thēk nana, thōōth cī aduwaai niia eet cīk ēēn Īthraīl coo. ‘Keeni na cī kitioni aniitia ĩcunung.’ ”^g

¹⁵ Īthōng uduwak naboo Nyekuci Mutha, Ennek ne, “Duwak eet cīk Īthraīlī, ennek ne, ‘Makayyioit Nyekuc wunung cī baajigu cuguk, Nyekuc cī Abrahamī, Nyekuc cī Aīthaī kī Nyekuc cī Yokobī cī itiona aneeta ĩcī nung.’ Thaar cīk gannīk cīkkō kūdūt, thaar cīk ahadianangu koccia aneeta eefīnēy ĩcīk arittiyay kūdūt.

¹⁶ “Bīt lūta eet cīk obbitik cīk Īthraīlī ĭthōng ennewu ĩnōōgō ne, ‘Makayyioit Nyekuc cī baajigu cuguk, Nyekuc cī Abrahamī, Aīthaī, kī Yokobī, ilibaha aneeta, ĭthōng enneha ne, kīcīna na thōōth cī adīmannung eeta agiitia buth Ijiba. ¹⁷ Īthōng kūbūtana balna na ngatī keyehanung agiitia pīrnanta ngatīvōrī looca ĩcī Ijibi looca ĩcī eet cīk Kanan, Hiitit, Amōrī, Perithit, Hivit, kī Jebuthīt, looc cī arik irana kī lotec.’

¹⁸ “Athīknī katī eeta cīk obbitik cīk Īthraīlī aniitia. Īthōng uuwu niia irioktu kī eet cīk obbitik oottu alaana ĩcī Ijibi, ĭthōng uduktiawu ĩnōōnō entewu ne, ‘Nyekuc cī oo Heburu, kurumtowa kī ageeta. Anyeet niia ageet kōōtia inyia iyyio baatha kanycīha Makayyioit Nyekuc cīnang anyinit.’ ¹⁹ Kagga na thēk athii katī alaanī cī Ijibi cī anyung agiitia ōtō mī kothii gimma cī tiiri cī omogeei ĩnōōnō. ²⁰ Kodongi katī na athiit cannī ĭthōng kīi kuuk na eet cīk Ijibi thoothiowēy ĩcīk addi cī katī kadīmani na kōrgēna ĩcī nīng. Īthōng katī anyung agiitia alaanī ōtō.

²¹ “Īthōng kanyi katī na eet cīk Ijibi kotongollie eet cīk Īthraīlī, kīi katī ma ngī ovoyyu niigia athii cī ovoyyu athīnēī kollin. ²² Anyīk kijinit ngaay vēlēk et cī abakanōy kōdē ngaa cī arūmē kī ĩnōōnō ciitha kijin kaal cīk adīmanīay thīhīy ĩcīk athī kathalkathal kī daab kī ceremwa cīk katī gōō ahimit doolia cuguk. Īthōng thī katī eyektu niigia kaal cīkkō vēlēk eetīnēy ĩcīk Ijibi.”

Thōōth cī tiri cī Mutha

4 ¹ Atajan Mutha, “Ma katī mī athii cī athīkna aneeta eeta cīk Īthraīlī ĭthōng athii cī elemnya aneeta ĭthōng ĭtō ne, ‘Nga Makayyioiti kupuanai aniitia?’”

² Ɣthōng ennek Makayyioiti Ɣnōōnō ne, “Nyia nīcī ayahai nia attia cunni wo?”

Ɣdēcī nē a ne, “Kēēt cī tōwōmīntō.” ³ Ennek Makayyioiti ne, “Tdūkēk Ɣnōōnō loota.”

Ɣthōng utdukēek Mutha kēēt loota Ɣthōng ūtūwē Ɣthī kūwaat, Ɣthōng ivir nē Ɣcī kūwaatō. ⁴ Ɣthōng ennek Makayyioiti Ɣnōōnō ne, “Gam kuul cī kūwaatō attia cunni Ɣthōng Ɣdīma.” Agam thī Mutha kuula, Ɣthōng ūtūwē Ɣthī kēēt cī tōwōmīntō naboo. ⁵ Uduwa Makayyioiti nī ne, “Dīman thōōth coo, kī katī kelemi nēēgē kīitō ne, Makayyioit Nyekuc cī oo baajigi, Nyekuc cī oo Abraham, Nyekuc cī oo Aīthā, kī Nyekuc cī oo Yokobī, ilibai balna aniitia.”

⁶ Ɣthōng Ɣthī Makayyioiti ne, “Arīk athiit cunni cērēma Ɣcītō.” Ɣthōng arīk thī Mutha athiit cīnnī cērēma Ɣcītō, Ɣthōng ma balna mī avuuca athiit wo, Ɣthī athiiti cīnnē nyataba Ɣthī vōōr per utugu kī diitha.

⁷ Ennek nē ne, “Bodeei thī yoko athiit cunni naboo cērēma.” Ɣthōng obodeei thī Mutha athiit cērēma naboo, Ɣthōng ma balna ma ngī ara ngatīvōrī wo, ūbūna balna athiiti cīnnē udukoī kī ēlē cīnnī vēlēk.

⁸ Ɣthōng Ɣthī Makayyioiti ne, “Mī athii nēēgē cī elemnyi aniitia kōdē athii cī athīhī jurrung tic coowu waddi cī adīmanī nia, ēlēmi katī nēēgē cī ēēn ramma. ⁹ Ɣthōng mī athii nēēgē cī ēlēmi thoothonniok cīk addi cīk ēēn ramma, Ɣthōng mī athii nēēgē cī athīknī aniitia, tīla maam ōōgī duwwa, Ɣthōng ūtdūfīwu loota ngatī odoi. Maama cīk adīma nia līla Ɣcī Naaīlī wo, ūkcī katī ēēn biyyie loota.”

¹⁰ Ennek Mutha Makayyioit ne, “Makayyioit athii na cī kothōōthi jurrung, kōdē balna mī othoothonu nia kī ticiannioit cunni. Keeni na et cī dīc thōōth cannīē.”

¹¹ Ennek Makayyioiti Ɣnōōnō ne, “Anyi ngēnē et kūtūk cīnnī? Ngēnē cī anyi Ɣnōōnō kidittie kīna, kōdē athii cī ōthōōthī? Anyi ngēnē kīcīnē, kōdē cī anyi kī ruben? Athii cī ēēn aneeta, Makayyioit? ¹² Bīt yoko, kēēlli katī na aniitia thōōthū, Ɣthōng katī kalimaneci na aniitia thōōth cī aduwa.”

¹³ Ɣthī Mutha ne, “Ii Makayyioit, tion baai et īmma mīn kūk kīdīman thōōth coo.”

¹⁴ Ɣthōng avaracīk Makayyioiti Mutha Ɣthōng ennek ne, “Ma koccia gotonu wunnīē, Aaronī wu ēēn et cī eet cīk Levi? Kagga na ōthōōth nē jurrung. Aavu nē gōōla vēlēk arumonu katī kī aniitia, atalī katī nē, thīnīna cīnnī mī Ɣcīnī aniitia. ¹⁵ Ōthōōthī kafīna nia Ɣthōng arieē Ɣnōōnō thōōth kūtūga Ɣcīnnī, keelung katī na agiitia rammatuguan. ¹⁶ Ōthōōthī katī nē eet, thōōth cunni, Ɣthōng ōgōōn katī kīcī a nia ne kūtūk cunni cī ōthōōthī, Ɣthōng ōgōōn kīcī a nia ne aniitia cī aduwonu kī Nyekuc cīnnī. ¹⁷ Ɣthōng yak kēēt coo attia cunni, kī katī dīman nia tiiciok cīk addi.”

Imirie Mutha ūūk looca ĩcĭ Ijibi

¹⁸ Īthōng ūūk Mutha ĩcĭ Jethuru baatĭnnĭ cĭ atienĭ, ĩthōng ennek ĩnōōnō ne, “Anya aneeta kimiiri kŭūk eetĭnĕy ĩcĭganĭk looca ĩcĭ Ijibi, kĭcĭn ma nga arŭgĭ guak.”

Īthĭ Jethuru ne, “Bĭtō, ĩthōng bĭt nĭia jurrung.”

¹⁹ Uduwak Makayyioiti Mutha looca ĩcĭ Midiani, ennek ne, “Bĭt miirie bĭt looca ĩcĭ Ijibi, adaaito eeta wuk balna adĭim arukci aniitia vĕlĕk.”

²⁰ Īthōng ūūwĭ Mutha ngaa cĭnnĭ kĭ dōōlĭ, ĩthōng, arĭk ĩnōōgō thigireca tiddina, ĩthōng oōt ĩcĭ looc cĭ Ijibi, ĩthōng ayak nĕ kĕēt cĭ Nyekuco attia cĭnnĭ.

²¹ Uduwak Makayyioiti Mutha thōōth, ennek ne, “Ma ngĭ imirie nĭia uuwu looca ĩcĭ Ijibi, ticanĕk nĭia alaan kaal vĕlĕk wuk anaat eeta tirthĕt cĭ kanyi na aniitia dĭmanu. Īthōng kanyi katĭ na alaan kĭĭ gertha kujurai eet athii cĭ anyi kōōt. ²² Īthōng duwak alaan ethek ne, ‘Thōōth cĭ aduwa Makayyioiti coo, a ne, ēēn Īthraĭlĭ logoo cannĭ cĭ ēēn abuu. ²³ Īthōng kuduwaai balna na aniitia, “Anyĭk logoo cannĭ kŭūk, kĭĭ katĭ kalawa nĕ aneeta.” Īthōng balna utuburu nĭia ma ngĭ anyi kŭūk, ĩthōng katĭ karuui na logoo cunni cĭ ēēn abuu.’ ”

²⁴ Nginĭwa ĩcĭ balna ōngĕ nĕ ēē, urumtoy balna Makayyioiti kĭ Mutha gōōla, ĩthōng idim Makayyioiti ngĭ aruk ĩnōōnō. ²⁵ Īthōng ĭdĭma Thipporaa kabath cĭ lĕhĕdĭ ōrrōt kĭĭ keted ēlĕ cĭ logoo cĭgĭnĭk,^h kĭĭ kŭwŭmĕk thoo cĭk Mutha. Īthōng kĭĭ kennek ne, “Eeni nĭia nyĕtĕranit cĭ biyyietu dĭdĭ.” ²⁶ Īthōng ūtŭngĕk Makayyioiti ĩnōōnō mĭn. (Ma thĭ kōr nĭcĕ ĩthĭ nĕ ne, “Nyĕtĕranit cĭ biyyietu.” Athĭ thōōth coo ne, tedinet cĭ elo.)

²⁷ Uduwak Makayyioiti Aaron ennek ne, “Bĭt baatha oōt urumtoy kĭ Mutha” Īthōng urumtoy nĕ kĭ Mutha thiira cĭ Nyekuco ĩthōng, Īthayyio ōrrōt kĭĭ kŭcŭccŭyyioy. ²⁸ Īthōng uduwak Mutha Aaron thōōth vĕlĕk cĭ aduwaai Makayyioiti ĩnōōnō kuduwa, ĩthōng kĭ thōōth cĭ addi wu aduwaai nĕ ĩnōōnō kĭdĭman.

²⁹ Ayakta Mutha kĭ Aaron eet cĭk obbitik vĕlĕk cĭk ēēn eet cĭk Īthraĭlĭ, ³⁰ Īthōng uduwak Aaronĭ ĩnōōgō thōōth vĕlĕk cĭ aduwaai Makayyioiti Mutha, ĩthōng naboo ĭdĭman thoothonniok cĭk addi eetĭnĕy, ³¹ ĩthōng elemit nĕēgĕ. Īthōng ma balna mĭ athĭrar nĕēgĕ a ne ēēl Makayyioiti ĩnōōgō, ĩthōng ĩthĭk nĕ pĭrnanĕt cĭnĭng, akatit nĕēgĕ kuthungti, ĩthōng ululie alayyioy.

^h4:25 Keted ēlĕ cĭ logoo cĭnnĭ: Aduwaai balna Nyekuci Abraham ennei ne tĕd lōgōō cugunik ruccie cĭk vatĭk cĭk kōthlōwĕ, katĭ ngōdōlanit inyia turgĭi. Kĭ katĭ kĕyĕla a ne ēēn nĕēgĕ dōōlĭ cĭk Nyekucak. Nyaraga cĭ Thianantō 17:9-14.

Namatavalī cīk kothii kathaac

5¹ Ma balna Mutha kī Aaron òòt ìcī alaan cī Ijibi entek ne, “Thòòth cī aduwa Makayyioiti coo, Nyekuc cī Ìthraìlī, a ne, ‘Anyīk eet cīganīk kòòt, kīi katī kuthutti nēēgē kōr cobbi cannī baatha.’ ”

2 Ìthī alaanī ne, “Makayyioit ngēnē, cī a ne, kēlēm na ìnòònò ìthōng kanyīha eet cīk Ìthraìlī kòòt wo? Athii na cī kagga Makayyioit, ìthōng athii na cī kanyi eet cīk Ìthraìlī kòòt.”

3 Ìthōng ìtò nēēgē ne, “Kurumtowa naaga kī Nyekuc cī Heburu. Anyeet ageeta kòòtīa thī yoko naaga kotoothia inyia iyyio baatha. Kòòtia kanycīha Makayyioit Nyekuc cīnang anyinit, kòdē katī ngī ukcet ageeta, kòdē anyeet mòòrīth, kòdē ngī arukcēta.”

4 Ìthōng ìthī alaanī ne, “Nyia niigia Mutha kī Aaron ooti eet ngatīvōrī tiica cīning wo? Òòt imiryi òòt tiica ìcunung!” 5 Ìthōng ìthī alaanī ne, “Ìcīnīt da, ìthī mēēlī eeta cīk loociowu, ìthōng abīlnuu kēnnē niigia ìnòògō tiica.”

6 Waathīn balna nīcē uduwak alaanī cī Ijibi, eet cīk obbitik nyakapanthētīna cīning cīk adīman ìnòògō buth, kī eet cīk obbitik cīk Ìthraìlī. 7 “Nyanyicu naboo eet kartē cīk adīmananī Namatavalī, uduktiak kòòt nēēgē nyaguana kidiimta nēēgē doo. 8 Ìthōng anycīk ìnòògō kiticantoi kī gōò dōkīthī, nyanyicu tic cī dīcī, ēēn nēēgē nyamuttiok, ìnòònò thī cī alue nēēgē wo, athī ne, ‘Kòòt naaga kanycīk Nyekuc cīnac anyinit.’ 9 Anycīk tic kīi maka ìcīning kīi nēēgē kiticantoi kīi katī athii cī adīim athīhī vōlōng.”

10 Ìthōng òòt makayyiowa cīk eet cīkkō, uduktiak eet, entek ne, “Thòòth cī aduwa alaanī coo, ‘Athii katī na cī kanyung agiitia kartē cīk adīmananu namatavalīnya. 11 Òòt ìdīimta kartē cīk adīmananu namatavalīnya cuguk ngatī ijiowanu niigia, ìthōng athii tici cunung, cī dīc kūdūt.’ ” 12 Ìthōng athantothīk eeta cīk Ìthraìlī looc cī Ijibi vēlēk kīdīmta kartē cīk adīmananī namatavalīnya. 13 Èhēcī eeta cīk obbitik ìnòògō, ennei ne, “Edecia tic wu thēk adīmannu niigia waathīn codoi, ògōòn kī gōò thēk mī eyekcu niigia kartē cīk adīmanianī namatavalīnya.” 14 Uuk gaala cīk Ijibi cīk balna ēbēra alaanī eet cīk obbitik cīk Ìthraìlī ìthōng ìtò ne, “Athii niigia cī aticaninu kī gōò dōkīthī bolowath kīi kōr coo nyia?”

15 Ìlalliek gaala cīk Ìthraìlī alaan cī Ijibi, “Nyia niia dīmanēt ageeta kete wo? 16 Athii ticiannioiti cunnie cī anyeet ageeta kartē cīk kadīmaniania namatavalīnya, ìthōng naboo ennecēt eeta ne, ‘Ìdīmanta Namatavalīnya!’ Kuukteha naaga, ìthōng eet cugunik cīk kanganyī.”

17 Ìthī alaanī ne, “Nyamuttiok, ìnòònò thī cī Eginnu niigia nyamuttiok koo! Ìnòònò cī athīnnu niigia noko ne, ‘Anyeet niia ageeta kòòtia kanycīha Makayyioit anyinit.’ 18 Òòt tiica yoko, athii cī Anyiwothicung

agiitia kartē cīk adīmananu namatavalīnya, īthōng īdīmantawu thēk namatavalīnya kī gōō dōkīthī.”

¹⁹ Agaacō gaala cīk Īthraīlī ītō ne, aavu thōōth cī gerthe īcīnīng kī balna ngī uduwawothīk īnōōgō thōōtha. “Ngī anyicu niigia namatavalīnya kī dīcē, īdīmanta kī gōō ngī adīmananu dōkīthī.” ²⁰ Ma balna mī oōt nēēgē ūtūngtēk alaan cī Ijibi, ūrūbtōthīk nēēgē Mutha kī Aaron ereyyi adiim aruumoy kī īnōōgō, ²¹ īthōng ītō nēēgē ne, “Anyīk Makayyioit baai kīcīnung agiitia, īthōng uukung agiitia, adīmanneetu niigia ageeta kiitia kaal oōgī kaganoko kabūrehet alaanī cī Ijibi, īthōng arīhī dīla athīnēī īcīk eet cīgīnīk cīk obbitik kuruktet ageeta.”

Ūbūtan Nyekuci elinit

²² Imirie Mutha ūūk Makayyioikta, īthōng īthī ne, “Makayyioit, ayahai niia pīrnanēt eet cīkkō nyia? Thōōth dathēk cī balna itionia niia aneeta wo coo? ²³ Kōkkō na dōkīthī alaana cī Ijibi kothōōthi thaarīy īcugunik, ayahak nē pīrnanēt eet cīkkō, īthōng niia īthīnga ēēla eet cugunik kūdūt,”

6 ¹ Īthōng ennek Makayyioiti Mutha ne, “Acīnī tooko niia nyia cī kaī kadīmanei na alaan cī Ijibi, nyatarka tirthēt cobbi cī athiit cannī anyi kaī nē īnōōgō kōōt, nyatarka tirthēt cobbi cī athiit cannī umur kaī nē eet looca cīnnī umurei ngītīvōrī.”

² Ennek naboo Nyekuci Mutha ne, “Keeni na Makayyioit. ³ Kupuanai balna na Abraham kī Aīthak, kī Yokob keeni na Makayyioit Nyekuc Tiryoit vēlēk, īthōng thaarīy īcīganīk Makayyioiktak athii na cī kanyi ēlē cannī kagaacō nēēgē. ⁴ Kadakca naboo na kī īnōōgō ngērēmngērēm kī kanyīk īnōōgō looc cī Kanan, nginiwa wu balna abaaī nēēgē ēēn nēēgē kerenniok. ⁵ Ma naboo, kīthīha na tuluwi cī eet cīk Īthraīlī, cīk ari eeta cīk Ijibi kī nyakapanak koo, īthōng kahada na ngērēmngērēm cīganīk.

⁶ “Īthōng thīna, duwak eet cīk Īthraīlī, ‘Ennek ne, aneet Makayyioit, īthōng keyehanung kaī na agiitia pīrnanta īcī apīrnanu niigia eetīnēy īcīk Ijibi. Kēēlanung kaī na agiitia pīrnanta īcunung, īthōng kīdīmanēwung jurrung kalamanung athīnei īcīk tirthēt cannī īthōng kēdētha na eet cīk Ijibi. ⁷ Keyecung kaī na agiitia kī eeta cīgannīēk kir, īthōng keeni kaī na Nyekuc cunung. Īthōng agayyu kaī niigia a ne, keeni na Makayyioit Nyekuc cunung, wu keyehanung na agiitia ngātīvōrī looca cī eet cīk Ijibi. ⁸ Īthōng keyehanung kaī na agiitia looca cī balna kūbūtana na dīdī kanyi Abraham, kī Aīthak kī Yokob. Kanyung kaī na agiitia kī looc cunung. Keeni na Makayyioit.’ ”

⁹ Uduwak Mutha thōōth coo eet cīk Īthraīlī, īthōng athii nēēgē cī athīrar īnōōnō nyatarka gerthetin kī pīrnanēt.

¹⁰ Īthōng ennek Makayyioiti Mutha ne, ¹¹ “Bīt, duwak alaan cī Ijibi kanyīk eet cīk ēēn Īthraīlī kōōt ngātīvōrī looca cīnnī.”

¹² Īthōng ennek Mutha Makayyioit ne, “Ma katī ma athii eeta cīk Īthraīlī oo cī athīrarya aneeta, athīkna koccia thēk alaanī aneeta, ma ngī ērēkca thōōth oo?”

¹³ Īthōng uduwak yoko Makayyioiti Mutha kī Aaron thōōth cī eet cīk ēēn Īthraīl kī alaan cī Ijibi, Īthōng uduwak nē ĩnōōgō keyēkta eet cīk Īthraīlī ngatīvōrī looca cī Ijibi.

Teheedinet cī katūk cī Mutha kī Aaron

¹⁴ Eet cīk balna ēēn katūk cīnīng wo cīkkō.

Ēēn balna Rubēnī doolec cī ēēn abuu cī Īthraīlī. Lōgōō cīk Rubēnī balna oo Hēnōcī kī Pallui, Hethron kī Carmi. Katūk balna cī oo Ruubenī coo.

¹⁵ Lōgōō cīk balna Thimone oo Jemueli, Jamin, Ohadi, Jakin, Thoharī kī Thoul lōgōō cī ngaa cī ēēn cī eet cīk Kanan. Katūk balna cī oo Thimone coo.

¹⁶ Thaar cīk balna lōgōō cīk Levi cīkkō balna ngī eheddi cīkkō. Gerthon, Kohath kī Merari. Arūgī balna Levi erkinya eet tur kī, eet ĩmma kōmmōtō kī tūrgērēm (137).

¹⁷ Katūk cī logoo cīk Gerthoni, balna oo Libni, kī Thimei.

¹⁸ Lōgōō cīk balna oo Kohathī, oo Amrami, Ithhari, Hēbōrōnī kī Uthieli. Arūgī balna Kohathī erkinya eet tur kī eet ĩmma kōmmōtō kī iyyio (133).

¹⁹ Lōgōō cīk Merari balna oo Mali kī Muthi, katūk balna cī oo Levi balna ma ngī eheddi cīkkō.

²⁰ Atik balna Amrami ngōōnī baafīnnī Jocebed, cī balna arittiai ĩnōōnō lōgōō ramma Aaron kī Mutha. Arūgī balna Amrami erkinya eet tur kī eet ĩmma kōmmōtō kī tūrgērēm (137).

²¹ Lōgōō cīk Ithhari balna oo, Kōōra kī Nepek kī Thikri.

²² Lōgōō cīk Uthieli, oo Mithheli, Elthapanī kī Thithri. ²³ Atik Aaronī Elitheba, doo cī Amminadabī cī ēēn ngōōnī cī Nathōnī, Īthōng itirak ĩnōōnō dōōlī weec Nadab kī Abiwu, Elithar kī Ithamar.

²⁴ Lōgōō cīk Kōōrahi balna oo, Athīrī, Alkanahi kī Abiathapi. Eet cīk balna katūk cī eet cīk Kōōrahi cīkkō. ²⁵ Atik balna Elithari, logoo cī Aaronī, doo ĩmma cī ēēn doo cī Puteli, Īthōng itirak ĩnōōnō Pinehath.

Katūk cī balna oo Leviti cīkkō, dodoyyie.

²⁶ Aaron kī Mutha thēk balna cī balna ōthōōth Makayyioiti, “Yaha eet cīk Īthraīlī looca ĩcī Ijibi ngatīvōrī ĩnōōgō dodoyyie, ōgōōn kī nyīcēkērī cīk idiimito ngī uuktoy.” ²⁷ ĩnōōgō balna cīk ōthōōthōy kī alaan cī Ijibi, thōōth cī ayahanī nēēgē eet cīk Īthraīlī ngatīvōrī.

Ōthōōth Aaronī thōōth cī Mutha

²⁸ Īthōng ma balna mī ōthōōthōī Makayyioiti kī Mutha Ijiba, ²⁹ Uduwak nē ĩnōōnō ennek ne, “Keeni na Makayyioit. Duwak alaan cī Ijibi thōōth vēlēk cī kaduwaci na aniiitia.”

³⁰ Īthōng ennek Mutha Makayyioit ne, “Mī ērēkca aneeta thōōth cī kothōōthi oo, athīrarya koccia aneeta alaanī?”

7 ¹ Īthōng ennek Makayyioiti Mutha ne, “Cīnū, kanyi na aniitia aavu kī Nyekuci ĩcī alaan cī Ijibi, ĩthōng gotonu cunnie Aaronī aavu kī eeti cī ōthōōth molook cī Nyekuco. ² Duwak niia thōōth vēlēk cī kaduwaci na aniitia, ĩthōng uduwak gotonu cunnie Aaronī alaan cī Ijibi kanyīk nē eet cīk Īthraīlī kōōt ngatīvōrī looca cīnnī. ³ Ma naboo kanyi katī na thīnīn cī alaano kōkōm, ĩthōng kēngēra na thoothonniok cīganīk cīk eyeliay kī tiiciok cīk anatti Ijiba. ⁴ Athii katī nē cī athīkung agiitia, ĩthōng katī katadiha na athīn cīganīk eētīnēy cīk Ijibi kī tirthēt cī tic cī kuuke na ĩnōōgō ĩthōng kēyēha katī na eet cīganīk vēlēk tatūgētēy cīk Īthraīlī ngatīvōrī Ijiba. ⁵ Īthōng aga katī eeta cīk Ijibi a ne, keeni na Makayyioit mī katī kūtūdūkēha na athīn cīganīk eet cīk Ijibi Īthōng kēyēha eet cīk Īthraīlī ngatīvōrī.”

⁶ Īdīmanit Mutha kī Aaron kī balna ngī aduwaai Makayyioiti ĩnōōgō. ⁷ Ayak balna Mutha erkinya eet weec, ĩthōng ayak Aaronī erkinya eet weec kī iyyio balna ngōthōōthōī nēēgē kī alaan cī Ijibi.

Ūtūwē kēēt cī Aaronī ĩthī kūwaat

⁸ Ennek Makayyioiti Mutha kī Aaron ne, ⁹ “Ma ngī ennewung alaanī agiitia ne, ‘Īdīmanit thōōth cī anaat eeta,’ duwak Aaron, ennek ne, ‘Dīma kēēt cunni cī tōwōmīntō wo, ĩthōng utdukēwu loota ngatī avē alaanī,’ ĩthōng katī ūūkcī kēēt kī kūwaat.”

¹⁰ Īthōng ōōt Mutha kī Aaron ĩcī alaano, ĩthōng ĩdīmanit kī balna mī aduwaai Makayyioiti. Utdukēēk Aaronī kēēt cīnnī loota ngatī avē alaanī kī gaala cīgīnik, ĩthōng ūtūwē kīthī kūwaat. ¹¹ Ūtūvū alaanī eet cīk ēgēēnyī kī ngarēt cīk ongonoothothi, ĩthōng adanganta naboo ngarēta nēēgē buu cīgīk labak. ¹² Utduktek eeta vēlēk kēēn cīgīk loota, ĩthōng utuwuyyie ī tō kūwaanya. Īthōng uuku kūwaat cī Aaronī kūwaanya cīk ngaretu. ¹³ Ōkōmī thīnīn cī alaano, ĩthōng athii cī athīhī ĩnōōgō, kī balna mī aduwaai Makayyioiti.

Hēcīnīt cī biyietu

¹⁴ Īthōng uduwak Makayyioiti Mutha, “Ajuracī alaanī eet ngatī ōvōyyī. ¹⁵ Bīt alaana cī Ijibi ngerenniet ngaanī, katī mōkō nē līla. Rēwōy titimma cī līl cī Naaīlī, urumtoy kī ĩnōōnō, ĩthōng yak attia cunni kēēt cī ūkcī kī kūwaat. ¹⁶ Īthōng duwak ĩnōōnō, ennek ne, ‘Makayyioit, Nyekuc cī Heburu, itionana aneeta kikiyia ĩcunni, anyīk eet cīganīk kōōt, kī katī kalayyia nēēgē aneeta baatha. Īthōng kī itin coo nga niia thīrara aneeta. ¹⁷ Thōōth cī aduwa Makayyioiti coo, ĩthōng abūnna ma ngī aga a ne keeni na Makayyioit. Kuuki katī na līl kēēta ĩcī tōwōmīntō ĩcī kagami na attia cannī wo, ĩthōng katī utuwuyyie maama ĩthī biyyie. ¹⁸ Adaaī katī kulugua

cĭk lĭlĭlak, ĭthōng katĭ ummu bŭlŭca, athii katĭ eeta cĭk Ijibi cĭ awŭdĭ maam cĭgĭnĭk.’ ”

¹⁹ Uduwak Makayyioiti Mutha, “Duwak Aaron, ‘Yak kĕēt cunni cĭ tōwōmĭntō wo, ĭthōng ōdōngĕwu athiit cunni maam cĭk Ijibi, duwwa, kĭ bŭlŭca, lilliowei, bōwĕnĭy, mōrĕĕtĕy, kĭ vatĭk cĭk ayak maam vĕlĕk,’ ĭthōng ŭkcĭ katĭ nĕĕgĕ kĭ biyyie, ĭthōng aatĭ katĭ biyyieta looca ĭcĭ Ijibi ijjiyoiyai.”

²⁰ Īdĭmanit balna Mutha kĭ Aaron kĭ balna mĭ aduwaai Makayyioiti ĭnōōgō. Ōdōng balna Aaronĭ kĕēt cĭnnĭ ngatĭ avĕ alaanĭ cĭ Ijibi kĭ gaala cĭgĭnĭk, ĭthōng ŭŭvĭ nĕ maam cĭk lĭlĭ cĭ Naaĭlĭ. Īthōng balna ŭŭtŭyyĭĕ maama vĕlĕk ĭthĭ biyyie. ²¹ Adaaito kulugua lĭla ĭcĭtō, ĭthōng ummu bŭlŭc giimmanoko. Īthōng ĭthĭnga eeta cĭk Ijibi cĭ awŭdĭ. Ībĭtĭt balna biyyieta looc cĭ Ijibi vĕlĕk.

²² Īthōng adanganta ngarĕta cĭk Ijibi buu kĭyokowĕ cĭgĭk labak, ĭthōng avarac alaanĭ cĭ Ijibi, athii nĕ cĭ athĭrar Mutha kĭ Aaron, kĭ balna ngĭ aduwa Makayyioiti. ²³ Ōkkō kĕnnĕ nĕ, ĭthōng ŭtŭwĕ ŭŭk ōlōō cĭnnĭ, ĭthōng athii cĭ ari thōōth coo thĭnĭna. ²⁴ Īthōng adayyia eeta cĭk Ijibi vĕlĕk duwwĕn titimma kĭ kumuddia maam cĭk awŭdĭ, nyatarka athii nĕĕgĕ cĭ amŭda maam cĭk lĭlĭlak cĭk awŭdĭ.

Hĕcĭnĭt cĭ nyarudetu

²⁵ Ma balna ngĭ edeciy inyia cĭk ĕĕn tŭrgĕrĕm wuk balna uuki Makayyioiti lĭlĭ cĭ Naaĭlĭ.

8 ¹ Īthōng uduwak Makayyioiti Mutha ennek ne, “Bĭt ĭcĭ alaan cĭ Ijibi, ĭthōng ennek ĭnōōnō ne, ‘Thōōth cĭ aduwa Makayyioiti coo. Anyĭk eet cĭk gannĭk kōōt, kĭ kōōt kalayyia nĕĕgĕ aneeta. ² Ma ngĭ ajuranĕ nĭa ĭnōōgō ngatĭ ōvōyyĭ, kĕdĕthung katĭ na agiitia kayahacung nyarudet looca cunni. ³ Abĭthĭ katĭ lĭlĭlĭ cĭ Naaĭlĭ nyarudeta. Aavu katĭ nĕĕgĕ kōrōōk cunni ĭthōng kĭ ciitha cobbi cĭ gaalawu kĭ lobele cunni kĭ ciith cĭ kĭnyawu, ōvvō katĭ korookjiowĕy ĭcĭk eet cugunik, kĭ ngĭtĭ arĭcĕ nĕĕgĕ aheenin kĭ thahanĕt cĭk ōngōnyĭ nĕĕgĕ aheenin cĭk avaadiay. ⁴ Ōvvō katĭ nyarudeta otoddi aniitia kĭ eet cugunik kĭ gaala cugunik vĕlĕk.’ ”

⁵ Īthōng ennek Makayyioiti Mutha ne, “Bĭt duwak Aaron ennek ne, ‘Dōng kĕēt attia cunni bŭlŭca, duwwa, lilliowei, ĭthōng anyĭk nyarudet kivita looc cĭ Ijibi.’ ”

⁶ Īthōng ōdōng Aaronĭ athiit cĭnnĭ uuk maam cĭk looc cĭ Ijibi, ĭthōng ĕtĕkta nyarudeta ngatĭvōrĭ, ĭthōng ĭbĭtĭt looc cĭ Ijibi. ⁷ Īthōng adanganta naboo ngarĕta buu kĭyokowo ngatĭnĭng labak, anycĭk nĕĕgĕ buu nyarudet kĕtĕkta kivita looc cĭ Ijibi.

⁸ Ūtŭvŭ alaanĭ Mutha kĭ Aaron, ĭthōng ennek ne, “Alaac Makayyioit kĭdĭm nyarudet cĭkkō ngatĭvōrĭ ĭcĭnanĭ kĭ eetĭnĕy cĭganĭk, ĭthōng kanyĭha eet cugunik, kōōt kanycĭk anyinĭt Makayyioit.”

⁹ Uduwak Mutha alaan cī Ijibi ennek ne, “Kūngnici katī na aniitia thōōth coo duwa nyangu itin cī kalawini na aniitia kī gaala kī eet cugunik, aniitia kī ciithi cugunik kī katī koccia kūtūngtek nyarudeta ciithi cuguk, kōōt līla ĩcī Naalī ēē doo.”

¹⁰ Uduwak alaanī Mutha, ennek ne, “Dīman lootha.” Īthōng atajan Mutha ĩthī ne, “Ōgōōn thēk katī kī yoko madūwa niia wo, kī katī gaa koccia niia ĩthī ne. Kothii et codoi cī ōgōōn kī Makayyioiti Nyekuci cīnang. ¹¹ Ungni katī nyarudeta ciithi, kī agiitia buu, kī gaala cuguk kī eet cuguk, aatī katī nēēgē līla doo.”

¹² Ma balna mī ūtūngtēk Mutha kī Aaron alaan cī Ijibi, utuluwik Mutha Makayyioit thōōtha cī nyarudet cīk ayahai nē alaan cī Ijibi oo. ¹³ Īthōng ĩdīman Makayyioiti gii cī ajin Mutha. Adaaito nyarudeta ciithēnēy, ōlōtōtōō kī varrētēī. ¹⁴ Alutothii balna nyarudeta looc kī mēēlī kaavuto kī kōrtōnuana, ĩthōng ummu lōōcī ĩnōōgō. ¹⁵ Ma thī balna alaanī mī acīn ithiico nyarudeta wo, ĩgērtha alaanī ĩthīnga athīrar Mutha, kī balna mī aduwa Makayyioiti.

Hēcīnīt cī viinyu

¹⁶ Īthōng uduwak Makayyioiti Mutha ennek ne, “Duwak Aaron ennek ne, ‘Dōng kēēt cunni, ĩthōng uuku tōdōwa,’ ĩthōng katī ūtūyyīē tōdōwa ĩthī vīny looca ĩcī Ijibi vēlēk.” ¹⁷ Īdīmanit nēēgē kīyokowē, ma balna thīna ōdōng Aaronī kēēt cīnī attia cīnī kī kūūk tōdōwa, ivita vīnya eetīnēy kī kēlēgēnēī, ĩthōng utuwuyyie tōdōwa vēlēk looca ĩcī Ijibi ĩi tō vīny. ¹⁸ Īthōng ma balna ngarēta mī adiim adangan gōōla ĩcīnīng doo labak, ērēk ĩnōōgō ma ngī adangana. Īthōng balna aatī kīrōnga eetīnēy kī kēlēgēnēī.

¹⁹ Udukiak ngarēta alaan cī Ijibi entek ne, “Īdīman Nyekuci thōōth coo” Īthōng balna ōkōm thīnīn cī alaano athii cī athīrar Nyekuc, kī balna mī aduwa Makayyioiti.

Hēcīnīt cī kirongowu

²⁰ Īthōng uduwak Makayyioiti Mutha ennek ne, “Tīnga ngerenniet ngaanī, ĩthōng uwu ĩcī alaan cī Ijibi katī mī ōkkō nē duwwa ĩthōng ennewu ne, ‘Thōōth cī aduwacī Makayyioiti aniitia coo, anyīk eet cīk gannīk kōōt, kī katī kalayyia nēēgē aneeta. ²¹ Ngī athii niia cī anyi eet cīganīk kōōt, kitiona katī na kīrōng cīk meelīk kivita ĩcunni kī gaala cuguk, kī eet cugunik kī ciithēnēy cuguk. Abīthī katī kīrōnga ciithi cīk eet cīk Ijibi, ĩthōng kī naboo ngītī attē nēēgē.

²² “ ‘Kengeri katī na kōr nīcē eet mīn mīn looca cī Gotheni, nyatarka ngītī attē eeta cīgannīēk. Kothii katī kīrōng cīk meelīk natē, kī katī gaa niia ĩthī ne, aneeta Makayyioit, kavēē na looca coo. ²³ Kadīmanei katī na

ngerinit cīk eet cīganīk kī eet cuguk. Eyeliay katī thōōth coo, adīmanī katī lootha.’ ”

²⁴ Īthōng ĩdīman Makayyioiti thōōth coo. Utduttiothik kīrōnga cīk meelīk ciith cī alaan cī Ijibi kī ciithi cīk gaala cīgīnīk, kī looc vēlēk cī Ijibi ēgērēthanit kīrōnga vēlēk.

²⁵ Īthōng ūtūvū alaanī Mutha kī Aaron ĩthōng ĩthī ne, “Ōōt, anycīk anyinit Nyekuc ngato looca coo.”

²⁶ Īthōng ĩthī Mutha ne, “Athii katī cī abūnna. Anyinti cī katī kanyi naaga Makayyioit Nyekuc cīnac oo gertha katī kī eet cīk Ijibi. Īthōng mī kanyi naaga anyinit cī gerthe kēbērēnīy ĩcī gīk, athii koccia katī nēēgē cī ovocet ageeta? ²⁷ Adiim kōwō inyia iyyio baatha kī kanycīk anyinit Makayyioit Nyekuc cīnac, kī balna mī aduwacet nē ageeta.”

²⁸ Īthī alaanī ne, “Kanyung katī na agiitia dōt anycīk anyinit Makayyioit Nyekuc cunung baatha, ĩthōng nyī ovoyyu rēēna ōrrōt. Lawowua aneeta buu.”

²⁹ Atajan Mutha ĩthī ne, “mī kūūwa na tamanoko, kalaa katī na Makayyioit, ĩthōng lootha uutungti katī kīrōnga aniitia alaan cī Ijibi kī gaala cugunik kī eet cugunik. Gaa niia ĩthī ne aduwa niia thōōth cī ēēn dīdī itin coo, ĩthōng gaa kir ngī ĩgōōla mī athii cī anyi eet cīgaak kōōt kanycīk Makayyioit anyinit.”

³⁰ Īthōng ūūk Mutha ūtūngēk alaan cī Ijibi kī kalaa nē Makayyioit.

³¹ Īthōng ĩthīk Makayyioiti lawinit cī Mutha. Ōōt kīrōnga ūtūngtēk alaan cī Ijibi kī gaala kī eet cīgīnīk, kothii kirongit cī avī. ³² Īthōng naboo anyīk alaanī thīnīn cīnnī kī gertha, ĩthōng ĩthīnga anyi nē eet kōōt.

Hēcīnīt cī kaalu

9 ¹ Īthōng uduwak Makayyioiti Mutha ennek ne, “Bīt ĩcī alaano, ĩthōng duwak ĩnōōnō ennek ne, thōōth cī aduwa Makayyioiti coo, ‘Athī Nyekuci cī oo Heburu ne, “Anyīk eet cīganīk kōōt, kī katī kalayyia nēēgē aneeta.” ² Mī ajuanē niia athii cī anyi ĩnōōgō kōōt, ĩthōng agami ĩnōōgō, ³ ayahai katī athiiti cī Makayyioikto mōōrīth cī gerthe kaal cugunik nyangōlēnya, thigire, athaa, ēētha kī Nyakalnya ngatī ēgēwī nēēgē. ⁴ Īthōng ēngēr katī Makayyioiti kaal kaalīy ĩcīk Īthraīlī kī kaal cīk Ijibi, kī katī athii cī adaāi kaala cīk Īthraīlī.’ ”

⁵ Arīk Makayyioiti itin ĩthōng ĩthī ne, “Adīman lootha Makayyioiti thōōth coo looca ĩcoo.” ⁶ Īthōng ĩdīman Makayyioiti balna ngerethietin cīnnī. Adaaite kaala cīk eet cīk Ijibi vēlēk, ĩthōng athii kaala cīk Īthraīlī cī adaāi. ⁷ Ition alaanī eet kōōt kīcīnīt, ĩthōng kijiokta mī kothii kaal kaalīy ĩcīk eet cīk Īthraīlī cī adaāi. Īthōng ōkōmī ĩnōōnō thīnīn cīnnē noko athii cī anyi eet kōōt.

Hēcīnīt cī dūlētū

⁸ Īthōng uduwak Makayyioiti Mutha kī Aaron ennek ne, “Īdīmta tithet cī dīcī kīthīngai guyyia ĭthōng utduk Mutha kēēlīk tuu kēbērēnīy ĭcīk alaano. ⁹ Akku katī titheti ēēn tuduwac cī ēēn ngōōt looca cī Ijibi vēlēk, ĭthōng ivita dūlēta eefīnēy kī kaalīy looca cī Ijibi vēlēk.”

¹⁰ Īdīmta nēēgē tithet guyyia kīthīngai ĭthōng oōt ngatī avē alaani, ĭthōng eelik Mutha tithet tuu, ĭthōng ivita dūlēta eefīnēy cīk Ijibi kī kaalīy ĭcī gīk. ¹¹ Athii ngarēta cī avunei Mutha nyatarka dūlēt cīk ayak nēēgē kī eet cīk Ijibi vēlēk. ¹² Īthōng anyīk Makayyioiti thīnīn cī alaano kīi gertha, ĭthōng athii nē cī athīrar Mutha kī Aaron, kī balna mī aduwaai Makayyioiti Mutha.

Hēcīnīt cī tammu cī mūllēnū

¹³ Īthōng uduwak Makayyioiti Mutha ennek ne, “Tīnga ngerenniet ngaanī, ĭthōng othoothiowu kī alaan ĭthōng duwak ĭnōōnō ennek ne, ‘Thōōth cī aduwa Makayyioiti coo, athī Nyekuci cī Heburu ne, anyīk eet cīganīk kōōt, kīi katī kalayyia nēēgē aneeta. ¹⁴ Mī athii niia cī adīmanī, kitiona katī na mōōrīth cannī cī gerthe kuuki anīitia, kī gaala cugunik, kī eet vēlēk looca cunni, kīi katī gaa niia ĭthī ne kothii et ĭmma cī oōgōōn kī cī keeni na looca coo. ¹⁵ Īthōng yoko koccia ma ngī kōdōngēwung na athiit cannī, ĭthōng kuuki na anīitia kī eet cugunik mōōrītha cī koccia avīllung agiitia vēlēk looca. ¹⁶ Īthōng kodongi na anīitia nyatarka thōōth coo, kīi katī keyelei na anīitia tirthēt cannī, ĭthōng kīi katī thaara cīk ganniek, kalayyia eeta loociok vēlēk aneeta. ¹⁷ Nga niia noko adiimi athii cī anyi eet cīk gannīk kōōt. ¹⁸ Nyatarka thōōtha ĭcoo lootha itin coo, kayahai katī na, Ijib mūllēn cīk obbitik cīk tammuak cīk balna nga kuukito Ijib, wathinnīowēy thēk wuk balna ijiowanī kīi itin coo. ¹⁹ Abūnna koccia ngī aduwaai niia eet vēlēk cīk Ijibi kī kaal kaavuto ciithēnēy. Ma ngī athii nēēgē cī attē ciithēnēy, adaai katī nēēgē.’ ”

²⁰ Abarrit balna gaala gwak cīk alaanak, thōōtha cī aduwa Makayyioiti wo, ĭthōng oōt nēēgē tamanoko kanycīk nyakapanak cīgīk kī kaal kaavuto ĭcītō. ²¹ Īthōng anycīk gwak cīk athii cī athūnnī thōōth cī gerthe cī aduwa Makayyioiti wo, ūtūngtēk nēēgē nyakapanak kī kaal cīgīk kaavuto ngatīvōrī.

²² Īthōng uduwak Makayyioiti Mutha, ennek ne, “Dōng athiit cunni tammuatiddina kīi katī kūtduktiak mūllēna looc cī Ijibi vēlēk kī kaal kī eet kī gii vēlēk cī akula manēēnīy ĭcīk Ijibi.” ²³ Ma balna ma ngī oōdōngēk Mutha kēēt cīnnī tammutiddin, itiona Makayyioiti mūllēn, ĭthōng abadek tammu looc. Īthōng itiona Makayyioiti tammu cī atīlī mūllēn looc cī Ijibi vēlēk, ²⁴ Ītīl tammu cī akku mūllēnīy ĭthōng abadek looc vēlēk ĭcīddinu kī ĭcī lootu. Tammu cī mūllēnu cī gerthe cī balna atīlī ēē, kothii balna

tammu cī mūllēnu cī ōgōōn kete balna Ijiba. ²⁵ Uuk tammu cī mūllēnu looc cī Ijibi vēlēk kī gii vēlēk cī avī manatō kī kaal kī eeta, ithōng uuk laabī vēlēk cīk alinna manatō ithōng abacu kēēn vēlēk. ²⁶ Athii balna tammu cī mūllēnu cī uuk looc cī Gotheni, ngatī balna attē eeta cīk Īthraīlī.

²⁷ Īthōng ūtūvū alaanī Mutha kī Aaron, ennek nē ĩnōōgō ne, “Kēgērēthana na itin coo, edeem Makayyioiti ithōng kēgērēthanta naaga kī eet cīganīk. ²⁸ Lawoet ageeta ĩcī Makayyiokto, ūwūpantēt mūllēna kī badi. Kanyung katī na agiitia ōōtō, athii katī niigia cī atiyu Ijiba naboo.”

²⁹ Atajan Mutha ĩthī ne, “Ma katī mī kūūwa na ngatīvōrī ōlōō cī gaalawu, kōdōngei katī na athiīn cīganīk Makayyioit kalayie. Abīlī katī badia ithōng kothii katī tammu cī mūllēnu, kīi gaa niia ĩthī ne, ēēn lōōcī cī Makayyiokto. ³⁰ Īthōng kagayyi na aniitia kī gaala cugunik nga athii niigia cī ongolinu Makayyioit Nyekuc.” ³¹ (Ēgērēthantē balna loceerina kī laabī, nyatarka evyi balna loceerina ngabiri kī laabī ngī akula. ³² Athii balna cī ēgērēthanni kinyomona cīk ēēn lōthīē nyatarka ibbirito balna nēēgē vurtia.)

³³ Īthōng ūtūngēk Mutha alaan kīi kūūk ngatīvōrī ōlōō cī gaalawu. Īthōng ōdōngēk nē athiīn cīgīnīk Makayyioit, ithōng ĩbīl badia kī mūllēn, ithōng ĩnīnga tammu atīlī looca. ³⁴ Ma balna mī acīn alaanī ĩbīl tammu cī mūllēnu kī badi wo, ēgērēthanōy nē naboo, ĩnōōnō kī gaala cīgīnīk anycīk nēēgē thinneti cīgīk kokomit. ³⁵ Īthōng ōkōm alaan thīnīn, ithōng ujurai nē eet cīk Īthraīlī ngī ōvvō. Thōōth thēk kir wu balna aduwa Makayyioiti a ne adīman katī alaanī coo.

Hēcīnīt cī Girriocu

10 ¹ Īthōng ennek Makayyioiti Mutha ne, “Bīt alaana, kanyīha na thīnīn cīnnī kōkōm kī thinneti cīk gaala cīgīnīk. Kīi katī kitican na tiiciok cīk eyeliay cīganīk ĩcīnīng. ² Kīi duwak niia dōōlī cugunik cīk doolenu nyia wu balna kadīmanei na eet cīk Ijibi buth, ithōng kī nyia wu kadīmanei na ĩnōōgō yelintiok, ithōng kīi koccia katī agaac niigia ĩtō ne keeni na Makayyioit.”

³ Īthōng ōōt Mutha kī Aaron ĩcī alaano, ithōng entek ĩnōōnō ne, “Thōōth cī aduwa Makayyioiti coo, athī Nyekuci cī Heburu ne, ‘Abūrī niia ngatī athīkna aneeta kīi tīngan? Anyīk eet cīganīk kōōt kīi katī kalayyia nēēgē aneeta. ⁴ Ma ngī ajuranē niia ĩnōōgō athii cī anyi ĩnōōgō kōōt, kayahai katī na girroc looc cunni lootha. ⁵ Abīthī katī nēēgē looc kīi katī athii lōōcī cī edenyiay. Ēgērēthantē balna laabīna cuguk wuk balna nga kēgērēthan tammu cī mūllēnu, ithōng girroca cīkkō ēgērēthan katī nēēgē gii cī anyigiay, kī kēēn buu. ⁶ Abīthī katī girroca ciithi cugunik kī cīk gaala cugunik kī eet cīk Ijibi vēlēk. Gimma cī nga baajigu cuguniek kī baatī baajigu cuguk ngaanī thēk balna kīcīnīt, ngatī kōr wu balna attē nēēgē looca ĩcoo kī kōr coo.’ ” Īthōng ūtūwē Mutha ithōng ūtūngēk alaan.

⁷ Uduwak gaalinti alaan, ennek ne, “Ēhēcēt thēk katī eeti coo kī tīngan? Anyīk eet kōōt kī katī kalaco nēēgē Makayyioit Nyekuc cīnīng. Nga niia gaa ngī ēgērēthanē Ijibi?”

⁸ Īthōng balna eyektak eeta Mutha kī Aaron, eyektak alaan. Īthī nē ne, “Ōōt, alaac Makayyioit Nyekuc cunung. Ngēnē thēk kir cī ōkkō?”

⁹ Atajan Mutha, īthī ne, “Kovoyyia katī naaga kī dōōlī cīk kīdīk kī eet cīk nyaafīk, kī dōōlī cīgaak cīk ngayyik, īthōng kī kaal kī tīn cīgaak, nyatarka kadimnya kalaweca naaga kōr cobbi Makayyioit.”

¹⁰ Īthī alaanī ne, “Avī Makayyioiti kī agiitia, mī kanyung na agiitia ōōt, kōdōwē kī dōōlī kī ngaay cuguk. Kagga na adimnyu niigia adīmanecangu aneeta thōōth cī gerthe. ¹¹ Athiito, anyīk eet cīk maacīk doo kōōt, kōōt kaalaco Makayyioit, kī balna thēk ngajīnnu niigia ēē,” Īthōng īngīdīt balna eeta Mutha kī Aaron ngatī avē alaanī.

¹² Īthōng uduwak Makayyioiti Mutha, ennek ne, “Dōngēk athiit cunni looc cī Ijibi kī katī kivita kībbītīt girroca looc, īthōng ēgērēthanit laabī vēlēk cīk akula manatō, gii vēlēk cunni tammu cī mūllēnu.”

¹³ Īthōng ōdōngēk Mutha kēēt cīnnī eet cīk Ijibi, īthōng anyīk Makayyioiti ngōōt cīnnī cī avungan tōōna īcī alibanī kōrra baalin vēlēk. Ma balna ngerenniet ayaha ngōōtī girroc, ¹⁴ agammit nēēgē Ijib vēlēk, īthōng avuto tōōnniok vēlēk looca, īthōng mēēlī nēēgē ōrrōt. Nganīē thēk balna nōōnō kaavu hecinti cī girriocu, īthōng athii katī naboo cī akku.

¹⁵ Ībītīt nēēgē looc kī ollia lōōcī cuc. Ēgērēthanit nēēgē laabī wuk balna ūūknōthī manatō vēlēk balna ngatīlī tammu cī mūllēnu, kaal vēlēk cīk alīnna kī nyēgērua cīk keenu. Kothii gii cī cūlaī kēēta kōdē kartē vēlēk cī ungnothi looca īcī Ijibi.

¹⁶ Ūtūvvū alaanī Mutha kī Aaron tamanoko īthōng ennek ne, “Kēgērēthana na thōōth cī Makayyioit Nyekuc cunung īthōng kī agiitia.

¹⁷ Ūtūngtēk yoko thoothonniok cīk gerthek cīganīk naboo, īthōng alayowuangū kī Makayyioit Nyekuc cunung kēyēk hēcīnīt cī gerthe cī girriocu wo īcī nanī.”

¹⁸ Īthōng ūtūngēk Mutha alaan, īthōng ūūk ala Makayyioit. ¹⁹ Īthōng itiona Makayyioiti ngōōt cī tiiri cī tōōn cī ōkōlōthīcē kōrra atik girroc ōkōyyī Būlūca īcī Merihi īcītō. Kothii balna girrococ codoi cungnothii looc vēlēk Ijiba. ²⁰ Īthōng anyīk Makayyioiti thīnīn cī alaano kōkōm, īthōng athii nē, cī anyi eet cīk Īthraīlī kōōt.

Hēcīnīt cī muwuro

²¹ Īthōng ennek Makayyioiti Mutha ne, “Dōngēk athiit cunni, tammutiddin kī katī kī muwur lōōcī Ijiba vēlēk kī katī kagaacō eeta a ne īthī muwur lōōcī.” ²² Īthōng ōdōngēk Mutha athiit cīnnī tammutiddin, īthōng ūbūng muwuri cobbi Ijib inyia iyyio. ²³ Kothii et īmma cī acīn

gōōnī, kōdē uungni kōrōōk cīnī inyia iyyio. Ǫthōng alanyīt thēk balna kōr vatīkēy īcīk attē eeta cīk Ǫthraīlī.

²⁴ Ǫthōng ütūvū alaanī Mutha, Ǫthōng ennek īnōōnō ne, “Ǫōt, alaac Makayyioit! Ǫthōng eyektu dōōlī kī ngaay buu irioktu kī agiitia, ütūngtēk thēk athaa kī tīn kī ēētha.”

²⁵ Ǫthōng Ǫthī Mutha ne, “Athii tō, abūnna thēk niia mī anyeet ageeta kanycīha Makayyioit Nyekuc cīnang anyinit. ²⁶ Ǫthōng athii katī naaga cī kagayya tang kōdē Ēēth kōdē atheet jang cī katī kadimnya, Ǫthōng kōdōlanta naaga natē. Īnōōnō thī cī athii cī kungnīcīa naaga īnōōgō codoi ngato wo. Nyatarka kadimnya katicaninia oōgī kalawua Makayyioit Nyekuc cīnang.”

²⁷ Ǫthōng anyīk Makayyioiti thīnīn cī alaano kōkōm, Ǫthōng balna nē, athii cī adiim anyi eet kōōt. ²⁸ Ennek alaanī Mutha ne, “Nyēhē īcī nanī, gaa thēk Ǫthī ne, ngī edenyiay īcī nanī naboo, kōr cī īcīnē niia nguum cannī adaaī katī niia.”

²⁹ Atajan Mutha Ǫthī ne, “Athii katī naboo na cī kedenyiay nguuma īcunni kī yoko ngī aduwa niia wo.”

Daaīth cī abuunyawu

11 ¹ Uduwak Makayyioiti Mutha, ennei ne, “Kayahai katī naboo na hēcīnīt īmma alaan, kī eet cīk Ijibi. Ma katī vurtia cīnī, anyung katī nē agiitia oōtō, Ǫthōng ma ngī īdīman nē, umuryung katī nē agiitia vēlēk oōt ngatīvōrī kūdūt. ² Duwak eet ennek ne, anycīk ngaay kī kōdōōt abūnna ngī ajin eet cīgīk cīk abakanōy kaal cīk adīmania thīhīy īcīk athī kathalkathal kī daabī.” ³ (Anyīk Makayyioiti eet cīk Ijibi kotongollie eet cīk Ǫthraīlī, Ǫthōng balna otongollie eeta cīk Ijibi Mutha oōrōt kī gaala cīgīk kī eet vēlēk.)

⁴ Ǫthōng Ǫthī Mutha ne, “Thōōth cī aduwa Makayyioiti coo, ‘Tībaal tīna baalina tobbi kōkkō katī na kōwōyē Ijib vēlēk. ⁵ Adaaī katī lōgōō cīk ēēn abuet vēlēk Ijiba, logotta īcī ēēn abuu cī alaano, wu avē taaba, kī abuu cī doo cī ēēn nyakapanait wu ngayyi wu aticcanni erekie, kī maala cīk tiinu cīk ēēn abuet buu. ⁶ Avī katī ulua cobbi looca cī Ijibi vēlēk, nganīē balna gimma kutugu kete kōdē athii cī oōgōō naboo. ⁷ Ǫthōng eetīnēy īcīk Ǫthraīlī, athii katī corowei kūrūth et īmma, kōdē kelegit īmma.’ Ǫthōng katī agayyu niigia eeta cīk Ijibi ma ngī ēngēr Makayyioiti eet cīk Ǫthraīlī kī eet cīk Ijibi. ⁸ Avvu katī gaala cugunniek koo, īcannī, Ǫthōng akatieha aneeta kuthungti, ululi īcannī, Ǫthōng entea ne, ‘Bītō, aniit kī eet vēlēk wuk owobji niita!’ Ǫthōng katī vurtia kūūwa na Mutha.” Ǫthōng angarunyana balna Mutha nguum oōrōt, Ǫthōng ūūk ütūngēk alaan.

⁹ Uduwak balna Makayyioiti Mutha, ennek ne, “Athii katī alaanī cī Ijibi cī athīknī niita, Ǫthōng katī kī kīdīman na tiiciok cīk anaat eeta cīk meelīk Ijiba,” ¹⁰ Īdīman Mutha kī Aaron tiiciok cīk anatti, vēlēk ngatave alaanī,

ĩthõng anyĩk Makayyioiti alaan kõkõm thĩnĩn, ĩthõng ĩnĩnga nẽ anyi eet cĩk ĩthraĩlĩ kõõt looca cĩnnĩ ngatĩvõrĩ.

Kõr cobbi cĩ Ngõthio

12¹ ĩthõng balna kõr ĩmma uduwak Makayyioiti Mutha kĩ Aaron ennek ne, ²“Anyĩk nyĩlok coo kĩ cunung cĩ ěẽn codoi, nyĩlok cĩ ěẽn codoi cĩ erkito cunung. ³ Duwak eet cĩk ĩthraĩlĩ ennek ne, katĩ ma ngĩ ěẽn nyĩloi coo kõr cĩ ěẽn õmmõtõ, anyĩk baajigi cĩk korokjiok vėlėk kĩdĩmta nẽėgė vėlėk nyion cĩ dĩcĩ kadait ciithenėy ĩcĩ gĩk. ⁴ ĩthõng ma ngĩ dĩcė eeta ciitha ĩmmanĩ, ma ngĩ obbua nyion kĩ ĩnõõgõ ma ngĩ adak, anyĩk kotholit nẽėgė kĩ eet cĩk abakanõy kĩ ĩnõõgõ, abũnna mĩ aga ěẽn eeta mĩ ngĩ ekebjĩ ĩthõng. Abũnna ma ngĩ aga nyion cĩ ěẽn kuu cĩ katĩ adak eeti codoi. ⁵ Abũnna ma ngĩ ěẽn mĩrkĩc kõdė kõõny cĩ adĩmanu niigia wo, abũnna ma ngĩ ngaanĩ odoi erkit cĩnnė, cĩ arittiy athii cĩ awuli. ⁶ Korokjiowa vėlėk abũnna ngĩ arĩcana ĩnõõgõ, ĩthõng kĩ lõõcĩ jiafĩn cĩ ěnnė lõõcĩ õmmõtõ kĩ weec, katĩ ngĩ adiim eeta vėlėk cĩk ĩthraĩlĩ apak ĩnõõgõ. ⁷ ĩthõng abũnna ma ngĩ adĩma nẽėgė biyyie õõgĩ, ĩthõng ellik nẽėgė kabanyoi kĩ katũga tiddina lomolorowa ĩcĩ ciithenu ngatĩ adaaĩ nẽėgė nyio ěẽ. ⁸ Baalin nĩcė kir abũnna ngĩ adak nẽėgė kiding cĩ avaddi guyyia, kĩ kėgėrõ cĩk akaatĩ, ĩthõng kĩ laata cĩ adĩmanĩay cĩ kothii nyĩgĩt. ⁹ Ngĩ adaku kiding cũlahak kõdė akcu maamĩy. Avadit thoo kĩ õõwa, kĩ kaal cĩk keengtinu guyyia. ¹⁰ Nyĩ anyiganu ĩmma kaavu kĩ ngerethietin, ma ngĩ aavu ĩmma kĩ ngerethietin abũnna mĩ atũũththu ĩnõõnõ. ¹¹ Gõõl cĩ katĩ adawu niigia coo, itihimit ceremwa cuguk katĩ mĩ idimtu otho, itihimit caava ĩthõng eyeit kėėt cĩ tõwõmĩntõ athĩnėĩ. Adait taman, ěẽn nẽ Kõr cobbi cĩ Ngõthio cĩ Makayyioktõ.

¹²“Baaln nĩcė kõwõyė katĩ na looc cĩ Ijibi vėlėk, karui dõõlĩ cĩk ěẽn abuet cĩk maacĩk cĩk ěẽn eet kĩ kėlėgė, ĩthõng kuuka nyekucnya cĩk Ijibi. Keeni na Makayyioit. ¹³ Biyyieta cĩk aatĩ katũga ěẽ, ěẽn katĩ cĩk ěyėla ciithi cĩk attu niigia. Ma kĩcĩna biyyie kõngõthung katĩ na agiitia, ĩthõng athii na cĩ kėhėccung agiitia, katĩ mĩ kuuki na eet cĩk Ijibi.

¹⁴“Abũnna ma katĩ ahadanu kõr coo, ĩthõng nyia wu kĩdĩmanėwung balna na. Alaac Makayyioit dõõkĩthĩ erkinyai vėlėk ĩcĩk katĩ avunni doolia cĩk doolenu kĩ kayahak bulėnĩt Makayyioit Nyekuc. ¹⁵ Uduit inyiyay ĩcĩk ěẽn tũrgėrėm laata cĩ adĩmanĩay cĩ kothii nyĩgĩt. Kõr wu ěẽn codoi abũnna mĩ enyewu nyĩgĩt vėlėk ciithenėy ĩcĩ guk, ĩthõng ma ngĩ uduk eeti ĩmma laata cĩ ayak nyĩgĩt wathinniwėy ĩcĩk ěẽn tũrgėrėm wo, athii katĩ nẽ cĩ ekebothi eet cĩk gannĩk ĩthraĩl. ¹⁶ Kõr cĩ ěẽn codoi ĩthõng naboo wathinniwėy ĩcĩk ěẽn tũrgėrėm, urumtoy ĩthõng alayyiowu. Kothii tic cĩ adĩmanni wathinniwėy nĩkė, utukurit ahat doo cĩ aduk eeta vėlėk tic cĩ adĩmannu doo coo.

¹⁷ “Ayait Peyian cī Ahat cī Avaadiay cī Kothii Nyīgīt, nyatarka balna kōr nīcē kēyēha na eet cuguk ngatīvōrī looca ĩcī Ijibi. Katī gōō dōōkīthī wathinniwēy ĩcīk avvu abūnna ma ngī atalnu kōr cobbi coo. ¹⁸ Ētērēā ĩiatīn cī kōr cī ēēn ōmmōtō kī weec cī nyīlok cī ēēn codoi kī ĩiatīn cī ēēn eet ĩmma kī codoi, nyī adukcu laata cī ayak nyīgīt. ¹⁹ Inyia ĩcīk ēēn tūrgērēm kothii nyīgīt cīk ĩjiowuay ciithēnēy ĩcuguk, ĩthōng mī eeti ĩmma cī ĩthraīlī kōdē ēēn cī rēēng, ngī uduk laata cī adīmanai ayak nyīgīt, athii naboo nē ĩthīnga ekebothi eet cīganīk. ²⁰ Nyī adukcu gimma cī adīmania cī ayak nyīgīt. Ngatī attu niigia vēlēk uduit laata cī kothii nyīgīt.”

²¹ Ūtūvū Mutha eet cīk obbitik vēlēk cīk ĩthraīlī ĩthōng ennek ĩnōōgō ne, “Abūnna niigia vēlēk dodoyyie mī adīmanu nyion cī dīcī ĩthōng ucuwantu kī cī Kōr cobbi cī Ngōthio. ²² Dīma ballok cīk kēētak, arik ĩnōōgō biyyietīy dūūca ĩthōng elliwu biyyie ōōgī katūga tiddina ĩthōng elliwu ōōgī cēllīētei lomolorētei. Kothii et ĩmma codoi ĩcunung cī ēka ngīīvōrī ciitha ĩcīnnī kī lōōcī ngerethietin. ²³ Katī mōkō Makayyioiti kuuk nē eet cīk Ijibi, acīn katī nē biyyie katūga tiddina kī kabanyoi ciithēnēy ĩcīk ĩthraīlī, ĩthōng katī ōkkō nē, ungni katūgēt nīkē, ĩthōng athii katī Makayyioiti, cī anyi et cī ēgērēthan eet oo kitio ciithi cuguk, ĩthōng uuruk nē abuet cuguk.

²⁴ “Uthutti thoothonniok cīkkō kūdūt kīītō cuguk kī dōōlī cīk dōōlī cuguk. ²⁵ Katī mī itiothu niigia looc cī katī anyung agiitia Makayyioiti kī balna mī aduwa, ĩdīmanit Thōōth Cobbi coo. ²⁶ ĩthōng ma ngī ajinnung agiitia doolia cuguk a ne, ‘Nyia cī katalnī naaga Kōr Cobbi wo?’

²⁷ Uduktiak ĩnōōgō entek ne, ‘Ēēn coo Thōōth cī Ngōthio cī anyinit cī Makayyioito, wu balna ōngōth ciithi cīk eet cīk ĩthraīlī balna looca ĩcī Ijibi. ĩthōng ūtūngēk korokjiok cīgaak balna ngī aruk nē et cī Ijibi.’ ” ĩthōng akatit eeta kuthungti alayyioy. ²⁸ ĩdīmanit eeta cīk ĩthraīlī kī balna mī ngī aduwaai Makayyioiti Mutha kī Aaron.

²⁹ Ma balna baalina cobbi uuruk Makayyioiti dōōlī cīk ēēn abuet vēlēk looca ĩcī Ijibi, doolec cī alaan wu avī taabawa, kī abuet cīk eet cīk ecebjie cīk balna aatī kījana, kī abuet cīk kaal vēlēk cīk ēēn cīk eet cīk Ijibi.

³⁰ ĩtīngathō alaanī baal kī gaala kī eet cīk Ijibi vēlēk, avī balna ulua Ijiba cobbi, kothii balna ciith cī athii cī adaaknī eeti.

Lugith

³¹ Ūtūvū alaanī Mutha kī Aaron baal, ĩthōng ennek ne, “Tīnga, ūtūngtēk eet cīganīk agiitia kī eet cīk ĩthraīlī! Ōōt alaac Makayyioit kī balna ngajīnnu ēē. ³² Ayait tīn cuguk kī ēētha kī athaa kī balna ngī athīnnu ēē, ĩthōng ottu. ĩthōng agatana aneeta buu.”

³³ Entek eeta cīk Ijibi eet cīk ĩthraīlī ne “Ūthūktēk taman ūtūngtēk looc cīnang wo. Ma ngī athii niigia cī ovoyyu, kōdē ngī kadaakna naaga.”

³⁴ ĩthōng ayait eeta tūkan cīnīng cōngōnyie wu balna nga karyīwōthīk

nyīgāta, irthōng, aryik giiwa cī ongoniyini irthōng ubungit nēēgē tūkan cōngōnyie ceremwanīy. irthōng odongīt nēēgē ootinei. ³⁵ Īdīmanit eeta cīk Īthraīlī kī balna mī aduwaai Mutha irthōng ijinit nēēgē eet cīk Ijibi thiihit cī athī kathalkathal kī daab kī ceremwa. ³⁶ Anyīk Makayyioiti eet cīk Ijibi kagantōi kī eet cīk Īthraīlī, irthōng anycīk nēēgē ĩnōōgō nyia cī ajin nēēgē, irthōng ooti eeta cīk Īthraīlī eet cīk Ijibi balinit cīnīng.

³⁷ Ōōt eeta cīk Īthraīlī ĩcī kōrōōk cī Ramēthēthī atik gōōl cī ōkkō ĩcī kōrōōk cī Thakoth. Ēēn balna eeta vucciaknya eet eet ĩmma kī vucciaknya eet ōmmōtō (600,000) cīk ōwō thoonīy athii cī kēkēbī dōōlī kī ngaay.

³⁸ Irioiit nēēgē kī eet ōōgī cīk athii cī ēēn Īthraīl, kī naboo tīn cīk meelīk, mēēlī ēēna kī athaa buu. ³⁹ Tūkan wōngōnyie wu ayaha nēēgē looca ĩcī Ijibi, ogoryia nēēgē tūkan cī kothii nyīgīt. Kothii balna nyīgīt talarawa nyatarka balna umuryie nēēgē looca ĩcī Ijibi, irthōng kothii balna itin cī adīmanī nēēgē ahat cīnīng.

⁴⁰ Abaak balna eeta cīk Īthraīlī looca ĩcī Ijibi erkinya eet eet ĩmma kī eet ĩmma kōmmōtō (430). ⁴¹ Ma balna ma ngī edecia erkinya nekie, ūtūngtēk eeta vēlēk cīk Makayyioktak tatūgēt cīk Īthraīlī looc cī Ijibi. ⁴² Nyatarka balna acīnē Makayyioiti baalin nīcē kī kēyēha ĩnōōgō ngatīvōrī looca ĩcī Ijibi, abūnna eeta vēlēk cīk Īthraīlī baalin coo ngī acīnē kīi kalaco Makayyioit irthōng alayyioy doolia cīk doolenu cīk katī avvu.

Thoothonniok cīk Ngōthiak cīk kowobi

⁴³ Uduwak Makayyioiti Mutha kī Aaron ennek ne, “Thoothonniok cīkkō cīk owobju Kōr cobbi cī Ngōthio:

“Kothii et cī rēēng cī adak daainit Kōr cī Ngōthio. ⁴⁴ Eeta gwak cīk ēēn nyakapanak wuk utuyyiwu niigia, abūnna ngī adakcie nēēgē katī mī eteddu niigia ĩnōōgō eeleti. ⁴⁵ irthōng eeti ĩmma cī arumenu cī athii cī avī kūdūt, irthōng kī cī itaabji thōng athii cī adaā ĩnōōnō.

⁴⁶ “Abūnna ngī adakcie ciitha ĩcodoi, nyēyēha kiding ĩmma ōkōyyē ngatīvōrī ciitha. Nyaduli ammē ōōgī. ⁴⁷ Abūnna ma ngī alayyie eeta vēlēk cīk Īthraīlī.

⁴⁸ “Eeti cī rēēng cī abaak arumenu kī agiitia cī adiiim ala Kōr cobbi cī Ngōthio cī Makayyiokto, anyīk keted eeti dōōlī vēlēk cīk maacīk ciitha ĩcīnnī, irthōng thī aavu kī eeti cī arittiyay looca cunung. Kothii et cī nga ketede cī maacī cī adak ĩnōōnō. ⁴⁹ Adīmanī Ngiranī coo adīmanothi eet cīk abaak ngato kī eet cīk rēēng cīk abaak ĩcunung.”

⁵⁰ Īdīmanit eeta cīk Īthraīlī vēlēk kī balna mī aduwaai Makayyioiti Mutha kī Aaron. ⁵¹ irthōng ma balna kōr nīcē kir ayaha Makayyioiti eet cīk Īthraīlī ngatīvōrī looca cī Ijibi ngaay kī dōōlī baajigi kī eet vēlēk cīk tatūgēt cīgīk.

Anyinit cī dōōlī cīk ēēn abueta

13¹ Uduwak Makayyioiti Mutha ennek ne, ²“Anya aneeta dōōlī cīk ēēn abuet vēlēk cīk arittiyai cīk maacīk. Doolia vēlēk cīk ēēn abuet cīk Īthraīlī cīk maacīk ĩthōng kī kēlēgē cīk ēēn abuet ēēn cīganīk.”

³ Īthōng uduwak Mutha eet ennek ne, “Ahaddia kōr coo kōr wu balna ungnicu niigia looc cī Ijibi, ngini wu balna eeginnu niigia nyakapanak. Kōr wu balna ayahanung agiitia Makayyioiti ngatīvōrī tirthēta ĩcī athiit cīnnī. Uduit gii cī kothii nyīgīt. ⁴ Ovoyyu katī niigia ngatīvōrī Ijiba kōr cī nyīlok cī ēēn codoi nyīlok cī athī Abib. ⁵ Ayahanung katī Makayyioiti agiitia looca ĩcī eet cīk Kananī, Hiiti, Amōrī, Hiviti ĩthōng kī Jebuthīfī. Looc wu balna abūtaneei nē ōō baatī baatī baajigu cuguk cīk anyung agiitia, looc cī arik irana kī lotec abūnna ma ngī alayyu niigia kōr cobbi coo, cī nyīlok cī ēēn codoi cī erkito. ⁶ Inyiai ĩcīk ēēn tūrgērēm abūnna mī adukcu ahat cī kothii nyīgīt ĩthōng katī mī ēēn lōōcī tūrgērēm abūnna ma ngī eyekcu Kōr Cobbi cī Makayyioiko. ⁷ Inyiai ĩcīk ēēn tūrgērēm athii niigia cī adukcu ahat cī adīmania ayak nyīgīt, abūnna mī kothii nyīgīt cīk ĩjiowuay ngatī attu niigia. ⁸ Ma ngī Ētērēā Kōr Cobbi, duwak dōōlī cuguk, ‘Kīdīman na kaal cīkkō vēlēk nyatarka thōōth cī ĩdīmanea aneeta Makayyioiti balna ngī kikiyia na ngatīvōrī looca ĩcī Ijibi.’ ⁹ Thōōth coo, ēēn cī ahadanu niigia, ōgōōn kī gimma cī ecebothici athīn kī nguum cunni, ahadacī katī nē aniitia kī katī ĩdīmanit niigia kūdūt kaal vēlēk cīk ilimantu ngiran cī Makayyioiko, nyatarka ayahawung balna agiitia Makayyioiti ngatīvōrī looca ĩcī Ijibi tirthēta ĩcīnnī. ¹⁰ ĩdīmanit Kōr Cobbi coo itina ĩcī agawu erkinya vēlēk.

¹¹ “Ayahanung katī agiitia Makayyioiti looca ĩcī eet cīk athī Kanan, wu balna ūbūtanewung nē agiitia, kī baatī baatī baajigu cuguk. Katī mī anyung nē, ¹² abūnna ma anyicu niigia logoo cī ēēn abuu cī maacī Makayyioit. Kaala vēlēk cuguk cīk arittiyai cīk ēēn abuet ēēn katī cīk Makayyioiktak. ¹³ Abūnna ma ngī anyi niia nyion Makayyioit tōōna cī thigireco. Mī athii niia cī adiimi ēēla thigirec, duul inyia cīnnī. Abūnna naboo thēk ngī ēēla niia ngērīnī cī ēēn abuu.

¹⁴ “Ma katī thī wathinniwēy ūgwantīk ĩcīk avvu, ma ngī ajinni ngerunie cunnie a ne, ‘Nyia cī adīmanī wo?’ Atajanei katī niia ĩnōōnō, ennei ne, ‘Ayahanet balna ageeta Makayyioiti ngatīvōrī looca ĩcī Ijibi tirthēta ĩcīnnī, looca ĩcī balna keginna naaga nyakapanak. ¹⁵ Gertha alaani cī Ijibi, ĩthōng balna ujuraiet nē ageeta ma ngī kovoyyia looca ĩcīnang, aruk balna Makayyioiti abuet vēlēk cīk maacīk looca ĩcī Ijibi, eet kī kēlēgē. ĩnōōnō cī kanycīha naaga kēlēgē cīk ēēn abuet Makayyioit, ĩthōng kēliaha dōōlī cīk ēēn abueta.’ ¹⁶ Ēēn thōōth cī ahadanu niigia wo, ōgōōn kī gimma cī ecebothii athīnei kōdē ōwa ĩcunung, ahadacēt katī ageeta a ne ayahaet ageeta Makayyioiti ngātīvōrī looca ĩcī Ijibi tirthēta ĩcīnnī.”

Abaktē eeta bŭlŭc

¹⁷ Īthōng balna anyīk alaanī cī Ijibi eet kōōt, athii balna Nyekuci cī anyi ĩnōōgō kōōt gōōla ĩcī ōkkō tōōna ĩcī looc cī Vilithia, nyatarka balna ēēn gōōl cī turi. Ahad Nyekuci a ne, “Athii na cī kadiimi eet kŭtŭwēcō muweenit cīnīng ĩthōng oboddia looc cī Ijibi, katī mī ngī uuktoy nēēgē.”
¹⁸ Īthōng ayak nē ĩnōōgō ōyōkōnī baath ĩcī Bŭlŭc cī Merihi. Agam balna eeta cīk Īthraīlī ijio cīk jorak ōvvō jora balna ngī ēkta nēēgē Ijiba.

¹⁹ Ayak balna Mutha ammē cīk Yothēbō, kī balna ngī abŭtaneei Yothēbō eet cīk Īthraīlī kīdīmanit. Aduwa balna Yothēbō a ne, “Katī mī ēlawung agiitia Nyekuci, abŭnna ma ngī eyekcu niigia ammē cīk gannīk ngato.”

²⁰ Ūtŭngtēk eeta kōrōōk cī gaalawu cī Thukothī ĩthōng abaito looca ĩcī Ethami tŭryiokta ĩcī baathō. ²¹ Ma ngī ēēn waathīn ōwō Makayyioiti ĩcī owu diitha cobbi keyelek ĩnōōgō gōōla, ĩthōng baal ōkkō nē, ĩcī owu ĩcīnīng guyyia ĩcobbi kī kanyīk ĩnōōgō lanyīt, kī katī kōtōthō nēēgē baal kī waath. ²² Obbuwa diith dōkīthī ĩcīnīng ĩcī owu waath, ĩthōng obbuwa lanyītī baal eetīnēy ĩcī owu.

Abaktē eeta Bŭlŭc cī Merihi

14 ¹ Īthōng uduwak Makayyioiti Mutha ennek ne, ² “Duwak eet cīk Īthraīlī kŭtŭwŭyie ĩthōng abaito looca ĩcī Pi Hahirothi, kabakantoi kī looc cī Migdoli kī Bŭlŭc cī Merihi, ĩthōng ōjōōn kī looc cī Baal Theponi. ³ Ahad katī alaanī athī ne, ‘Nga ajalili eeta cīk Īthraīlī natē ĩthōng nga ōjōōntī nēēgē nyatarka atalmanyantē nēēgē baatha.’ ⁴ Kanyi katī na alaan kōkōm thīnīn cīnnē, ĩthōng umur katī nē ĩnōōgō. Īthōng katī kēdēēca na alaan kī nyīcēkēr cīgīnīk, ĩthōng ayahaca katī aneeta bulēnīt. Īthōng katī agayyia aneeta eeta cīk Ijibi a ne, Keeni na Makayyioit.” Īthōng ĩdīmanit eeta cīk Īthraīlī kī balna mī aduwaai Makayyioiti ĩnōōgō.

⁵ Īthōng balna mī athīrar alaanī cī Ijibi a ne ōōt eeta, ūtŭwēcō nē kī gaala cīgīnīk ooti ĩtō ne, “Nyia cī kīdīmanit naaga wo? Kanyicīk naaga eet cīk Īthraīlī kōōt, ĩthōng ithiico nēēgē ĩnīnga ēēn nyakapanak cīgaac.”
⁶ Īthōng ĩdīma alaanī gii cī agurut nyangōlēnya cīk jorak kaavuto kī katī kŭūk nē jora kirioit kī nyīcēkēr wugīnīk. ⁷ Īthōng ēbēra nē toromilēt cīk agurut nyangōlēnya cīk abŭnna ōrrōt, cīk ēēn eet eet ĩmma kī eet ōmmōtō (600), ĩthōng kī toromilēt vēlēk cīk agurut nyangōlēnya ōōgī, ĩthōng arīk nē gaala cīk ūūwa kaal nīkē. ⁸ Īthōng anyīk Makayyioiti alaan kōkōm thīnīn cīnnē, ĩthōng ōwōb nē eet cīk Īthraīlī, wuk balna ōvvō athii cī edecothe thōōth ĩmma. ⁹ Nyīcēkērī cīk Ijibi vēlēk kī nyangōlēnya cīgīk, kī toromilēt cīk agurut nēēgē, umurit ĩnōōgō ĩthōng agammit ĩnōōgō ngatī balna attē nēēgē Bŭlŭca ĩcī Merihi cī ōjōōn kī looc cī athī Pi Hahiroth kī Baal Theponi.

¹⁰ Ma balna mī acīn eeta cīk Īthraīlī alaan kī nyīcēkēr cīk Ijibi ōwōb ĩnōōgō wo, abaritit balna nēēgē ĩthōng utuluthik Makayyioit kēēl ĩnōōgō. ¹¹ Uduktiak nēēgē Mutha entek ne, “Kothii da thēk loowua looca ĩcī Ijibi? Ayahanet da thēk niia ageeta ngatīvōrī ngato baatha kivitaha kadaakta? Cīn da nyia cī adīmani niia cī ayahanet ageeta ngatīvōrī looca ĩcī Ijibi wo?” ¹² Nga balna kēēntei naaga aniitia Ijiba ne, kuduktiai balna naaga aniitia kēēntei ne, “Tūngehet ageet doo, ĩthōng anyeet ageeta kavuttīa kitia nyakapanak cīk eet cīk Ijibi?” Abūnna ma ngī keginna nyakapanak natē ma ngī kadaakna baatha ĩcoo.”

¹³ Atajan Mutha ĩ ne, “Nyī ongolinu, anycīk thinneti kokomit, ĩthōng acīnnu katī niigia Makayyioit gii cī adīman nē, adīmanēcung agiitia kōr coo, athii katī niigia cī acīnnu naboo eet cīk Ijibi. ¹⁴ Ukoī katī Makayyioiti kī mīrōk cuguk, ĩthōng athii niigia cī adiim adīmannu gimma.”

¹⁵ ĩthōng ennek Makayyioiti Mutha ne, “Alueca niia aneeta nyia? Duwak eet cīk Īthraīlī kōōt ĩcī owu. ¹⁶ Dōng kēēt cunni tiddina ĩthōng ōdōngēwu bŭlŭc, engeryie katī maama, ĩthōng katī ōtōthō eeta cīk Īthraīlī bŭlŭca ngatī odoi. ¹⁷ Kanyi katī na eet cīk Ijibi kokomit thinneti kī katī kōōt nēēgē kowobit ĩnōōgō, ĩthōng katī anyca eeta aneeta bulēnīt nyatarka thōōtha cī katī kadīmanei na alaan, kī nyīcēkēr cīgīnīk kī toromilēt kī eet cīk amacuc nyangōlēnya. ¹⁸ Ma katī ma kŭmŭda na bulēnīt, aga katī eeta cīk Ijibi a ne keeni na Makayyioit.”

¹⁹ Anjīlo cī Nyekuco, cī balna avī ĩcī owu nyīcēkērīy ĩcīk eet cīk Īthraīlī, ōōt ĩthōng oboddia vurtia ĩcīnīng. Ōwō naboo diith cobbi buu balna thēk ĩcowu kī ĩcī vurtio. ²⁰ ĩthōng ūūk kōrgēna ĩcīnīng eetīnēy ĩcīk Ijibi kī eet cīk Īthraīlī, ollia diith kī eet cīk ēēn Ijib, ĩthōng ūtŭkŭlōī kī eet cīk ēēn Īthraīl, ĩthōng athii thī nyīcēkērī cīk Īthraīlī kī cīk Ijibi cī aavu joonui ĩcīnīng baal.

²¹ ĩthōng ōdōng Mutha athiit cīnnī ōdōngēēī bŭlŭc, ĩthōng ĩngīd Makayyioiti bŭlŭc ngōōta ĩcī obbi cī avungan tōōna ĩcī alibanī kōrra baalin vēlēk, ĩthōng anyīk bŭlŭc kōdōōk. ĩthōng engeryie balna maama. ²² ĩthōng ōōt eeta cīk Īthraīlī abaktē bŭlŭc cī odoi lōōcī, cī ayak titimmua tōōnniok vēlēk cīk maamu.

²³ Umurit eeta cīk Ijibi ĩnōōgō ĩthōng owobit ĩnōōgō kōdōlanīt bŭlŭc nyangōlēnyay ĩcī gīk aviri kī eet cīk amacuc nyangōlēnya. ²⁴ Balna nganī, kī lōōcī ngerenniet ĩcīn Makayyioiti looc diitha kī guyyia ĩcī obbi nyīcēkēr cīk Ijibi ĩthōng anycīk ĩnōōgō katalmanyantē. ²⁵ Anyi nē thoo cīk agurut nyangōlēnya cīgīk kagamtē, kī katī kōtōthō nēēgē pīrnanta. Athī eeta cīk Ijibi ne, “Kēnyēktī naaga ngato eetīnēy ĩcīk Īthraīlī. Ēēla Makayyioit eet cīk Īthraīlī jora kumur eet cīk Ijibi.”

²⁶ Uduwak Makayyioiti Mutha ennek ne, “Dōng athiit cunni dōngēk bŭlŭc, ĩthōng avvu katī maama ōbōda vurtia ngatīvōrī atik eet cīk Ijibi kī eet cīk jorak kī eet cīk amacuc kaal cīk agurut nyangōlēnya.” ²⁷ ĩthōng

ōdōng Mutha athiit cīnī ōdōngēk bŭlŭc, ĩthōng ma ngī ēēn waathīn
 ōbōda maama ngatīvōrī ngatīnīng, ĩthōng ĩtīmanīt eeta cīk ĩjibi ngatī aviri
 maam ĩthōng utdukēēk Makayyioiti ĩnōōgō bŭlŭca. ²⁸ ĩthōng oboddia
 maama itihit nyangōlēnya, kī eet cīk amacuc kaal cīk agurut nyangōlēnya,
 ĩthōng nyīcēkērī vēlēk cīk ĩjibi wuk balna ōwōb eet cīk ĩthraīlī ōvvō
 bŭlŭca, kothii codoi cīnīng cī arūgī.

²⁹ ĩthōng ōtōthō eeta cīk ĩthraīlī bŭlŭca ngatodoi, kī titimmua cīk
 maamu kabanyoi. ³⁰ Kōr nīcē ēēla Makayyioiti eet cīk ĩthraīlī eetīnēy ĩcīk
 ĩjibi, ĩthōng ĩcīnīt eeta cīk ĩthraīlī eet cīk ĩjibi loota adaāi loroboca. ³¹ Ma
 balna eeta cīk ĩthraīlī mī acīn tirthēt cī ĩjjari Makayyioiti eet cīk ĩjibi,
 ēlēmī katī nēēgē tōōna ĩcī Makayyioikto, ĩthōng ayak nēēgē leminiti ĩcī
 Makayyioikto ĩthōng kī ĩcī Mutha ticiannioit cīnī.

Tēgēl cī Mutha

- 15** ¹ ĩthōng Mutha kī eet cīk looc cī ĩthraīlī ebelliek tēgēl Makayyioit:
 “Kēbēlēi katī na Makayyioit tēgēl
 nyatarka ongollie eeta ĩnōōnō
 nyanyole kī macuccioit cīnī
 utdukēēk nē ĩnōōgō bŭlŭc ĩcītō.
² Ēēn Makayyioiti tiirthet cannī kī tēgēl cannī;
 ēēla aneeta, ĩnōōnō cī ēēla aneeta,
 ēēn nē Nyekuc cannī, ĩthōng kadihithi katī na ĩnōōnō,
 Nyekuc cī ōbaangī, ĩthōng kēbēli katī makathīt cīnī.
³ Ēēn Makayyioiti et cī joroo,
 ēēn Makayyioit thaar cīgīnīk.
⁴ Utdukēēk toromilēt cīk alaan cī ĩjibi
 kī nyīcēkēr cīgīnīk bŭlŭc.
 ĩthōng uuku Bŭlŭc cī Merihi ēē
 gaala cīk obbitik cīk alaanak.
⁵ ĩthōng ukuu bŭlŭc ĩnōōgō
 ukuyyie nēēgē ōōt ĩcītō kī gōō ngī akuui bī.
⁶ Athiiti cunnie cī athio,
 Makayyioit ēēn cī abūnna.
 Athiiti cunnie cī athio
 cī tiiri aduul mīrōk.
⁷ Thōōtha ĩcī tiiri ĩcunni
 itingkawu niia eet wuk abūrñi aniitia,
 alanyīt varacī cunnie
 ĩthōng ūtūth ĩnōōgō ōgōōn kī tabbarra.
⁸ Nyatarka balna avaracu niia
 ĩvōngñī bŭlŭc ĩthōng uluttie maama
 abīlī ōgōōn kī titimma,

būlūc cī wuuni kōkōm kuutugu kī bī.

⁹ Engerenit mīrōwa ĩtō ne,
‘Kumuri katī na ĩnōōgō,

ĩthōng kagama katī na ĩnōōgō gōōla.

Ĩthōng kagama na kaal cīgik, ĩthōng kuduwa na ĩnōōgō ĩthōng kīca,
ĩthōng kadīma katī na dīla cannī,
ĩthōng kēdēca ĩnōōgō.’

¹⁰ ĩthōng ūtūbūwēwu nīa ngōōt cunni,
ĩthōng ukuu būlūc ĩnōōgō.

Uukuyyie nēēgē kī gōō bī cī adīngdīngī
maamīy tō ĩcīk meelīk.

¹¹ Makayyioit cīnang, kothii nyekucnya ðōgī
cīk aduwonu kī aniitia.

Eeni nīa maka

ĩthōng eeni calla,

atalmanyānī eeta nyatarka tiirthet cunni.

Adīmanī nīa thoothonniok cīk addi tirthēta.

¹² Dōng nīa athiit cunni cī athio,
ĩthōng ukku lōōcī ĩnōōgō.

¹³ Thōōtha ĩcī mīnan cunni cī athii cī edeciai
ūūwa katī nīa eet wuk ēēla nīa,
tirthēta ĩcunni ebei katī nīa ĩnōōgō
ĩthōng kōōt looca ĩcunni cī callī.

¹⁴ Athīhī katī eeta cīk loociowu thōōth ĩthōng abarritita,
ĩthōng agam katī eet cīk Vilithini ĩnōōgō tongolinti.

¹⁵ ĩthōng katī gaala cīk looc cī Ēdōmī otongollie nēēgē tiiciok wuk addi.
Ĩthōng gaala cīk looc cī Moabi abarrit katī nēēgē,
ĩthōng eeta cīk looc cī Kananī ivirita,

¹⁶ alanglangit ĩthōng abarritita.

Makayyioit cīnang, athiiti cunnie cī tiiri

agam ĩnōōgō noko kutugu kī bī,

ĩthōng katī eeta wuk gunniek wuk ēēla nīa

ōvō katī nēēgē loociowēy ĩcī gīk.

¹⁷ Makayyioit, ayaha katī nīa eet cugunik
kabaito thiira ĩcunni ĩcī aragīth eeta wugunniek,
ngatī ēngēncē nīa kōrōōk cunni

kī ciith cunni cī lawinto.

¹⁸ Agamnyīēt katī Makayyioiti kūdūt.”

¹⁹ Ma balna nyangōlēnya cīk alaan cī Ijibi kī toromilēt cīgīnik kī eet cīk
amacuc nyangōlēnya, oōt nēēgē vēlēk būlūca ĩthōng ayahak Maayyioiti
ĩnōōgō maam cīk būlūcak vurtia kukuu ĩnōōgō, ĩthōng eeta cīk Ĩthraīlī
ōtōthō nēēgē būlūca ngatī odoi.

²⁰ Ɔthōng Miriami wu ēēn ngaa cī ōthōōth thōōth cī Nyekuco, ngōōnī Aaronī, īdīma nē logoro attia īcīnnī, īthōng owobit ngaay vēlēk īnōōnō, ayak logoro arūgūmī. ²¹ Ebelothīk Miriami īnōōgō:

“Ebelothīk Makayyioit

nyatarka maka nē ōrrōt.

Ɔthōng nyangōlē kī macuccioit cīnnī,

utdukēēk nē īnōōgō būlūca.”

Maam cīk Maara kī Elim

²² Ɔthōng ma baa ngī abaktiay ūūwī Mutha eet cīk Ɔthraīlī Būlūca īcī Merihi, īthōng ōōt nēēgē baatha īcī Thuri. Inyia īcīk ēēn iyyio ōwō nēēgē baatha athii cī ijiowa maam. ²³ Ma balna ngī aavu nēēgē looca cī Maara, athii nēēgē cī awūd maam cīk Maara nyatarka akaatī balna maama. (Ɔnōōnō cī kathī nginice ne Maara wo.) ²⁴ Ɔthōng othoothito eeta Mutha ītō ne, “Kawūd tooko naaga nyia?”

²⁵ Ɔthōng uutuluwik Mutha Makayyioit, īthōng eyelek Makayyioiti īnōōnō ngītī avē kēēt. Ɔthōng utdukēēk nē īnōōnō maamīy, īthōng ivita maama ūbūnta.

Ma balna natē anyīk Makayyioiti īnōōgō ngiran kīī kītīman nē īnōōgō. ²⁶ Ɔthī nē ne, “Ma ngī athīknu niigia jurrung molook cī Makayyioktō Nyekuc cunung īthōng īdīmantu gii cī abūnna kēbērēnīy īcīgīnīk, ma ngī arīcananu niigia thōōth cī aduwa nē, īthōng uthuttu thoothonniok cīk gīnnīk cīk ōkōmī, athii katī na cī kayahacung moorithiok wuk obbitik wuk balna kayahai na eet cīk Ijibi, īthōng keeni na Makayyioit cī kadīmanung agiitia ūbūnta.”

²⁷ Ɔthōng ivita nēēgē ngītī athī Elim ngītī balna, attē duwwēna cīk ērēnnanī cīk ēēn ōmmōtō kī ramma kī kēēn cīk kūtđēnū eet iyyio kōmmōtō (70), īthōng abaito nēēgē natē joonui maamīy.

Itiona Makayyioiti ahat tammuatiddina

16 ¹ ōōt balna eeta vēlēk cīk Ɔthraīlī, īngathī looca īcī athī Elim īthōng ōōt baatha īcī Thīnī, cī avī kōrgēna īcī Elimi kī Thinaī, balna mī ēēn kōr cī ēēn ōmmōtō kī tur cī nyīlok cī ēēn ramma balna ngī ivita nēēgē ngatīvōrī looca īcī Ijibi. ² Othoothito eeta vēlēk baatha Mutha kī Aaron. ³ Entek eeta cīk Ɔthraīlī īnōōgō ne, “Ma thēk da kadaakta naaga athīnēī īcīk Makayyioktak looca īcī Ijibi! Katīyya balna naaga natē kadakca kidi ijioniyay, īthōng kudukta aheenin vēlēk cīk kadimnya, īthōng eyektaetu niigia ageeta ngatīvōrī baatha īcoo kīī kūrūk meelitin coo magīthī kadaaito.”

⁴ Ɔthōng ennek Makayyioiti Mutha ne, “Kōkkō na kanyung agiitia ahat cī ōgōōn kī tammu cī atīlī tammuatiddina. Anycīk eet vēlēk kōōt ngatīvōrī dōkīthī, īthōng uluttia ahat cī ēlēnōy kī kōr nīcē. Katīmani katī

na ñnōōgō gōōla ñcoo, ñthōng kīcīna ma ngī ōwōb nēēgē thoothonniok cīk gannīk. ⁵ Abūnna mī alūta nēēgē kōrra ñcī ēēn tōrkōnōm wo, ñthōng uluttia nēēgē ahat cī ēlēnōy kī wathinniok ramma.”

⁶ Ñthōng uduktiak Mutha kī Aaron eet cīk Ñthraīlī vēlēk entek ne, “Agayyu kañi niigia tijjia athīnnu ne, monogo Makayyioit wu balna ayahanung agiitia ngatīvōrī looca ñcī Ijibi, ⁷ ñthōng acīnnu kañi niigia tī ngerenniet bulēnīt cī Makayyioкто, nyatarka ñthīk nē thōōth cī othoothu niigia ñnōōnō. Ageeta thēk ōngēnē cīk othoothetu ageeta wo?” ⁸ Ñthōng ñthī Mutha ne, “Agayyu kañi niigia a ne monogo da Makayyioit, wu balna anyung agiitia kiding adait jiat kī ahat vēlēk wu adimnyu niigia ngerenniet, nyatarka ñthīk nē, thōōth cī othoothu niigia ñnōōnō wo. Ageeta thēk ōngēnē? Athii niigia cī othoothetu ageeta, othoothu niigia Makayyioit.”

⁹ Ñthōng ennek Mutha, Aaron ne, “Duwak eet vēlēk cīk Ñthraīlī, ‘Ivita niigia kī Makayyioit, nyatarka ñthīk nē, thōōth cunung.’ ”

¹⁰ Ma balna mī ōthōōthōī Aaronī kī eet vēlēk, ñthōng ñcīnīt balna nēēgē baath, ñthōng balna ēdēnyca nēēgē bulēnīt cī Makayyioкто diitha.

¹¹ Ennek Makayyioiti Mutha ne, ¹² “Kīthīha na tumumon cī eet cīk Ñthraīlī. Duwak ñnōōgō ethek ne, ‘Adakcu kañi niigia jiat daainit, ñthōng ngerenniet kanyung kañi na agiitia ahat cobbi. Ñthōng agayangu niigia aneeta keeni na Makayyioit Nyekuc cunung.’ ”

¹³ Ñthōng balna jiatīn nīcē ivitia adait nēēgē kiding, ñthōng ivitia ñbītīt kīballī ngītī attē eeta, ñthōng balna ngerenniet ubungit thīñthī looc. ¹⁴ Ma balna ma ngī ithiico thīñthī edenyciay balna kaala guak cīk akaran ōgōōn kī kōyōhōmōcī baatha loota. ¹⁵ Ma balna ma ngī ñcīnīt eeta cīk Ñthraīlī kaal cīkkō wo, ijintoi nēēgē doo ñtō ne, “Nyia coo?” Ñthōng athii balna nēēgē cī aga nyia balna nīcē.

Ennek Mutha ñnōōgō ne, “Ahat cī anyung agiitia Makayyioiti uduit. ¹⁶ Thōōth cī aduwacung agiitia Makayyioiti coo. ‘Anyīk et codoi codoi kūlūta nē kī cī adiim nē. Lūta dūūwūc codoi cī dīcī cī ēlēnōy kī et codoi waathīna, cī arumenu ciitha cunni.’ ”

¹⁷ Ñthōng ñdīmanit eeta cīk Ñthraīlī kī balna mī aduwaai Mutha ñnōōgō, alūta guak cīk meelīk, alūta guak cī kīdīk. ¹⁸ Ñthōng ma balna mī atīman nēēgē dūūcē cīk gii coo, eeti wu balna alūta cīk meelīk athii cī ayak cīk meelīk ōrrōt, ñthōng eeti wu alūta cīk kīdīk athii cī ayak cīk kīdīk. Alūta eeti codoi kī mēēlī kī balna mī adiim nē.

¹⁹ Ñthōng ennek Mutha ñnōōgō ne, “Kothii et ñmma cī itiang ōōgī kī ngerenniet.”

²⁰ Ñthōng thīna athii eeta guak cī athīrar thōōth cī Mutha, itiangit nēēgē ōōgī kī ngerenniet, ñthōng balna ñbītīt kulutia ñthōng ummueco. Ñthōng balna avaracīk Mutha ñnōōgō.

²¹ Alūta balna nēēgē vēlēk ngerenniet kī mēēlī kī balna mī adiim nēēgē, īthōng ma balna ma abur kōr, ōbōyyie kaala nekie. ²² Ma balna ngī ēēn lōōcī tōrkōnōm, alūta nēēgē dūūcē ramma cī et codoi kī makayyioik cīk eetu īthōng ivita uduktak thōōth coo Mutha. ²³ Ennek nē īnōōgō ne, “Thōōth cī aduwaca aneeta Makayyioiti coo. Ēēn lootha Kōr cī Yuwuthono, Angiranni kī Makayyioit ēēn Kōr cī Yuwuthono.¹ Īthōng ogorit nyia cī adimnyu niigia kōgōrē, īthōng ait nyia cī adimnyu niigia akcu. Thūūfī nyia thēk cī utungothiha īthōng thūūfī kī ngerenniet.”

²⁴ Īthōng balna uthutti nēēgē kī ngerenniet, kī balna mī aduwaai Mutha, īthōng īnīnga ammu kōdē aatī kuluta ahata. ²⁵ Ma natē ikiyyia uduwak Mutha eet ennek ne, “Uduit īnōōnō kōr coo, nyatarka kōr coo ēēn Kōr cī Yuwuthono cī Makayyioikto. Athii katī niigia cī ijiowanu ōōgī loota kōr coo. ²⁶ Uluttia niigia īnōōgō inyiaī ĩcīk ēēn tōrkōnōm, īthōng katī ngī ēēn lōōcī tūrgērēm, Kōr cī Yuwuthono, kothii katī ahat ĩmma.”

²⁷ Athii balna eeta guak cī attē, ōvvō balna nēēgē ngatīvōrī Kōr cī Yuwuthono, ōvvō alūta īnōōgō, īthōng balna athii nēēgē cī ijiowa ōōgī. ²⁸ Īthōng uduwak Makayyioiti Mutha ennek ne, “Abūrī katī eeta cīkkō īthōng kī tīngan ngatī athūnī thoothonniok cīganīk kī thōōth cī kaduwa nana? ²⁹ Athii nēēgē cī agawī, ngatī kanyīha na Makayyioiti īnōōgō waathīn cī tūrgērēm, cī ēēn Kōr cī Yuwuthono? Īnōōnō thī cī kanyung na agiitia waathīna ĩcī ēēn tōrkōnōm anyung nē agiitia ahat cī wathinniok ramma. Anyīk et kaavu ōlōō ĩcīnī kōr cī ēēn tūrgērēm, kothii et cī ōkkō ngatīvōrī.” ³⁰ Īthōng uyuwuthit eeta balna ngī ēēn lōōcī tūrgērēm. ³¹ Ūtūvēcō eeta cīk Īthraīlī ahat ĩtō ne, maana. Vōōr nē īthōng dīc ōgōōn kī kinyomocī cī athī Koriando īthōng ma ngī ataryu ōgōōn kī cī engenyacia looteca. ³² Īthī Mutha ne, “Thōōth cī aduwaca Makayyioiti coo aneeta, ‘Īdīimta maana cīk ēēn dūūcē ramma īthōng uthuttu, kī cīk dōōlī cīk doolenu tīlōla, īthōng kī katī kīcīnīt nēēgē ahat, wu balna kanyung na agiitia uduuit baatha, balna ngī keyehanung na agiitia ngatīvōrī looca ĩcī Ijibi.’ ”

³³ Īthōng ennek Mutha Aaron ne, “Dīīma dūūwūc codoi cī dīcī, īthōng ariwu maana. Īthōng ariwu ngatī avē Makayyioiti kitangē kī cī dōōlī cīk doolenu tīlōla.” ³⁴ Arīk Aaronī maana nyethuduwoa ĩcī kahadanī thōōth wu balna ĩdīman Nyekuci. Ngatī itangini ngatī balna avē Makayyioiti kī balna mī aduwaai Makayyioiti īnōōnō a ne anyīk kitangē. ³⁵ Uduit eeta cīk Īthraīlī maana erkinya eet ramma, īthōng balna ivita nēēgē looca ĩcī balna avutti nēēgē, uduit nēēgē maana īthōng karayiak looc cī abakanōy

¹16:23 Kōr cī Yuwuthono: Kōr cī aduwa Yudei athī ne ayuwuth nēēgē tiica īthōng alayyioy kōrra cī kēnēcī naaga Laarimmeyei ne ēēn lōōcī tōrkōnōm. Athī Yudei kōr cī Thabaato ne ēēn Kōr cīnīng cī ēēn tūrgērēm cī ahadanī nēēgē Nyekuc ngatī ēnē Tengenyioit kī Ellioit cīnīng. Nyaraga cī Lugitho 20:8-11, Ditoronomi 5:12-16.

kī Kanan.³⁶ (Athī eeta cīk Īthraīlī dūūwūc cobbi ne Ivah cī abīthī dūūcē cīk kīdik cīk ēēn eet ĩmma ĩnōōnō.)

Maam cīk aatī Naaraba

17¹ Ītangathō eeta vēlēk cīk Īthraīlī baatha cī athī Thīn, ōvvō nēēgē vatīkēy wuk balna aduwaai Makayyioiti ĩnōōgō. Aatī nēēgē abaak ngatī athī Repidim, ĩthōng kothii balna maam cīk awūd eeta.² Īthōng acalcallīēk nēēgē Mutha, entek ne, “Anyeet ageeta maam.”

Atajan Mutha ĩi ne, “Nyia niigia acalcalleanu aneeta wo? Aĩmannu niigia Makayyioit nyia?”

³ Īthōng balna aruk eet kōr natē, ĩthōng othoothito nēēgē Mutha. Athī nēēgē ne, “Nyia thēk yahaet niia ageeta ngatīvōrī looca ĩcī ĩjibi kadaakta naaga kī dōōlī cīgaak kī kaal kuruwet kōr wo?”

⁴ Īthōng utuluwik Mutha Makayyioit ennek ne, “Kogooni tooko thēk na eet cīkkō kuu? Ōbōktē yoko idimito ngī ovocianī.”

⁵ Atajanek Makayyioiti Mutha ennek ne, “Tuwanēēī niia eet bīt ĩcī owu. Yak niia eet cīk obbitik ōōgī cīk Īthraīlī ĩthōng yak niia attia cunni kēēt cī tōwōmīntō wu balna ukwē niia līl ĩthōng uwu.⁶ Kabili katī na natē ĩcunni naaraba ngatī athī Horeb, uuk niia naarab, ĩthōng avvu katī maama natē kīi kūwūdīt eeta.” Īthōng ĩdīman Mutha thōōth coo, kīcīnīt eeta cīk obbitik cīk Īthraīlī.⁷ Īthōng ūtūvū nē nginice ĩthī nē Maatha kī Meriba¹ nyatarka balna amumteei eeta cīk Īthraīlī Makayyioit aĩman nēēgē ĩnōōnō athī ne, “Avī thēk Makayyioiti kōrgēna ĩcīnac?”

Umuryie eeta cīk Amaleki

⁸ Ivita eeta cīk ēēn Amaleki uuktoy kī eet cīk ēēn Īthraīl ngatī athī Repidim.⁹ Uduwak Mutha Jothua ennek ne, “Bēra eet cīk maacīk cīgaak ōōgī ĩthōng oottu ngatīvōrī ōōt uuktoy kī eet cīk looc cī Amaleki. Kabili na lootha thiira tiddina ĩthōng kayyai na kēēt cī Nyekuco athīnēī ĩcīk gannīk.”

¹⁰ Īthōng uuktoy Jothua kī eet cīk Amaleki kī balna mī aduwa Mutha, ĩthōng Mutha kī Aaron kī Hur ōōt thiira tiddina.¹¹ Ma ngī ōdōng Mutha kēēt cīnnī tiddina, umur kēnnē gōō eeta cīk Īthraīlī, ĩthōng ma ngī alucane nē athiit cīnnī, umur eeta cīk ēēn Amaleki ĩnōōgō.¹² Ma balna ma ngī ĩpiryia athīina cīk Mutha, ĩdīmta nēēgē bīi ĩthōng aryihī ĩnōōnō kavūē loota. Agam Aaronī kī Hur athīin cīgīnīk agam ma ĩmma, agam naboo ma ĩmma kīi katī kībīlīt athīina cīgīnnēk jurrung, ĩthōng kokolothik kōrra.

¹³ Īthōng balna umur Jothua nyīcēkēr cīk Amaleki nyetubata.

¹17:7 Maatha kī Meriba: Thaara cīk athī Maatha wo athī ne tīmaninit, ajaa thaara cīk athī Meriba wo athī ne tumumon.

¹⁴ Īthōng uduwak Makayyioiti Mutha ennek ne, “Tēhēd kaal cīkkō nyaragawa cī adīmanīay rucenta, kīī katī kīī gimma cī kahada Īthōng anyīk kīthīk Jothua Īnōōnō, nyatarka kagūira katī na eet cīk Amaleki Īnōōgō vēlēk.”

¹⁵ Īthōng ētēngēny Mutha ngīī otodongothīcē Īthōng ūtūvū nē ngingice ĩ ne, ēēn Makayyioiti tirthēt cannī cī ijiar mīrōk. ¹⁶ Īthī nē ne, “Ōdōngēēī balna eeta athīin makathīt cī Makayyiocto. Avī katī Makayyioiti jora uukoy kī eet cīk Amaleki dōkīthī dōōlēnīy īcīk doolenu.”

Ēhērōn Jethuru ōkkō īcī Mutha

18 ¹ Īthōng yoko Jethuru, paadīr cī Midiani kī baatīnnī cī atienī Mutha, Īthīk thōōth vēlēk wu balna Īdīmanēk Nyekuci Mutha kī eet cīgīnīk Īthraīlī, Īthōng kī gōōl wu balna ēyēhanī Makayyioiti eet cīk Īthraīlī ngatīvōrī looca īcī Ijibi.

² Ma balna ma ngī itioni Mutha ngaa cīnnī Thipporaa, baatīnnī cī atienī ēē agam balna nē Īnōōnō, ³ kī dōōlī cīgīnīk ramma. Akaneei balna Mutha doo cīnnī codoi thaar cīk athī, Gerthom, nyatarka athī Mutha ne, “Kīthē na et cī rēēng looca īcī rēēng.” ⁴ Akaneei balna Mutha doo cīnnī ĩmma thaar cīk athī Eliēthērī nyatarka thaara cīk athī Eliēthērī wo athī ne, “Nyekuc cī baang cannī cī ēēn balna ellioit cannī, ēlana nē aneeta dīlawa īcī alaan cī Ijibi.”

⁵ Īthōng balna Jethuru baatī Mutha cī atienī nē, kōdōwē kī dōōlī cīk Mutha kī ngaa cīnnī, avvunei Īnōōnō baatha, ngatī balna avē nē abaaī ōjōōn thiira īcī Nyekuco. ⁶ Itionīk Jethuru Īnōōnō thōōth ennek ne, “Aneeta baaba wu balna atiene niia Jethuru, kakunecī na aniitia kirowana kī ngaa cunni kī dōōlī cugunik ramma.”

⁷ Īthōng ūūk Mutha urumtoy kī baatīnnī cī atienī nē, Īthōng ululie kīī kithayyio kī Īnōōnō. Īthayyio nēēgē Īthōng ōōt tuggwa. ⁸ Uduwak Mutha baatīnnī cī atienī thōōth vēlēk cī balna adīmaneei Nyekuci alaan cī Ijibi kī eet cīk ēēn Ijib kīī kēēl nē eet cīk Īthraīlī. Īthōng uduwak naboo nē Īnōōnō thōōth wu balna ēēlī Makayyioiti Īnōōgō pīrnanta.

⁹ Atalī balna Jethuru ngī athīrar thōōth cī kaal vēlēk cīk abūnna cīk Īdīmanēk Makayyioiti eet cīk Īthraīlī ngatī ēlanē Īnōōgō athīnēī īcīk eet cīk Ijibi. ¹⁰ Athī nē ne, “Dīhīth Makayyioit, wu balna ēlani aniitia athīnēī īcīk eet cīk Ijibi kī alaan, Īthōng kī wu ēēla eet athīnēī īcīk eet cīk Ijibi. ¹¹ Īthōng yoko kagawa na maka Makayyioiti ijiar nyekucnya vēlēk, nyatarka ēēla nē Īthraīlī mīrōwei īcī gīk cīk adīman Īnōōgō buth.” ¹² Īthōng anyīk Jethuru baatī Mutha anyinit Nyekuc. Īthōng iivitta Aaronī kī eet cīk obbitik cīk Īthraīlī uduktoī kī Jethuru natē ngatī avē Makayyioiti Nyekuci.

¹³ Ma balna ngerenniet Īdīma Mutha taaba cīnnī kīī kaavu loota kēngēr thoothonniok cīk eetu, Īthōng mēēlī balna eeta cīk abīlī īcīnnī kīī jiatīn.

¹⁴ Ma balna baatīnnē cī atienī nē wo mī acīn thōōth vēlēk cī adīmaneei

balna Mutha eet wo, ìthĩ nē ne, “Nyia cĩ adĩmaneei niia eet wo? Nyia nidio aavu ìthĩ et cĩ ēngērĩ thoothonniok wo, ìthōng eeta cĩkkō vėlēk abĩlĩ ìcunni kĩ jiatĩn wo?”

¹⁵ Ìthōng atajanek Mutha ìnōōnō, ennek ne, “Nyatarka avvu eeta ìcannĩ adiiim thōōth cĩ Nyekuco. ¹⁶ Ma ngĩ ayak nēēgē thōōth cĩ ōthōōthōnē, ayahaca aneeta, ìthōng kuduwaha na ìnōōgō thoothonniok cĩk ngiran cĩ Nyekuco.”

¹⁷ Atajan baatĩ Mutha cĩ atienĩ nē wo ìthĩ ne, “Thōōth cĩ adĩmanĩ niia wo athii cĩ abũna. ¹⁸ Niinia kĩ eet cĩk avvu kĩ aniitia wo, apĩrna katĩ agiitia eeleeti. Maka aniitia tici ōrrōt, nyĩ aticannie nidio. ¹⁹ Thĩha aneeta yoko, ìthōng kuduwaai na aniitia thōōth, ìthōng anyĩk Nyekuc kaavu ìcunni. Adiiim eeni niia makayyioit cĩ eetu ìcĩ Nyekuco, ìthōng ayahawu thōōth cĩnĩng ìnōōnō. ²⁰ Liman ìnōōgō thoothonniok cĩk ngiranak kĩ thoothonniok cĩk tirtik cĩk kowobi, ìthōng yelek ìnōōgō gōōl cĩ abaaĩ ìthōng kĩ tiiciok cĩk adĩman nēēgē. ²¹ Ìthōng ēbēra niia eet cĩk abũna eetinēy vėlēk ìcĩk ongollie Nyekuc, ìthōng aburneei thōōth cĩ ìtaabĩ eeta ìnōōgō kĩdĩmanit thoothonniok cĩk gerthek, ìthōng bēra ìnōōgō kĩtō gaala cĩk agam eet cĩk ēēn vucciak (1,000), kĩ eet cĩk ēēn eet tur, ìthōng kĩ eet cĩk ēēn eet ramma kōmmōtō, ìthōng kĩ eet cĩk ēēn ōmmōtō. ²² Anyĩk ìnōōgō kiticantoi kĩtō eet cĩk ētēd thōōth cĩ eetu dōkĩthĩ, ìthōng anyĩk ìnōōgō kēyēktai thoothonniok cĩk addi kĩ aniitia; thōōth cĩ dīcĩ anyĩk kĩdĩmanit nēēgē dō. Anyi katĩ tic cunni kōvōlvōl, nyatarka othollu katĩ niia kĩ ìnōōgō. ²³ Ma ngĩ adĩmanĩ niia kīcĩ ēlēmĩ Nyekuci oo, ayahi katĩ niia tirthēt cĩ adĩmanē thōōth cĩ abũna kūdūt cĩ ēlē eet vėlēk, ìthōng ōōt katĩ eeta cĩkkō vėlēk ōlōō ganōna.”

²⁴ Ìthĩk Mutha thōōth cĩ Baatĩnnĩ cĩ atienĩ nē, ìthōng ìdĩman thōōth vėlēk cĩ aduwa nē. ²⁵ Ēbēra nē eet cĩk tirtik cĩk Ìthraĩlĩ vėlēk, ìthōng anyĩk ìnōōgō kĩ gaala cĩk agam eet cĩk ēēn vucciak (1,000), kĩ eet cĩk ēēn eet tur, ìthōng kĩ eet cĩk ēēn eet ramma kōmmōtō, ìthōng kĩ eet cĩk ēēn ōmmōtō. ²⁶ Agam nēēgē eet ìthōng ēēn makayyiok cĩk ētēd thōōth cĩ eetu itin vėlēk. Ayahai nēēgē thōōth cĩ ōkōmĩ Mutha, thōōth cĩ dīcĩ adĩman nēēgē doo eetinēy ìcĩ gĩk.

²⁷ Ìthōng ition Mutha baatĩnnĩ cĩ atienĩ nē ēē, ennek nē abũna nōōnō a ìthōng imirie Jethuru ũũk looca cĩnnĩ.

Thoothonniok cĩk ēēn ōmmōtō thiira ìcĩ Thinaĩ

19 ¹ Ma balna ngĩ ōwō nēēgē nyĩlōwē ramma cĩ ũtũngtēĩ nēēgē looc cĩ Ijibi, ilibtak nēēgē baath cĩ Thinaĩ kōr cĩ ēēn codoi cĩ nyĩlok cĩ ēēn iyyio. ² Ma balna ngĩ abaak nēēgē ngatĩ athĩ Repidim itiotho balna nēēgē baath cĩ Thinaĩ, ìthōng abaaĩto Ìthraĩlĩ baatha natē joonui thiira.

³ Ìthōng ũũk Mutha kĩ Nyekuc, ìthōng ũtũvũ Makayyioiti ìnōōnō thiira ìthōng ennek ne, “Thōōth cĩ aduwaai kōrōōk cĩ Yokobĩ coo, ìthōng

kī cī aduwaai niia eet cīk Ìthraīlī.^{k 4} ‘Icinu niia ēla cunni kir nyia wu balna kadīmanei na eet cīk Ijibi, ìthōng kī balna kōdōnganung na agiitia kavutēnēi ìcīk thuutak, ìthōng kayahawung na agiitia ìcannī.⁵ Mī athīkna niia aneeta yoko jurrung ìthōng ùthūūtē ngērēmngērēm cīganīk, ìthōng loociowēy vëlēk eginnu katī niigia eet cīk abūnna cīganīk. Ìthōng ngī ēēn eeta vëlēk cīk loocu wo cīganīk,⁶ ìthōng eginnu katī niigia kabicoc cī paadīrnyawu, ìthōng kī eet cīk abūnna cīk eginnu cīganīk.’ Thoothonniok cīk aduwaai niia eet cīk Ìthraīlī ìcīkko.”

⁷ Ìthōng imirie Mutha ūūk ùtūvwū eet cīk obbitik cīk eetu, ìthōng uduwak ìnōōgō vëlēk thōōth cī aduwaai Makayyioiti ìnōōnō.⁸ Edecit eeta vëlēk kōdōwē, “Kadīmanna katī naaga kaal vëlēk cīk aduwa Makayyioiti.” Ìthōng ayaha Mutha thōōth cīnīng ayahak Makayyioit.

⁹ Ennek Makayyioiti Mutha ne, “Kōkkō na kakuni ìcunni diitha, kī katī kīthīkta eeta aneeta mī kothōōthōi kī aniiitia, ìthōng athīngnī katīgō dōkīthī aniiitia.” Ìthōng uduwak Mutha Makayyioit thōōth wu aduwa eeta.

¹⁰ Ìthōng uduwak Makayyioiti Mutha ennek ne, “Miirie bīt vurtia ìthōng uduwawu eet kōr coo kī lootha anyīk ìnōōgō kīdīmantōthīk kī katī kurumtowa kī aneeta. Anyīk kūtūnyītō nēēgē ceremwa cīgīk¹¹ ìthōng ereyyioy looithiet, kakuni katī na Makayyioiti loota thiira ìcī Thina, ngatī katī acīnīa nēēgē vëlēk aneeta.¹² Anyīk eet kaavuto thiira rēēna, ìthōng duwak ìnōōgō, ennek ne, ‘Egeenyit nyī ovoyyu thiira tiddina kōdē nyī awumnyu vurut cīnī. Eeti ìmma cī uwum vurut cī thiira aruwue katī nē dīdī.¹³ Ovoccie koccia nē bīyyēnīy kōdē Iciayyi nyaragētēy dīdī, kothii athiit cī awum ìnōōnō, kōdē eet, kelegit athii cī kanyi kūrūk.’ Ma ngī ùtūbūwē tulele cī ēēn otoon cī atheeto abūnna koccia ngī òvvō nēēgē thiira tiddina.”

¹⁴ Ma balna ngī ikiyyia Mutha loota eetīnēy, ikiyyia ìdīmanēk nē eeta, ìthōng ùtūnyītō nēēgē ceremwa.¹⁵ Ennek nē eet ne, Ìdīmantēk eleeti cuguk kōr coo. Nyī oginnu kī ngaa.

Ikiyyia Makayyioit thiira ìcī Thina

¹⁶ Ma ngerethietin cī ēnē lōōcī iyyio abaadī balna bōrōwēcī ìthōng Iciayyi bōrōwēcī maka balna lorudo thiira tiddina, ìthōng abaadī òrrōt ìthōng òrōk tulele. Eeta vëlēk cīk aatī òlōō natē abarritita.¹⁷ Ìthōng ūūwī Mutha eet òlōō òōt ngatīvōrī kurumtoi kī Nyekuc, ìthōng ìbīlīt nēēgē joonui bīyya vurtia.¹⁸ Abīthī thiir cī Thina balna burrut, nyatarka aluciay Makayyioiti guyyia. Abīthī burruti tiddina ògōōn kī burruti cī aburrut guyyia, ìthōng òtōmmō thiir vëlēk,¹⁹ ìthōng òrōk tulele òrrōt

^k19:3 Ìthraīlī: Ùtūwū Nyekuci thaar cīk Yokobī ìthī ne Ìthraīl. Bēl Nyaraga cī Thianantō 38:28.

giimmanoko. Īthōng ōthōōth Mutha ĩthōng ēdēc moloowī cī Nyekuco cobbi ĩnōōnō.

²⁰ Ulucia Makayyioiti thiira tiddina cī Thinaĭ, ĩthōng ūtūvū Nyekuci Mutha ĩnōōnō kikiyia thiira tiddina. Īthōng ūūk Mutha thiira tiddina.

²¹ Īthōng ennek Makayyioiti ĩnōōnō ne, “Bīt loota thiira ĩthōng ennek eet ne, nyī ovoyyu abainu lōkōrē wu balna ariwu niia bīyya vurtia thiira. Nyī anyi ĩnōōgō kabaktia kivita kīcīnta neeta, nyatarka mī ĩdīmanit nēēgē, adaā katī eeta cīk meelīk. ²² Paadīrnya buu, wuk ōvvō Makayyioita, abūnna mī adīmaneei nēēgē eleeti cīgīk, ma ngī athii nēēgē cī adīman, uuk katī Makayyioiti ĩnōōgō.”

²³ Atajan Mutha ĩthī ne, “Athii katī eeta cī avvu thiira tiddina cī Thinaĭ. Uduwaaet niia ageeta athī nē, ‘Avvut rēēna nyatarka ngītī callī neccio.’ ”

²⁴ Atajan Makayyioiti ĩthī ne, “Bīt loota ĩthōng ayaha Aaron iriokta kī aniitia. Īthōng paadīrnya kī eet athii nēēgē cī ōvvō kī Makayyioit, kōdē ma ngī uuk ĩnōōgō.” ²⁵ Īthōng ūūk Mutha kī eet ĩthōng uduwak ĩnōōgō.

Thoothonniok ōmmōtō cīk Nyekucak

20 ¹ Īthōng ōthōōth Nyekuci thoothonniok cīkkō, ² “Keeni na Makayyioit Nyekuc cunung, wu balna keyehanung agiitia looca cī Ijibi ngatīvōrī, looca ĩcī nyakapanthētīnō.

³ “Athii koccia niia cī ayahi nyekucnya ōōgī cīk kī rēēng lawa aneeta.

⁴ “Athii koccia niia cī adīmanī kaal ōōgī cīk aatī kī nyekucnya cīk aduwōy kī kaal ōōgī tammuatiddina kōdē loota kōdē maamīy loota.

⁵ Athii koccia niia cī akaneei kuthungti ĩnōōgō kōdē ala ĩnōōgō, ĩthōng keeni na Makayyioit Nyekuc cunni, ĩthōng kadiimi na mīnan cunni vēlēk. Ma ngī abūrnangū niigia aneeta, kuuki katī na dōōlī cuguk erkinyiay ĩcīk katī avunni doolia cīk dōōlī cīk dōōlī cuguk cīk doolenu. ⁶ Īthōng ma ngī amīnannangu niigia aneeta ĩthōng ithiktu thoothonniok cīganīk, kamīnani katī kēyēla būnnathīt dōōlī cuguk erkinya vucciaknya cīk meelīk cīk dōōlī cīk doolenu.

⁷ “Nyī amīnyē niia thaar cīk Makayyioit Nyekuc cunung, ĩthōng uuk katī Makayyioiti et cī amīnynyī thaar cīgīnīk kaganoko.

⁸ “Hada niia ngatī athūnnē Kōr cī Yuwuthono ēēn cī callī. ⁹ Ticianoi niia inyiaĭ ĩcīk ēēn tōrkōnōm vēlēk, ¹⁰ ĩthōng lōōcī tūrgērēm ēēn Kōr cī Yuwuthono cī Makayyioit Nyekuc cunni. Nyī aticannie niia kōdē logoo cunni kōdē doo cunni nyakapanait cunni, kōdē kelegit cunni, kōdē eet cīk rēēng cīk abaaak ōlōō cunni. ¹¹ Inyia ĩcīk ēēn tōrkōnōm ēngēnyca Makayyioiti tammutiddin, looc kī bulucua, kī kaal vēlēk cīk aatī ĩcīnīng, ĩthōng lōōcī tūrgērēm uyuwuth Makayyioiti. Īnōōnō thī cī anyīcē Makayyioiti lōōcī tūrgērēm kī Kōr cī Yuwuthono ĩthōng agatan ĩnōōnō anyīk ĩnōōnō kīĭ calla wo.

¹²“Tōngōlē baaba kī yaaya, ìthōng katī avē niia kumuc looca ìcī katī anyi aniitia Makayyioiti Nyekuci cunnie.

¹³“Nyī aruui niia et.

¹⁴“Nyī òkōyyē niia ngaa cī et ìmma.

¹⁵“Nyī ògōrthē niia.

¹⁶“Nyī òvōlōngē niia eet cī abakanonu.

¹⁷“Nyī niia gimma cī et cī abakanonu ciitha. Nyī abarritei ngaa cī et cī abakanonu, kōdē nyakapanait cīnnī, tōmōt, thigirec kōdē gimma cī ēēn cī et cī abakanonu kī aniitia.”

¹⁸Ma balna mī acīn eeta bōrōwēc kī baadī ìthōng ìthīhīt tulele ìthōng ìcīnīt burrut thiira, abaritit balna nēēgē ìthōng otongollie. Ìthōng avuttia nēēgē rēēna, ¹⁹ìthōng entek Mutha ne, “Thoothiet niia ageeta ìthōng kathīkna katī naaga. Ngī anyi Nyekuc kothōōthiet ageeta, kōdē kadaakna katī naaga!”

²⁰Uduwak Mutha eet ennek ne, “Nyī ongolinu. Akku Nyekuci atīmannung agiitia doo, kī katī ma athīknu niigia ìnōōnō athii katī cī adīmannu thoothonniok cīk gerthek.” ²¹Ìthōng abīlī balna eeta rēēna, balna mī òkkō Mutha joonui diitha ìcī obbi wu balna avē Nyekuci.

Iticantioi vatīk cīk anyintiak jurrung

²²Ìthōng uduwak Makayyioiti Mutha, “Kethek eet cīk Ìthraīlī ne. ‘Icintu niigia ngatī kothōōthōnē na kī agiitia tammuatiddina. ²³Ìthōng nyī adīmananu nyekucnya ògī kūrūmtēa kī aneeta, nyī adīmananu nyekucnya cīk ēēn thīk cīk athī kathalkathal kī daabī.

²⁴“ ‘Ètēngēnyca ngīlī otodongothīcē Nyekuc anyinit, ìthōng anyiciwu anyinit cunung cī ēēn athaa kī ēētha kī tīina. Ngīlī kēbēra na kahadiaha kalayyiowa eeta aneeta, kakuni katī na ìcunung kagatannung agiitia. ²⁵Ma ngī etengenycu niigia ngīlī otodongothīcē bīyyēnīy, nyī aticaninu maacad kōdē thērēthērē cī eteedu bīyyēn ma ngī adīmannu, ēgērēthannu katīna niigia ngīlī anyintio. ²⁶Ìthōng nyī engenyettu ngīlī anyintio cōkkō tiddina, ma ngī katī òtōdī niia òkkō tiddina edenyiay katī ēlē cunni.’ ”

21 ¹Thoothonniok cīk ngiranak cīk katī aduwaai niia ìnōōgō cīkkō:

Nyakapanak cīk Heburu

²Ìthōng ìthī Makayyioiti Nyekuci ne, “Ma ngī ùtūūwa niia nyakapanait cī ēēn Heburenit, abūnna ma ngī aticanothici aniitia erkinya tōrkōnōm. Ma katī erkita ìcī ēēn tūrgērēm anyīk kaavu nē kaganoko athii nē cī adūmanni aniitia gimma. ³Ma da balna nga nē kitiwoi balna ngī nē nyakapanait cunni, abūnna ma ngī anyi ìnōōnō doo kūūk. Ìthōng ma da balna ngī itiwōōy nē balna itin nīcē, anyīk ìnōōgō vēlēk kī ngaa cīnnī kōōt. ⁴Mī anyīk makayyioiti cīnnē ìnōōnō ngaa, ìthōng itirra nē lōgōō

cīk maacīk kī dōō cīk ngayyik, ēēn kaī ngaa kī dōōlī cīk makayyioktak, īthōng ōkkō koccia eeti nēdō, uungni dōōlī cīgīnīk kī ngaa cīnnī.

⁵“Īthōng ma ngī uduwa nyakapanaiti īthī ne, ‘Kamīnani na makayyioit cannī, kī ngaa cannī kī dōōlī cīgānīk, īthōng kadiimi na keeni nyakapanait kaganoko,’ ⁶īthōng anyīk thēk koccia kūūwī makayyioiti cīnnē īnōōnō eefīnēy īcīk ētēd thoothonniok. Īthōng anyīk nē, īnōōnō kībīl natē katūga kōdē kitira, īthōng ībōōr kīn cīgīnīk. Īthōng īthī nē nyakapanait cīnnī kūdūt.

⁷“Ma ngī ūtūwōī eeti doo cīnnī kī nyakapanait, athii nē cī uungnothii kaganoko kaavu mīn kutugu kī nyakapanaiti cī maacī. ⁸Ma ngī athii makayyioiti wu baa ēbēra īnōōnō cī atalneeī īnōōnō kī ngaa cīnnī, ūūta koccia thēk baatīnnē īnōōnō. Athii makayyioiti cīnnē cī ūtēnē īnōōnō kī eet cīk rēēng, nyatarka athii balna nē cī athūnnī thōōth wu baa aduwaai nē īnōōnō. ⁹Ma ngī ēbēra makayyioiti nyakapanait cī ngayyi kī kanyīk logoo cīnnī, agam koccia thēk nē īnōōnō kaavu kī doo cīnnē. ¹⁰Ma ngī itik makayyioiti ngaa īmma, anyi koccia thēk nē ngaa cobbi ahāt kī ceremwa kuduktōy kutugu kī gōō dōkīthī īthōng agam makayyioiti īnōōnō kaavu kī ngaa cīnnē. ¹¹Ma ngī athii nē cī adīmaneeī thoothonniok cīk ēēn iyyio wo īnōōnō, anyīk kanyīk nē īnōōnō kūūk, īthōng athii nē cī jjiowa dumaninet īmma.

Ruwēēnīt kī thoothonniok cīk gerthek

¹²“Eeti īmma cī uuk et īmma īthōng uruk īnōōnō, aruwue koccia thēk nē buu. ¹³Īthōng ma ngī ēēn wurtōnīt, īthōng athii balna cī adiiim nē ngī aruk īnōōnō, īthōng anyīk Nyekuci īnōōnō kadaak, abūnna ngī avir nē kūūk ngatī kaī kaduwa na Nyekuci. Ngatī kaī kaduwa na Nyekuci.¹

¹⁴Īthōng mī avarac eeti īmma īthōng uruk et īmma nē nun, aruwe koccia thēk nē buu, ma thēk ngī ivir nē ūūk ngatī otodongothica eeta aneeta kūūk kulugunyie, eyekcie kaī nē īthōng uruwe.

¹⁵“Eeti īmma cī uuk baatīnnī kōdē yaatīnnī aruwe koccia thēk nē buu.

¹⁶“Eeti īmma cī ōgōrōth et īmma, īthōng kī kūtūwōī kōdē ar kī nyakapanait cīnnī kaī mī agamē nē, aruwe koccia thēk nē.

¹⁷“Eeti īmma cī acīn baatīnnī kī yaatīnnī aruwe koccia thēk nē.

¹⁸“Ma ngī ōyōwōy eeta īthōng ōvōc eeti īmma gōōnī bīyya kōdē uuk attia, īthōng athii cī aruk īnōōnō, īthōng ma ngī apīrna goonia ōngī lobela, ¹⁹īthōng eeti wu uuk gōōnī athii nē cī uuki kaī ma ngī īfīnga goonia īthōng ōtō otowome kēēta, adūman koccia thēk eeti wu uuk et nīcē wathinniok cīk tic cīnnī, kī itin cī avē nē loota ēē kuumuc īthōng kūbūna kaakwacī cīnnē.

¹21:13 Ngatī kaī kaduwa na Nyekuci: Ma ngī uwurtothik eeti et uruk, abūnna ma ngī avir ōkkō ngamanī kaavu gii ma kaī ngī othoothito eeta thōōth cīnnī lokika. Bēl Kebiniet 35:9-15; Ditoronomi 4:31-33; 19:1-13; Jothua 20.

²⁰“Ma ngī īdīma makayyioiti cī nyakapanakto kēēta īthōng uuk nyakapanait cīnnī, cī maacī kōdē cī ngayyi, īthōng adaak nyakapanaiti nato noko, ēdēthī koccia thēk makayyioiti cī nyakapanakto. ²¹Īthōng athii nē cī ēdēthīnīē katī mī ūbūna nyakapanaiti ītīnga wathinniwēy īcīk ēēn ramma, nyatarka ēēn nyakapanaiti coo cīnnī.

²²“Ma ngī uukoy eeta gwak, īthōng uwurtothik īmma uuk ngaa cī anyakcie īthōng itirra nē doolec nga kūtūbane itini cī nga kitirrai nē doolec cīnnī, īthōng nganīē nē kuukie ōrrōt, eeti wu awurutothi ngaa nīcē, ītaab koccia thēk nē ijjiio cīk aduwa maac cī ngaa coo, kī thōōth cī aduwa eeti cī ētēd thōōth. ²³Īthōng ma ngī odowuay ngaa ōrrōt cī awurutothi nē ēē, dethineti cīnnē ēēn daaīth kī daaīth, ²⁴keberec kī keberec, nyīgītat kī nyīgītat, athiit kī athiit, thooc kī thooc, ²⁵tūthēnēt kī tūthēnēt, kaakwac kī kaakwac, ngītī aparaciay kī ngītī aparaciay.

²⁶“Ma ngī uuk eeti īmma nyakapanait cīnnī cī maacī kōdē cī ngayyi keberec īthōng otokoca ngatīvōrī, anyīk kūtūngēk koccia thēk nē nyakapanait kūūk kī kūdūman keberec cīnnī. ²⁷Ma ngī iliba nē nyīgītat anyīk kanyīk koccia thēk nē nyakapanait kūūk kaganoko kī kūdūman nyīgītat.

²⁸“Ma ngī ikiv olia et īmma kadaak, ovoccie koccia thēk nē, īthōng athii koccia thēk kidingi cīnnē cī adakcie, īthōng athii baatīnnē cī adūman gimma cobbi ōrrōt. ²⁹Īthōng thēk ma gōō akiv olia eet, īthōng uduktiak eeta baatīnnī, īthōng athii nē cī arīcana īnōōnō uwwa jurrung, īthōng ma ngī ikiv et kī ngaa kadaak, ovoccie koccia thēk olia bīyyēnīy kadaak, īthōng baatīnnē buu ovoccie koccia thēk kadaak. ³⁰Īthōng thī ma ngī adiim eeta baatīnnī kūdūmanōy kī katī kūrūk nē, abūnna ma adūman nē jurrung. ³¹Ma ngī uruk olia logoo cī maacī kōdē doo cī ngayyi, adīmanothi koccia dethineti wu adīmanothi baatī olewo kī ole. ³²Ma ngī uruk olia nyakapanait cī ngayyi kōdē cī maacī, adūman koccia thēk baatīnnē makayyioit cī nyakapanakto nyarobinya cīk ēēn eet īmma kōmmōtō, īthōng ōvōcē koccia thēk olia neccie kadaak.

³³“Ma ngī ada eeti īmma look īthōng īnīnga adīt īnōōnō, īthōng okolothīk tōmōt kōdē thigirecī īcītō, ³⁴adūman koccia thēk katī nē īnōōnō, īthōng īthī tōmōt kōdē thigirecī cī adaā ēē cīnnī.

³⁵“Ma ngī ikiv olia īmma cī et īmma ole īthōng adaak, ūtēnē nēēgē vēlēk ole cī arūgī ēē, īthōng engerit nyarobinya, īthōng engerit nēēgē kiding cī ole cī adaā ēē. ³⁶Ma da thēk ngī agayyi balna a ne, muot olia neccie, īthōng athii baatīnnē cī arīcana uwwa īnōōnō, adūman koccia thēk nē ole cī adaā ēē īthōng ūūwī nē, ole cī adaak ēē.”

Thōōth cī karīcananī ijjiio

22 ¹Īthōng ōthōōth Nyekuci īthī ne, “Ma ngī ōgōrōth eeti īmma tōmōt kōdē atheet īthōng apak kōdē ūtūwōī īnōōnō, itaabji koccia nē, tīin

tur tōmōta codoi, ìthōng ìtaab koccia thēk nē atheet athaa weec atheeta codoi.

²“Ma ngī ijiowuay goryiaiti cī ēkta ciitha, ìthōng uuke nē kadaak, athii eeti cī aruk ìnōōnō ēē cī kanganyī, ³ ìthōng ma ngī aruk nē goryiait waath, agamnyi katī baatī ciitho nyatarka daaith cīnnī.

“Adūman koccia thēk goryiaiti ma ngī kothii gii cī adūman, ùtēnē koccia thēk ìnōōnō eeta kīī nyakapanait kūdūman gōr cīnnī oo.

⁴“Ma ngī ijiowuay tōmōt, kōdē thigirec, kōdē atheetī cī ōgōrthē ēē, ngī nga arūgī goryiakta, adūman koccia thēk nē ngonana ramma.

⁵“Ma ngī anyīk eeti ìmma tīin cīgīnīk kēgēcō mana cīnnī ìthōng anyīk kōōt mana ìcī et ìmma, adūman koccia thēk nē kaal cīk abūnna cīk mana cīnnī cīk ēgērēthan nēēgē manatō ìcī et ìmma ēē.

⁶“Ma ngī ùtūth eeti mana cīnnī, ìthōng ùūk gua manatō ìcī et ìmma, ìthōng ùtūth mana cī et ìmma, ìthōng ùtūth laabī cīk alīnna kōdē cīk eteddiay balna ìthōng nga cavure. Eeti wu ētērēananī guo adūman koccia thēk nē gērēthaniniet coo.

⁷“Ma ngī ēlēm eeti ìmma ngī agam nyarobinya cīk et ìmma kōdē kaal ōōgī, ìthōng ōgōrōth goryiaiti ciitha ìcīnnī, ma ngī ijiowuay goryiakta, adūman koccia thēk baatī kaalu ngonana ramma. ⁸ Ìthōng ma ngī athii goryiaiti cī ijiowuay, eeti wu balna itiang ijjiio ōkkō koccia thēk nē lokika, ìthōng natē abūnna eeti cī ētēd thōōth ma ngī amūda gōōl cī ogorthini eeti kōdē nga kōgōrōthōy. ⁹ Thōōtha ìcī ōthōōthōnē eeta thōōth cī ijjiio cīk ōgōrthē, ma ngī ēēn tōmōt, kōdē thigire, athaa, ceremwa, kōdē kaal ōōgī cīk athii. Ma ngī ìthī eeti ìmma ne, ‘Èēn ijjiio cīkkō cīganīk,’ ōvō koccia thēk nēēgē vėlēk lokika. Eeti cī katī aduwa eeti cī lokiko athī ne ōgōrthē nē, ìnōōnō cī ōgōrthē adūman koccia thēk baatī kaalu, ngonana ramma.

¹⁰“Ma ngī ēlēm eeti ìmma cī abakanonu kūthūtī thigirec, tōmōt, ēēth kōdē kaal ōōgī kī et cī abakanōy kūthūtī jurrung, ìthōng adaak ìthōng uwurtothik codoi cīnīng kōdē ùūwī gimma gōōla, ìthōng mī kothii balna et cī acīn. ¹¹ Anyīk et kūūk, ìthōng ùbūtan Nyekuc Makayyioit ìthī nē ne, ‘Nga na kōgōrōth gimma cī et ìmma.’ Abūnna ma ngī ēlēmī baatīnnē thōōth cī athīnnī coo wo, ìthōng athii eeti neccie cī adūman ìnōōnō. ¹² Ìthōng ma ngī ōgōrthē thigirecī, kōdē tōmōt, kōdē ēēth ìcī et cī abakanōy kī ìnōōnō, adūman thēk koccia nē baatīnnī. ¹³ Ma balna da ma ngī aruk kelegiti thigirec, kōdē tōmōt, kōdē ēēth, abūnna ma ngī ayaha eeti cī abakanonu ēē, kiding cī anyigiay kī katī kagawe, ìthōng athii nē cī adūman baatī kaalu.

¹⁴“Ma ngī alaawa eeti ìmma tōmōt eeta ìmmanī ìthōng uwurtothik tōmōt kōdē adaak, ma kothii baatīnnī, adūman koccia thēk katī nē ìnōōnō.

¹⁵ Ìthōng ma ngī avī tōmōt ìcī baatīnnī ìthōng ma ngī adak gimma tōmōt, athii eeti cī alaawa tōmōt ēē. Ma da ngī evyi tōmōt ìthōng ùdūman baatīnnē, adūman dūmanineta tōmōt.

¹⁶“Ma ngī othoothīk eeti doolec cī ngayyi cī nga kūrūcē cī nga katagutho kī et. Īthōng ataguutho kī ĩnōōnō, aruk koccia thēk nē ēthēn cī doo nīcē, ĩthōng itik ĩnōōnō. ¹⁷Īthōng ma ngī abūrī baatīnnē kitik nē ĩnōōnō, adūman koccia thēk nē baatīnnī nyarobinya cīk aduwōy kī cī doo cī nga katagutho kī et.

¹⁸“Nyī anyicu ngaay cīk ațıman kagūra^m kūrūgīt.

¹⁹“Eeti ĩmma cī ar tang, ēēth, atheet kīī ngaa cīnnī, aruwe koccia thēk nē.

²⁰“Eeti ĩmma cī anyi anyinit nyekucnya cīk athii cī ēēn Makayyioit Nyekuc, aruwe koccia thēk nē.

²¹“Nyī ĩtdanynyu et ĩmma cī rēēng kōdē aratannu, agaac ĩtō ne eginnu balna niigia eet cīk rēēng looca ĩcī Ijibi.

²²“Nyī ĩtdanynyu niigia ngaay cīk bōyyīk kōdē boyyiok. ²³Ma ngī adĩmannu niigia, ĩthōng utuluuthia nēēgē aneeta, kathīrari kaťı na ulua cīnīng. ²⁴Īthōng kaťı kavaraca na, ĩthōng kuruwung agiitia jora. Ēēn kaťı ngaay cuguk ngaay cīk bōyyīk, ĩthōng ēēn kaťı doolia cuguk boyyiok kothii baajigi.

²⁵“Ma ngī anyi niia nyarobinya et codoi cī ēēn ngījurra, kōrgēna ĩcī eet cīganīk nyī atıyyu kī eeta cīk anyi eet nyarobinya ĩthōng idimito nyarobinya cīk meelīk naboo. ²⁶Ma ngī eyewu niia cērēm cī et cī abakanonu cī ēēn ngījurrait kī baa ma ngī abūtan nē a ne adūmanni aniitia, bodeei ĩnōōnō cērēm nga kokolothik kōrra, ²⁷nyatarka cērēm cī abungi nē ēlē cīnnī doo neccie. Nyia naboo ĩmma cī ōngē nēnē? Ma ngī utuluiha nē aneeta keeli kaťı na ĩnōōnō, kedeci kaťı na ĩnōōnō nyatarka keeni na tamatioit.

²⁸“Nyī ōthōōthī niia thōōth cī gerthe ĩcī Nyekuco kōdē acīnī et cī ēēn gaalinit cī eet cuguk.

²⁹“Nyī ajuracu Nyekuc anyinit deheruanīy ĩcuguk kōdē ngooroc kī mērtē.

“Nya niia aneeta ngeruni cunni cī ēēn abuu. ³⁰Īthōng naboo buu noko abuueta cīk tīn cugunik kī athaa, anyīk ĩnōōgō kaavuto kī ngaagī inyia tūrēgērēm ĩthōng anya aneeta ĩnōōgō kōrra cī ēēn turgii.

³¹“Abūnna ngī eginnu niigia eet cīk gannīk cīk callīk. Īthōng nyī adaaku kiding cī tango kōdē ēēth, atheet cī adak kelegiti, utduktei kūrthī.”

Thoothonniok cīk abūnna kī tammati

23 ¹Īthōng ōthōōth Nyekuci noko athī ne, “Nyī athaani thoothonniok cīk ēēn vōlōng eeta. Nyī aduwa thōōth cī ēēn vōlōng lokika cī ēlē

^m22:18 Ngaay cīk ațıman kagūra: Aduwauy Nyekuci eet cīk Īthraīlī ennei nē nyī ovoyyu kī eet cīk ațıman kagūra kōdē eet cīk ēēn ngarēta cīk ōthōōthōy kī eet cīk loowu. Bēl Levitikath 19:31; 20:27.

et cī gerthe. ²Nyī owobi meelitin kaṭī mī adīman nēēgē thōōth cī gerthe. Nyī aduwa niia thōōth cī ēēn vōlōng lokika cī ēlanē meelitin thōōtha ĩcī gerthe. ³Īthōng nyī ēēla et cī ēēn ngījurrat aduwa thōōth cī ēēn vōlōng kīī kaṭī kēēl ĩnōōnō kaṭī ma ngī avī nē lokika.

⁴“Ma ngī icinu niia tōmōt kōdē thigirec cī miroit cunni ōgōrgōr, bīī miroi yawothik ĩnōōnō. ⁵Ma ngī icinu niia thigirec cī et ĩmma wu aburneci aniitia, ittia loota nyatarka adīngdīngī ijīio, nyī uungni ĩnōōnō natē, abūnna ma ngī eli niia thigirec kī baatīnī.

⁶“Nyī ēpēkaneeci eet cugunik cīk ēēn ngījurra thōōth kaṭī ngī eteedi niia thōōth. ⁷Nyī ōvōlōngē et ĩmma thōōtha ĩcī ēēn vōlōng lokika, ĩthōng nyī aruui et cī amīrī kadaak, nyatarka athii kaṭī na Nyekuci cī kūngnici aniitia.

⁸“Nyī elemi taabiniet, nyatarka anyii taabinieti et cī acīnē, kīī ruben thōōtha ĩcī abūnna ōrrōt, ĩthōng ūtūwū thōōth cī ēēn dīdī kī vōlōng.

⁹“Nyī adīmannu eet cīk rēēng buh, nyatarka balna eginnu niigia eet cīk rēēng looca ĩcī Ijibi.

Ngirantiok cīk ayuwuthi lōōcī, tōmōnya kī thigire kī eeta

¹⁰“Eteddia laabī cuguk erkinya tōrkōnōm manatō ĩthōng eteddia kaal vēlēk cīk akula, ¹¹ĩthōng erkita ĩcī ēēn tūrgērēm anyīk mana kuyuwuth. Abūnna ma ngī ētēēda eeti cī apīrna kaal ōōgī natē, ĩthōng kēlēgē cīk bōōnak buu abūnna ngī ēggē natē. Dīman mana cunni kī kēēn cīk vīnōwak kī cīk olivi buu kīyokowo.

¹²“Ticianoi wathinniok tōrkōnōm, ĩthōng nyī aticannie niia lōōcī tūrgērēm, kīī kaṭī kuyuwuth tōmōt kī thigirec kī nyakapanait cī arittiy kī et cī rēēng ciitha ĩcunni.

¹³“Thīk thoothonniok vēlēk cīk kaduwacung na Makayyioiti, wuk balna kaduwacung agiitia nyī alayyu nyekucnya ōōgī, nyī thēk naboo abungnyu thaaryiok cīgīk.

Wathinniok cīk obbitik cīk ēēn iyyio cīk erkitak

¹⁴“Abūnna ma ngī avunni niigia vēlēk ngatī odoi erkita alaac kōr cobbi ngōnana iyyio.

¹⁵“Ebelbelliek kōr cobbi cī Peyian cī Ahat cī Avaadiay cī kothii Nyīgīt duk inyia tūrgērēm ahat cī avaadiay cī adīmanīay kothii nyīgīt, kī balna ma ngī kuduawung na agiitia. Īdīmanit gii coo itina ĩcī nyīlok cī Abibi, nyatarka nyīlok wu balna avunnu niigia ngatīvōrī looca ĩcī Ijibi.

“Nyī avunnu alayyiangū aneeta kaṭī mī athii cī ayahanu niigia anyinit.

¹⁶“Ebelbelit kaṭī mī nga ētēēdanu laabī cuguk cīk ootinu manatō.

“Ebelbelit kōr cobbi cī tedinto kaṭī mī edeciay erkita, kaṭī mī ētēēdanu niigia laabī kī lōthīē kī nyīmē kī culumaddi cuguk manēnīy ĩcuguk.

¹⁷“Erkita ngonana iyyio abūnna thēk ma ngī avvu eeta vēlēk cuguk cīk maacīk ngatī odoi kivita kalayyia aneeta, Makayyioit Nyekuc cunung.

¹⁸“Nyĩ anya biyyie cĩk anyintiak aneeta kĩ ahat cĩ аваadiay cĩ ayak nyĩgĩt.

“Mũrecĩ cĩ kelegit cĩ anyiwothica aneeta kōrra ĩcobbi athii cĩ ungnothi, ĩthōng kĩ ngerenniet.

¹⁹“Yahak niia laabĩ cĩk dīhīmīk cĩk ootinu cĩk eva niia tōdōway Ciith cĩ Makayyioit Nyekuc cunni.

“Nyĩ aai nyion cĩ dīcĩ iranei ĩcĩk yaatĩnnĩ.

Adĩmaneei katĩ anjĩlo cĩ Makayyioкто gōōla

²⁰“Kitioni na anjĩlo kũũk ĩcĩ owu kĩ katĩ kebewung agiitia ma ngĩ owoyyu niigia, ĩthōng kĩ kayaawung na agiitia ngatĩ kadĩmanecung na agiitia. ²¹ ĩthĩhĩt niigia ĩnōōnō, ĩthōng ithiktu jurrung ĩnōōnō, nyĩ ukonu kĩ ĩnōōnō, nyatarka kitiona na ĩnōōnō athii katĩ nē cĩ ungnicung agiitia katĩ ma ngĩ ukonu niigia kĩ ĩnōōnō. ²² ĩthōng ma ngĩ ithiktu niigia ĩnōōnō, ĩthōng ĩdĩmantu gii vēlēk cĩ kaduwacung na, kukona katĩ na kĩ mĩrōk cuguk. ²³ Ōkkō katĩ anjĩlo cannē ĩcĩ owu, ĩthōng ayawung agiitia uuwung looca ĩcĩ eet cĩk Amōrĩ, Hiitit, Perithiti, Kananĩ, eet cĩk Hiviti, kĩ Jebuthĩtĩ, ĩthōng kagĩra katĩ na ĩnōōgō. ²⁴ Nyĩ ululenu alayyu nyekucnya cĩgĩk, ĩthōng nyĩ eyehethu lawinit cĩning kĩ tiiciok cĩgĩk. Ēgērēthanit nyekucnya cĩgĩk, ĩthōng ilibtu bĩyyēn cĩk nyekucnya cĩgĩk. ²⁵ Ma ngĩ alayangu niigia aneeta, Makayyioit Nyekuc cunung, kagatannung katĩ na agiitia kanyung ahat kĩ maam, ĩthōng kēnyēhē katĩ na ngatĩvōrĩ mōōrĩth ĩcunung vēlēk. ²⁶ Looca ĩcunni kothii ngaa cĩ katĩ ēthēcana gōōnĩ kōdē avĩ kothii doolec. Kanyi katĩna aniitia rūgēt cĩ wuuni.

²⁷“Kanyi katĩ na eet wuk aburnung agiitia kiviryiea aneeta ĩcĩ owu ĩcunung, kēyēha katĩ na thoothonniok cĩk atdirlangan eet wuk ukonu kĩ agiitia, ĩthōng kanyi katĩ na mĩrōk cugunik vēlēk kuuktĩē, ĩthōng ivirit ĩcunung. ²⁸ Kanyi katĩ na mĩrōk cuguk kabaritit, kingka katĩ na eet cĩk Hiviti, Kananĩ, kĩ Hiiti katĩ mĩ ovoyyu niigia gōōla cunung. ²⁹ Athii katĩ na cĩ kumuri ĩnōōgō erkita ĩcodoi, nyatarka avĩ katĩ lōōcĩ kaganoko, ĩthōng mēēlĩ katĩ kēlēgē cĩk bōōnak ĩcunung. ³⁰ Kingka katĩ na ĩnōōgō kīdīc kīdīc ĩcunung, ĩthōng anyiciwu niigia eet cuguk kitilithia kĩ tirti, ĩthōng agammit looc.

³¹“Kadĩmani katĩ na lōkōrēnya cĩk looc cunung Bũlūca ĩcĩ Merihi, kōōt kōdōlanĩt tōōn cĩ Bũlūc cĩ Mediterenia cĩ looc cĩ Vilithini, ĩthōng ētērēananĩ baatha kōdōlan Lĩl cĩ Ewuparēthĩ. Kanyi katĩ na agiitia eet cĩk abaak looca nīcē, ĩthōng umuryu niigia ĩnōōgō ngatĩvōrĩ. ³² Nyĩ adakcu ngērēmngērēm kĩ ĩnōōgō kōdē kĩ nyekucnya cĩgĩk. ³³ Nyĩ anyicu eet nīkō kabaito looca ĩcunung, kōdē mĩ anyung nēēgē agiitia ēthēcantoi, ĩthōng alayyu nyekucnya cĩgĩk.”

Adait Nyekuci kī eet cīk Īthraīlī ngērēmngērēm

24¹ Uduwak Makayyioiti Mutha ennek ne, “Ijjia thiira tiddina ĩcī Makayyioikto, aniiitia kī Aaron kī Nadab kī Abiwu ĩthōng kī eet cīk obbitik eet iyyio kōmmōtō cīk Īthraīlī. Abūnna ma ngī alawinu rēēna, ² ĩthōng abūnna ma ngī akuuni niia Mutha joonui ĩcī Makayyioikto. Nyī anyi et ĩmma kikiyia joonui tiddina. Īthōng athii woccia cī avvu eeta iriowanu kī aniiitia.”

³ Ūūk Mutha uduwak eet thoothonniok cīk aduwaai Makayyioiti wo, ĩthōng ūbūtanīt nēēgē ĩtō ne, “Kadīmanna katī naaga kaal vēlēk cīk aduwa Makayyioiti wo!” ⁴ Īthōng ētēhēd Mutha thōōth vēlēk cī aduwa Makayyioiti.

Ma loithiet ngaanī ētēngēny nē ngītī todongintio bīyyēnīy bīyya vurtia, ĩthōng arīk bīyyēn ōmmōtō kī ramma, ĩthōng arīk bīyyēn cīk wuuntik cīk eyehethei eet cīk loociok cīk ēēn ōmmōtō kī ramma cīk eet cīk Īthraīlī. ⁵ Īthōng ition nē eet cīk ēēn lōgōō cīk Īthraīlī, ĩthōng anycīk nēēgē anyintiok cīk avaaddi, ĩthōng anyintiok cīk ēēn ollenya cīk kīdīk Makayyioit keyellia gōnīthēt kī Nyekuc. ⁶ Īthōng ĩdīma Mutha biyyie ōōgī cīk kīdīk cīk tiinu, ĩthōng arīk dūūca, ĩthōng eelik ōōgī ngītī otodongothīcē. ⁷ Īthōng ĩdīma nē, nyaraga cī ngērēmngērēmō, wu ēhēēd balna Mutha, ĩthōng ebelek nē eeta. Īthōng edecit eeta ĩtō ne, “Kēlēmma katī naaga Makayyioit ĩthōng kīdīmanta kaal vēlēk cīk aduwa nē,”

⁸ Īthōng ĩdīma Mutha biyyie dūūca, ĩthōng eelik eeta. Īthōng ĩthī nē ne, “Biyyie cīk ngērēmngērēmⁿ cīkkō cīk anyi ngērēmngērēm kiticiantoi, wuk balna adak Makayyioiti kī agiitia balna ma ngī anyung nē agiitia thoothiowēy cīkkō.”

⁹ Mutha kī Aaron, Nadab ĩthōng kī Abiwu, ĩthōng kī eet cīk obbitik eet iyyio kōmmōtō (70) cīk Īthraīlī ōōt tiddina, ¹⁰ ĩthōng ĩcīnīt Nyekuc cī Īthraīlī. Joonui thoonīy ĩcīgīnīk atī balna bīyyēna cīk cūlaīk alanyīt athī kathalkathal. ¹¹ Athii Nyekuci cī uuk makayyioik cīk Īthraīlī wo, ĩcīnīt nēēgē Nyekuc ĩthōng udukoī ĩthōng uwuddie kōdōwē.

¹² Uduwak Makayyioiti Mutha, ennek ne, “Ijjia thiira tiddina ĩcīnanī, ĩthōng katī ma ngī avē niia ngato, kanyi katī na aniiitia bīyyēn ramma cīk ayak thoothonniok vēlēk cīk kētēhēda na cīk kaduwai eeta.”

¹³ Īthōng ōōt Mutha kī Jothua, ĩthōng ithianai Mutha ūūk thiira tiddina kī kurumtoi kī Nyekuc. ¹⁴ Uduwak Mutha makayyioik ennek ne, “Ereyyietu ageeta ngato gii kivitaha naaga. Avī Aaronī kī Hur ngato kī

ⁿ24:8 Biyyie cīk ngērēmngērēmⁿ: Anyi Nyekuci eet cīk Īthraīlī kotodongtek tōmōnya kī ēētha kī katī kūtūnyītō biyyieta ĩnōōgō kī callē gerthetina ĩcīning. Kaala cīkkō todongintiak wo acīn daaīth cī katī akku cī Yesu kuruca ma ngī ēēn nē Nyion cī Nyekuco. Biyyieta cīk todonginit cīnī cī ēēn codoi wo ūngnīcē katī eet cīk ēlēmī ĩnōōn gerthetin. Bēl Levitikath 16:11-19, Matewo 26:28, Heburu 9

agiitia, ìthõng eeti ìmma cì ayak thoothonniok òõgì òthòòth katì nē kì ìnòõgò.”

¹⁵ Ma balna ngì òkkò Mutha thiira tiddina ùbũng balna ìnòõnò diitha, ¹⁶ ìthõng ikiyyia bulēnìtì cì dīhīmì cì Makayyioкто loota, ìthõng ùrũmtē kì ìnòõnò thiira ìcì Thinaì. Abung diith thiir inyia tòrkõnõm, ìthõng kòr cì ēēn tũrgērēm othoothìk Makayyioiti Mutha diitha. ¹⁷ Eetĩnēy ìcìk Ìthraìlì acìn nēēgē bulēnìt cì Makayyioкто ògòõn kì gua cì atũũthì thiira tiddina. ¹⁸ Ìthõng ittio Mutha diith thiira balna ngì òkkò nē tiddina, ìthõng aaavu natē inyia eet ramma kì baalinniok eet ramma.

Anyinit cì ciith cì Angiranni

25 ¹ Uduwak Makayyioiti Mutha ennek ne, ² “Duwak eet cìk Ìthraìlì kanyca aneeta anyinit. Gamma niia nyia cì adiiim anyi eeti ìmma aniitia. ³ Anyinti coo abũnna ma ngì ēēn daab, thīk kì thīk cìk athì kathalkathal, ⁴ cì cūlaì, cì arii ìthõng cì bũtheni kì cì amìnkìtì; ìm cìk ēēthak; ⁵ cērēm cì atheet cì merihi, cērēm cì ēēn kēēta, kēēt cì ēēn tēēvac, ⁶ ngooroc cì gii cì katũkũlēnì, kaal cìk ēmmēdē cìk ngooroc cì kavudene kì mōõcac, ⁷ ìthõng thiihit ìmma cì athì kathalkathal arìk ngatì Angiranni kì cì paadĩrì cì ahimti.

⁸ “Anyìk eet kīdìmanit ciith cì Angiranni cannì, kī katì kabaak na ìcì nīng. ⁹ Ìdìmanit jurrung kaavu kì balna keyelecung na agiitia. Nyethuduwoс cì Angiranni.

¹⁰ “Dìmana nyethuduwoс kēēta ìcì ēēn tēēvac, uunthēt cì ēēn eet tur kōmmòtò, litenet cì ēēn eet iyyio kì tòrkõnõm kì murrutin cì ēēn eet iyyio kì tòrkõnõm ma ngì wuun. ¹¹ Bũng ìnòõnò ìcìtò daaba kì ngatìvõrì ìthõng engeru daaba koyokon ìnòõnò. ¹² Dìmana ngariko weec cìk kodongi daab ìthõng anyiwu kuwumit thoo, abũnna ma ngì ēēn ramma. ¹³ Dìmana kēēn cìk kòdõng cìk ēēn tēēva, ìthõng ubungu ìnòõgò daaba. ¹⁴ Ìthõng ariwu ngarikonya vatìkēy ìcìk nyethuduwoсak. ¹⁵ Anyìk kēēn cìkkò kũtũngtòthìk ngarikowiy, ìthõng athii cì adìmē kòõt ngatìvõrì. ¹⁶ Ìthõng ariwu bīyyēn nyethuduwoс bīyyēn ramma cìk katì kanyi na aniitia, cì ehedinie tionineti.

¹⁷ “Dìman deere cì ēēn daab cì ēēn tur ma uuk ìthõng cì dīcì cì wuuni. ¹⁸ Dìman kavuutene ramma cìk ēēn daab, cì ēēn kelegit, ¹⁹ dìmana codoi tòõna ìmmanì, ìthõng ìdìmana codoi tòõna ìmmanì, dìmana kelegit ìmma kì gii cì abungēnì, vatìkēy ìcìk aturna ìcìk ēēn ramma. ²⁰ Anyìk kavuutene cìkkò kìcìntoi nēēgē doo karjajawa, ìthõng ubungu kavuutēnē ìnòõnò. ²¹ Arìk bīyyēn ramma nyethuduwoсa ìcìtò, ìthõng ariwu karjaja tiddina ìcìnnì. ²² Karumoi katì na kì aniitia natē, ìthõng tiddina karjajawa kavuutēnē ìcìk ēēn ramma kanyi katì na aniitia thoothiok vèlèk cìk eet cìk Ìthraìlì.

Lobele cī ūbūnī cī angiranni

²³ “Dīmana lobele kēēta ĭcī ēēn tēēvac eet weec kī turgii uunthētī eet ramma kī weec liteneti, ĭthōng eet iyyio kī tōrkōnōm. ²⁴ Būng ĭnōōnō daaba ĭcī abūnna, ĭthōng ariwu lōkōrē ĭcīnī. ²⁵ Dīman naboo koyokon lomoloro, lowolol, ĭthōng atakucewu ĭnōōnō daab. ²⁶ Dīmana ngariko cīk kodongi cīk ēēn daab, ĭthōng ariwu ĭnōōgō vafīkēy ĭcīk ēēn weec, ngafī attē thoona. ²⁷ Ngarīkōwōcī cī agam kēēt cī kodongi lobele abūnna ma ngī awūthī lomolorowa. ²⁸ Dīmana kēēn cīk ēēn tēēva, ĭthōng ubungu ĭnōōgō daaba. ²⁹ Dīmana thahanēta, lōkūlkūlēta, cīk ēēn daab kī dūūcē cīk kanyīcē anyinit. Cīkkō vēlēk abūnna ma ngī ēēn daab cī dīhīmīk cīk kadīmani anyinit. ³⁰ Arīk ūbūnī cī anyintio lobela ĭcoo tiddina, kaavu kī cannī kūdūt. Gii cī abīlnī gii cī katūkūlēnī ³¹ Dīmana gii cī abīlnī gii cī katūkūlēnī cī ēēn daab. Gii vēlēk cī abīlnī gii cī katūkūlēnī ēē kī thēwan cīnī, abūnna ma ngī adīmania daaba ĭcodoi cī ododowothii ballowa iyyio tōōnniowēī codoi codoi. ³² Anyīk taliibēnē tōrkōnōm kī uunti tōōna ĭcī gii cī abīlnī gii cī katūkūlēnī iyyio tōōna ĭmmanī iyyio tōōna ĭmmanī. ³³ Abūnna ma ngī aatī ballowa iyyio cīk kēthēwanei cīk ēēn kēēn oōgī tōōnniowēī vēlēk ³⁴ ĭthōng abūnna ma ngafī ēēn kēgērō weec. ³⁵ Abūnna naboo ma ngī avī vurenti cī avvu taliibēnē kēgērōy. ³⁶ Gii cī abīlnī gii cī katūkūlēnī, kī taliibēnē kī thēwaninit cīnī, abūnna ma ngī adīmania daaba ĭcodoi cī ododowothii.

³⁷ “ĭthōng ĭdīmanewu Lomonya tūrgērēm ngīfī attē, ĭthōng ariwu ĭnōōgō tiddina kī Lomonya nēēgē nginice. ³⁸ ĭjjiio kī kaal cīk karīcananī Lomonya abūnna ma ngī adīmania daaba ĭcī abūnna. ³⁹ Abūnna ma ngī ēēn gii cī abīlnī gii cī katūkūlēnī kī ĭjjiio cīgīnīk vēlēk dīngdīngōnī eet ĭmma kī tur cī daabo, ⁴⁰ Abūnna ma ngī adīmana niia kī balna keyeleci na aniitia thiira tiddina.”

Ciith cī avē Makayyioiti

26 ¹ “Dīmana ciith cī Makayyioкто cī ayak ĭcītō ceremwa ōmmōtō cīk ayak ceremwa cīk amīnkītī ĭthōng culaae ĭthōng gidangē, kī et cī aticcanni cī agayyi tic. ² Dīmana ĭnōōgō codoi kōmmōtō kī ramma ngī wuun ĭthōng uunthēt cī ēēn ramma ³ ĭthōng utuluwu ĭnōōgō kōdōwē kīfītō ramma ceremwana cīk wuuntik tōōnniowēī ĭcīk ēēn tur. ⁴ Arīk loowua ceremwanīy ĭcīk cūlaik ngafī atdurnēcē cērēm cī wuuni tōōna codoi, ĭthōng ecebu loowua cīk ceremwa ramma cīk untik gūrūmalītēy ĭcīk ēēn daab. ⁵ Dīmana loowua eet ramma kōmmōtō cērēma ĭcī wuuni wo, ĭthōng eet ramma kōmmōtō vafīkēy ĭcīk atdurna ceremwanīy ĭcīk wuuntik oo. ⁶ ĭthōng ĭdīmana daab cī ēēn ngarīkōwōc kūrūm ĭnōōgō kī codoi. ⁷ Dīman ceremwa cīk wuuntik ĭmmanēy ĭcīk ēēthawu cīk ciitho ciitha ĭcī Makayyioкто ōmmōtō kī codoi kōdōwē. ⁸ Abūnna ceremwana

vëlĕk cĭk ěĕn  mm t  kĭ codoi oo ma ngĭ aduw y, eet ĩmma k mm t  ma ngĭ wuun, ĩth ng ngĭ ěĕn weec ngĭ alitĭ. ⁹ Kabanĕk tur k d w  ngatodoi, ĩth ng  dgĭ t rk n m ngatodoi. Ny m ceremwa t rk n m ngonana ramma ĩcĭ owu ciitha. ¹⁰ Dĭmana loowua eet ĩmma k mm t  kĭ wuun t  na ĩcĭ aturna ĩcĭ ceremo t  na ĩcodoi, ĩth ng naboo ĩcĭ aturna c r m t  na ĩcodoi. ¹¹ ĩth ng ĩdĭmana thĭk cĭk athĭ kathalkathal cĭk ěĕn eet ĩmma k mm t  cĭk ěĕn ngariko, ĩth ng ariwu ĩn dg  loowuanĭy kĭ kecebit ciith k d w  kĭ codoi. ¹² Ma ngĭ ěĕn torinet ĩmma cĭ wuuni cĭ ciith cĭ ceremo, c r m ĩmma cĭ t rĭ cĭ anyigiay    ab nna ma ngĭ irimnyi vurtia ĩcĭ lobele cĭ lawinto. ¹³ Ab nna ma ngĭ ěĕn ciith c r m coo turth t, wuun t  nniok v l k, gii cĭ anyigiay ab nna ma ngĭ irimnyi lobela cĭ lawinto kĭ katĭ k b ng ĩn  n . ¹⁴ Dĭmana gii cĭ abung nĭ ciitha c r ma ĩcĭ atheet cĭ merihi, ĩth ng ĩdĭmana rucenit cĭ tango. ¹⁵ Dĭmana lomoloro cĭ ěĕn k  t cĭ ěĕn t l c cĭ lobelo. ¹⁶ Ab nna lomoloro codoi ma ngĭ ěĕn uunth t weec ma ngĭ wuun, ĩth ng eet iyyio kĭ t rk n m ma ngĭ wuun liteneti ¹⁷ kĭ k  n cĭk acĭnoi loota. ¹⁸ Dĭmana lomoloronya eet ĩmma cĭ t  n cĭ dinu cĭ Ciith cĭ Makayyiokto, ¹⁹ ĩth ng dĭmana thĭk eet ramma cĭk  k mĭ k r mt  kĭ ĩn dg  loota ramma cĭk lomoloro codoi, codoi t  na ĩcodoi kĭcĭntoi. ²⁰ Cĭ t  n ĩmma, t  n cĭ loocu dĭman lobelo ĩmma, dĭmana lomoloronya eet ĩmma ²¹ ĩth ng thĭk eet ramma cĭk  k mĭ loota ramma lomolorowa ĩcodoi. ²² Dĭman lomoloronya t rk n m cĭk t  n cĭ aturna    t  n cĭ loocu cĭ ciith cĭ Makayyiokto, ²³ ĩth ng ĩdĭman lomoloronya t rk n m cĭk t  n ĩmma cĭ aludan t  na ĩcĭ aturna. ²⁴ Vafĭk y v l k ĩcĭk aludan cĭk   n ramma wo, ab nna ma ngĭ ěĕn ramma kōrgēna ĩth ng tiddin, ĩth ng elentoi kĭ baroc codoi; ab nna n  g  v l k ngĭ  g  n kĭyokowo. ²⁵ ĩth ng   n thĭ katĭ lomoloronya turgii,  mm t  kĭ t rk n m thĭha, ĩth ng   n thĭha cĭk athĭ kathalkathal ramma lomolorowa.

²⁶ “Dĭmana naboo k l riten cĭk   n t  va. Tur cĭk lomoloronya cĭk t  n codoi ciitha cĭ Makayyiokto, ²⁷ tur cĭk eet cĭk aatĭ t  na ĩmmanĭ, ĩth ng tur cĭk lomoloronyanu t  na ĩcĭ litento, t  na ĩcĭ r  nĭ ciith cĭ Makayyiokto. ²⁸ Anyĭk kĭ wuun kitiri ĩth ng k  k k d lan t  nniok v l k cĭk aturna lomolor tei. ²⁹ T v t k  t daaba ĩth ng ĩdĭmana ngarikonya cĭk   n daab kagamit kitirua. T v t naboo kitirua daaba.

³⁰ “Dĭmanek ciith cĭ Makayyiokto kutugu kĭ balna ma ngĭ eyelothici aniitia thiira.

³¹ “Dĭmana c r m cĭ wuuni cĭ c laĭ, cĭ rīgā ĩth ng gidiang ĩth ng kĭ c r m cĭ amĭnkĭtĭ, kĭ th wan cĭ dĭhĭmĭ cĭ adĭmaneei eeti cĭ aga. ³² Irim ĩn  n  daaba b r loowua weec cĭk k  t cĭ   n buwoc cĭ atakuothi daabĭ ĩth ng abĭlĭ thĭhĭy ĩcĭk aatĭ kathalkathal. ^{33 34 35 36 37}

27	1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21
28	1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 31 32 33 34
29	1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 31 32 33 34
30	1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18
31	

Mōōlēt cī ēēn daab

32 ¹Ma balna thī mī acīn eeta avua Mutha kuumuc athii cī akku thiira wo, oōt nēēgē kī Aaron ithōng entek ne, “Ijjia dīmanēhēt ageeta nyekuc cī katī ūwayyet ageeta ithōng ēlaēta. Ayah Janet balna ageeta Mutha ngatīvōrī Ijiba, ithōng athii cī aga eeti ĩmma nyia da cī gerthe kī ĩnōōnō. ²Uduwak thī balna Aaronī ĩnōōgō ethek ne, ayakta kaal cīk kiinu wuk ahimit ngaay cuguk kī dōōlī cīk ngayyik kī lōgōō cīk maacīk. ³Īdīmta eeta vēlēk kaal cīk kiinu ithōng ayaktak ĩnōōnō. ⁴Īthōng thī balna natē avad nē kaal cīkkō ithōng ĩdīmmana gii ĩmma cī ōgōōn kī mooleta. Ītō eeta vēlēk ne “nyekuc thī wu balna ayah Janet ageeta Ijiba ngatīvōrī coo!” ⁵Ma balna thī mī acīn Aaronī thōōth coo wo, ētēngēn thī nē ciith cī lawinto joonui mooleta, kī kīthī ne, “Avī katī kōr cobbi lootha cī kalawī Makayyioit” ⁶Īthōng ĩtīngathō balna eeta ngerenniet ithōng ucuwanit tīn oōgī, cīk ēēn anyinit kī cīk adakcie. Īthōng adaktōi eeta vēlēk ithōng uwuddie ōrrōt kībaktē katagutho kī ngaay takatak. ⁷Īthōng thīna uduwak Makayyioiti Mutha, ethek ne, thūwēk taman, eeta nīkī balna ayaha niia ĩnōōgō ngatīvōrī Ijiba ēē utugutho kī giithiaha. ⁸Ūtūngtēk nēēgē ma ngī elemnya aneeta, ithōng ĩdīmanta nēēgē gii cī ōgōōn kī mōōlēt cī ōgōōn kī olia. Īthōng alaacō ĩnōōnō anycīk anyinit, ithōng ĩtō nēēgē ne Īthraīl nyekucnya cuguk cīkkō, wu balna ayah anung agiitia ngatīvōrī looca ĩcī Ijibi. ⁹“Kīcīna na gerthetin cī eet cīkkō Mutha” ¹⁰“Īthōng kavara na ōrrōt kidima mī kagiira ĩnōōgō, ithōng niia ngī abīlnia aneeta. Īthōng katī kanyi na aniitia kī tionniok cugunik ĩtō mēēlī ōrrōt looca.” ¹¹Īthōng ĩdīm Mutha kūtūwū Makayyioiti oo cīnnī: EtheK Mutha Makayyioit ne, Makayyioit cīnang, aticannie niia tirthēt cunni cī ayah anē eet cīkkō ngatīvōrī Ijiba. Nyī avaracī ithōng ĩgīraa ĩnōōgō. ¹²Īthōng ma ngī ĩdīmanu niia, athī katī eeta cīk Ijibi ne ayaha niia eet cugunik thiira ngato ijia kī gīraa ĩnōōgō kaganoko. ¹³Hada niia būtan wu balna abūtaneei niia Abraham, Aīthak kī Yokob. Abūtan balna niia athī ne kōr ĩmma kōr ĩmma ayak katī nēēgē tionniok cīgīk ōgōōn kī mūnyūnya cīk aatī tammuatiddina, ithōng athī naboo anyi katī ĩnōōgō looc. ¹⁴Ma thī balna Makayyioiti ūtūwū oo cīnnī ĩthīnga agīra eeta, anyīk nē ĩnōōgō kūrūgīt. ¹⁵Īthōng balna uuk Mutha loota thiira, ayak nē bīyyēn ramma cīk ēēn būrrēn cīk ayak thoothonniok cīk Nyekucak cīk ēhēēdī tonniok vēlēk. ¹⁶Ēngēnyca balna Nyekuci nyiangu būrrēn nīkē, ithōng ētēhēd Nyekuci ēla cīnnī thoothonniok būrrēnīy. ¹⁷Ma balna ma

ngĩ athĩhĩ Jothua gerenyi cĩ eetu ěē, uduwak nē Mutha ethek ne, “Avĩ yoko jore ōlōtōtōō natē.”¹⁸ Īthōng ĩthĩ Mutha ne, “Athii cĩ ōgōōn kĩ cĩ acalcal eeta kĩ cĩ uukoy, ĩthōng umuryie eeta gwak kōdē umur eeta gwak gōōnōgĩ thōng cĩ kathihi niia ěē.”¹⁹ Ma thĩ balna ma ngĩ ōjōōn Mutha kĩ kōrōōk wo, ĩcĩn nē gii ĩmma cĩ ōgōōn kĩ mooleta, ĩthōng acĩn naboo nē ngĩ arũgũmei eeta gii nĩcē. Anyĩk thĩ thōōth coo ĩnōōnō kavarak ōrrōt kũtdũkēk nē bĩ cĩ ěēn bũrrēn ĩthōng ilib ĩnōōgō kĩ dīcē bĩya vurtia natē.²⁰ Īthōng ĩdĩma Mutha mōōlēt cĩ ěēn daab cĩ adĩmana eeta wo, ĩthōng ěrēk kĩ tũkan. ĩthōng aak kĩ kongonyek maamĩy ĩcĩgĩk kĩ kanyĩk eet kũwũdīt.²¹ Īthōng ethek Mutha Aaron ne, “Adĩmanēcĩ eeta cĩkkō aniiitia nyia? Anyi niia ĩnōōgō kĩdĩmanīt gerthetin cĩ gerthe ōrrōt wo?”²² Atajan Aaronĩ, ĩthĩ ne, “Makayyioit cannĩ nyĩ avaracĩca aneeta. Aga niia dōkĩthĩ eeta cĩkkō adĩma adĩman thoothonniok cĩk ěēn riiriny.”²³ Aduwaca thēk nēēgē aneeta, ‘Athii cĩ kagayya naaga nyia cĩ gerthe kĩ eet cĩ athĩ Mutha wo, wu balna ayahanet ageeta ngatĩvōrĩ Ijiba, ma thĩ yoko niia dĩmanaet ageeta Nyekuc cĩ ũwayyet ageeta.’²⁴ Īthōng thĩ kēthēa na ĩnōōgō ne, ‘Ayaktahangũ aneeta kaal cĩk kĩin cuguk.’ ĩdĩmta thĩ nēēgē ĩthōng anyca aneeta. Ma thĩ natē kũdtũkea na daab guyyia, ĩthōng ětēha thĩ olia coo.²⁵ ĩcĩn balna Mutha ĩthĩ muotĩ eeta ōrrōt. Īthōng anyĩk Aaronĩ eet kajaalit kaganoko, ĩthōng atararyi ĩnōōgō mĩrōwei cĩgĩk.²⁶ Īthōng thĩna ĩbĩl Mutha araana ĩcĩ katugu ĩthōng ěgērēny ĩthĩ ne, “Eeti ĩmma cĩ avē ĩcĩ Makayyioкто ijia tōōna ĩcoo!” Īthōng thĩ uluttiothĩk eeta cĩk Levi Mutha,²⁷ ĩthōng ethek ne ĩnōōgō ne, a Makayyioiti Nyekuci cĩ ĩthraĩlĩ ne, ‘Anyĩk eet vēlēk kayait dĩlanya cĩgĩk ĩthōng ōtōthō ōlōtōtōō vēlēk. Eeta vēlēk anyĩk kuruk gōtōnĩ cĩnnĩ, gōōnĩ cĩnnĩ kĩ eet cĩk abakanōy.’ ”²⁸ Ma balna thĩna ĩthĩhīt eeta cĩk Levi thōōth coo, ĩthōng uruit eet vucciaknya iyyio (3,000).²⁹ Ethe k thĩ Mutha ĩnōōnō ne, “Anyĩwothihi aniiitia kōrcō tiici cĩ aticanothĩcē Makayyioit cĩ ěnnē Paadĩr. Nyatarka balna niia elemu ngatĩ aruwue gotonogu cugunik kĩ dōōlĩ cugunik, ĩthōng thĩna agatanĩ Nyekuci aniiitia thōōtha ĩcoo.³⁰ Ma balna ngerenniet uduwak Mutha eet ethek ne, “Īdĩmantu niigia Thōōth cĩ gerthe ōrrōt. Īthōng thĩ kōkkō katĩ na kĩ Makayyioit kũũk kĩdĩman gimma, kĩ katĩ kēnyēktē gerthetini ĩcunung.³¹ Imirie Mutha ũũk ĩcĩ Makayyioкто ĩthōng ethek ĩnōōnō ne, “Īdĩmanit eeta thoothonniok cĩk gerthek. Īdĩmanta nēēgē daab kĩ nyekuc cĩnĩng.³² Īthōng thĩna kalayyi na aniiitia tũngēk niia ĩnōōgō. Ma ngĩ athii niia cĩ uungni ĩnōōgō pucana thĩ thaar cĩganĩk nyaragawa ĩcunni.”³³ Atajanek Makayyioiti Mutha ethek ne, “Eeti ĩmma cĩ ěgērēthan thōōth cannĩ kapucana katĩ na thaar cĩgĩnĩk nyaragawa ĩcannĩ.³⁴ Bīt thĩ yoko yak eet bĩtĩ nginiwa wu balna kaduwa na, ĩthōng uwuantēcĩ katĩ Anjĩlo cannĩ aniiitia. Īthōng ma ngĩ ikiyyia itini, kuuki katĩ na ĩnōōgō thōōthoweĩ ĩcĩk gerthek wo.”³⁵ Ma thĩ balna natē uuk Makayyioit eet cĩk ĩthraĩlĩ thōōtha ĩcĩ gerthe giiwa wu balna adĩmanai Aaronĩ wu ěēn mōōlēt nyekuc cĩnĩng.

Uduwak Makayyioit Mutha kütüngëk Ìthraïl

33 ¹ Ìthõng uduwak Makayyioiti Mutha ethek ne, “Tüngëk looc coo, aniitia kī eet wuk balna ayaha niia looca ïcī Ijibi, ïthõng uwu looca wu balna kabütaneei na Abraham, Aïthak kī Yokob, kennei ne, kanyi katī na tionniok cīgīk. ² Kitioni katī na Anjīlo kütüwanë ïcunni kūūk kitingkawek eet cīk Kanan, Amōrī, Hittiti, Perithiti, Hiviti, kī Jebuthīī ngīīfvōrī. ³ Õõt looca ïcī arik irana kī lotec. “Ìthõng thī athii na cī kirok kī agiitia, nyatarka katī kagīīranung na agiitia gōōla, nyatarka eginnu niigia eet cīk gerthek.” ⁴ Ma thī balna ma ngī athīhī eeta thoothonniok cīk gerthek koo, avaracito nēēgē òrrõt, ïthõng kothii eet ïmma cī ahimit daab. ⁵ Uduwak Makayyioiti Mutha kuduwak eet kethek ne, “Eginnu niigia eet cīk gerthek giimmanoko. Ma woyyia kirioit na kī agiitia kīdīc kagīīranung koccia na agiitia. Aryia daabnya cuguk kīī katī kagga na nyia cī kadīmanecung agiitia.” ⁶ Ìthõng thī arya Ìthraīlī daabnya cīgīk thiira ïcī Horebi.

Arūmē Makayyioit kī eet cīgīnīk ⁷ Cī gōō Mutha ōdōdōdō tuggu ngatīvōrī ōlōtōtōō rēēna, kī kūtūvū kī ne “Tuggu cī riono.” Eeti īmma cī adiim Makayyioit ōkkō thī nē tuggwa īcī riono ngatīvōrī ōlōtōtōō. ⁸ Ma ngī ōkkō Mutha ngatīvōrī tuggwa, īngathī eeta vēlēk tuggwetey īthōng ībīlīt tatūgētēy īcī gīk, īthōng ebeit īnōōnō kūūk kitio tuggu cī riono ēē. ⁸ Ma ngī īnga Mutha ōkkō ngatīvōrī joonui tuggwua, īnga eeta vēlēk abīlī tuggwetey īcī gīk acīn Mutha kūūk gii ngī ittio nē tuggu ⁹ Ma ngī ōkkō Mutha tuggwa īcītō, akku kēnnē diith cobbi īthōng aavu katūga, ma ngī ōthōōthōy Makayyioit kī Mutha. ¹⁰ Dōkīthī ma ngī acīn eeta diith cobbi abīlī katūga īcī tuggwo ēē, īngathī nēēgē vēlēk īthōng alayyioy, nēēgē vēlēk codoi codoi tuggwetey īcī gīk. ¹¹ Ōthōōthōy Mutha nē kir kī Makayyioit, ōgōōn kī gōō mī ōthōōthōy eeti kī gōōnī. Īthōng thī natē ōbōda Mutha ikiyyia tuggwa, īthōng thī eeti cī ēēl Mutha cī dīcī ēē, Jothua dō cī Nuni athii nē cī uungni tuggu. ¹² Uduwak Mutha Makayyioit ethek ne, “Aduwaca nia aneeta kūdūt ēnnēca ne, ‘Tūūwa eet cīkkō, īthōng nga duwaha nia aneeta kagga ngēnē cī katī kirokca kī aneeta. Īthōng īthī nia ne, ‘Kagayyi na aniitia thaar īthōng kamīnannī na aniitia. ¹³ Ma ngī ēēn thōōth coo dīdī, yelea thī aneeta thoothonniok cugunik kī katī kagawī na aniitia īthōng kanyi aniitia tal kūdūt. Gaa thī nia ēēn lōōcī coo eet cugunik. ¹⁴ Atajan thī balna Makayyioiti īthī ne, “Kiriok katī na kī aniitia īthōng kanyi na aniitia ganōn.” ¹⁵ Īthōng ēdēc Mutha īthī ne, “Ma ngī athii nia cī kiriok kī ageeta, nyī baai anyet ageeta kōōtia kūtūngtēēa ngittio. ¹⁶ Īthōng ma ngī kirioit nia kī ageeta, aga katī eeta vēlēk a ne amīnānī nia eet cugunik kī aneeta. Gōōla thī īcoo, kēēgīnna thī katī naaga nyēgēlē kī eet cīk looc coo.” ¹⁷ Īthōng thī uduwak Makayyioiti īnōōnō ethek ne, “Kadīmani katī na gii cī ajini nia wo, nyatarka eeni nia gōōna cannī, īthōng kamīnannī na aniitia.” ¹⁸ Īthōng alawōy Mutha īthī ne, “Kalayyie na kīī anya nia aneeta kīcīn bulēnīt cunni.” ¹⁹ Atajan Makayyioiti īthī ne, abūnna ōrrōt. Keeni na Makayyioit, īthōng keyelei na tamati kī dihimitin eet cī kēbēra nana. Kanyi katī na aniitia cīn bulēnīt cannī, īthōng ithiwu thaar cīganīk cīk callīk, ²⁰ īthōng thī athii cī kanyi cīn nia nguum cannī, nyatarka eeti īmma cī īcīn nguum cannī adaaī katī nē. ²¹ Avī bīī īmma cī athii cī rēēn īcannī. Bīl kabanyca īcīnnī, ²² īthōng ma ngī apaaē bulēnītī cannī nginice, karici katī na aniitia ngatī apakcie bīīya īthōng kubungi na aniitia athīnēī īcīganīk, kabaē kūūk na. ²³ Īthōng thī katīna; kēnyēhē na athiit cannī, īthōng icīnu nia bōwūc cannī. Athii katī nia cī acīnī nguum cannī.

Būrrēn cīk jōr

34 ¹ Īthōng thī balna uduwak Makayyioiti Mutha, ethek ne, “Tuura lotabōwē ōōgī ramma cīk ōgōōn kī wuk balna īcoo wuk balna kadīmanna na, īthōng katī kēhēdda na īnōōgō thoothonniok wuk balna aatī

natē wuk balna alibi niia. ²Lootha ngerenniet rēwōy īthōng ikiyyia thiira
 īcī Thinaī tiddina kīī katī kurumtoi kī aneeta tiddina. ³Kothii eet īmma cī
 avunnu kī aniitia, kōdē cī avī thiira vēlēk. Nyī anyi athaa kī tīn kēgēcō
 bīyya vurtia.” ⁴Īthōng thī utura Mutha lotabōwē ramma cīk ōgōōn kī wuk
 balna īcī owu, ma thī balna ngerenniet ngaanī ōdōng nē īnōdōgō ūūwī
 thiira īcī tiddina, kī balna mī aduwaai īnōōnō Makayyioiti ēē. ⁵Ikiyyia
 Makayyioiti Nyekuci loota akku diitha, īthōng ikiyyia ībīl kabanyca īcī
 Mutha thiira tiddina. Īthōng ūtūvū Makayyioiti thaar cīgīnīk cīk callīk,
 īthī nē ne, “Aneeta Makayyioit.” ⁶Īthōng ōtō nē kēbērēnīy īcīk Mutha
 īthōng ūtūvūwōī īthī ne, “Keeni na Makayyioit Nyekuc. Ēēn Makayyioiti
 Nyekuc cī eyelecet tamati, cī athīmatī nē, athii nē cī avaracī tamanoko,
 ayak nē mīnan cobbi kī thōōth cī ēēn dīdī, ⁷īthōng athimatīth nē kī eet
 cīk ēēn vucciaknya cīk meelīk. Ungni Makayyioiti eet thoothonniowēy
 īcīk gerthek kī gerthetin cīk gerthetin cī gīk. Kī thōōtha īcī ūkcēnē
 nēēgē īthōng aaburyiek īnōōnō, ⁸Īthōng akat Mutha kuthungti īthōng
 ala Makayyioit. ⁹Alawōy nē īthī ne, “Makayyioit, ma thēk atalncet
 niia ageeta kirioit thī baai kī ageeta. Kagga na gērthē thēk eeta cīkkō,
 īthōng Tūngehet niia ageeta thoothonniok cīgaak cīk gerthek. Yehet niia
 ageeta kīī eeta cugunniek.” ¹⁰Īthōng īthī Makayyioit ne, “Kadīmani na
 ngērēmngērēm kī agiitia. Kadīmanecung katī na agiitia thoothonniok cīk
 addi cīk nga kīdīmantē looca coo. Ongolinung katī eeta cīk abakanonu kī
 agiitia, īthōng agaco a ne aneeta cī balna kadīmani thoothonniok cīk tirtik
 ēē. ¹¹Tōngōlē thōōth cī kaduwaci na aniitia kōr coo wo. Kingkawecung
 katī na agiitia ōōt cīk Amōrī, Kanan, Hittiti, Perithiti, Hiviti, kī Jebuthīī.
¹²Egeenyit nyī adīmannu ngērēmngērēm kī eet nīk abaa looca īcī
 ovoyyu niigia ēē, kōdē katī ayahacung thoothonniok cīk gerthek. ¹³Lib
 Altaret cīgīk, īthōng ilibu bīyyēn īthōng eteedu merehelenya cīgīk cīk
 nyekucnya cīgīk ēē. 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 31 32 33 34 35

35

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 31 32 33 34 35 ■

36
37
38
39
40

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 31 32 33 34

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 31 ■

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 31 32 33 34

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 31 32 33 34